

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας : «Καινοτομία στην
Εκπαίδευση: Οι νέες τεχνολογίες, η Ηγεσία και η Επιμόρφωση
των εκπαιδευτικών σε συνάρτηση με την καινοτομία».

Μυλωνάκη Αικατερίνη

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική της Εκπαίδευσης και Διαχείριση Εκπαιδευτικών Μονάδων

Πειραιάς, Ιανουαρίου 2022

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM
IN ECONOMICS IN EDUCATION AND
MANAGEMENT OF EDUCATIONAL UNITS

Diploma Thesis Title: "Innovation in Education: New Technologies, Leadership and Teacher Training in Relation to Innovation".

By
Mylonaki Aikaterini

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economics in Education and Management of Educational Units

Piraeus, Greece, January 2022

*Στην οικογένειά μου
Στον ανιψιό μου*

Ευχαριστίες

Για την εκπόνηση της μεταπτυχιακής αυτής εργασίας θα ήθελα να εκφράσω τις εγκάρδιες ευχαριστίες μου: Στους καθηγητές όλου του προγράμματος που προσέφεραν ο κάθε ένας σημαντικά, στην εξέλιξη του, και την θετική έκβαση του. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την οικογένεια μου. Αρχικά τους γονείς μου, Βαρουχάκη Γεωργία και Μυλώνακη Γεώργιο, που βρίσκονταν και βρίσκονται πάντα δίπλα μου, αρωγοί όλων των προσπαθειών μου, θερμοί υποστηρικτές σε κάθε βήμα μου. Τις αδερφές μου, που μέχρι σήμερα έχουν σταθεί δίπλα μου κυρίως ψυχικά, ώστε να πραγματοποιήσω όλα μου τα όνειρα. Τέλος ευχαριστώ με όλη μου την καρδιά τον μικρό μου ανιψιό που αποτελεί έμπνευση για να βελτιώνομαι διαρκώς.

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας: «Καινοτομία στην Εκπαίδευση: Οι νέες τεχνολογίες, η Ηγεσία και η Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε συνάρτηση με την καινοτομία».

Σημαντικοί Όροι: [Καινοτομία, Νέες Τεχνολογίες, Ηγεσία, Επιμόρφωση]

Περίληψη

Το ζήτημα περί καινοτομίας στην εκπαίδευση αποτελεί μια πολυδιάστατη έννοια, η οποία είναι άρρηκτα συνυφασμένη με την παρατήρηση και επισήμανση μιας σειράς διαφόρων σύγχρονων πραγματικοτήτων που μπορεί να υφίστανται και να αναδύονται γενικότερα στα πλαίσια μιας κοινωνίας. Τέτοιες πραγματικότητες, επί παραδείγματι, μπορεί να προκύπτουν, από μεταβολές ή από την ανάγκη για την ανάδειξη νέων συνθηκών, στο χώρο της οικονομίας ή της αγοράς εργασίας κλπ. Η εξέλιξη και η αλλαγή που επιδιώκεται ή επιτάσσεται πολιτικά και κοινωνικά δημιουργεί την ανάγκη, ο όρος καινοτομία να αξιολογηθεί, να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί από την εκπαιδευτική πολιτική.

Η παρούσα εργασία έχοντας ως βασικό γνώμονα την καινοτομία στην εκπαίδευση, προσπάθησε να μελετήσει την συνδεσιμότητα της με τις ψηφιακές τεχνολογίες, οι οποίες έχουν εισχωρήσει στην καθημερινή ζωή, τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των εκπαιδευόμενων. Παράλληλα είναι εμφανές πως η προώθηση και η εφαρμογή καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, εξαρτάται εν πολλοίς από μια σειρά παραμέτρων. Κάτι τέτοιο, για παράδειγμα, αφορά την παρουσία και το ρόλο της εκπαιδευτικής ηγεσίας, αναφορικά με την εφαρμογή των καινοτομιών ή το ρόλο των συστημάτων επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών γενικά αλλά και ειδικά πάνω σε καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Στο ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας υφίσταται μια μελέτη, μέσω της οποίας αναδεικνύεται το στοιχείο των θέσεων των εκπαιδευτικών, αναφορικά με την καινοτομία στην εκπαίδευση. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από την στατιστική ανάλυση ερωτηματολογίων, που διανεμήθηκαν σε ένα δείγμα πληθυσμού 40 ατόμων. Οι ερωτώμενοι είναι εκπαιδευτικοί που διαμένουν στην ευρύτερη περιοχή των Χανίων, και ανήκουν είτε στη πρωτοβάθμια είτε στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι ερωτήσεις προέκυψαν σε συνάρτηση με τις προαναφερθέντες

παραμέτρους, δηλαδή τις σύγχρονες τεχνολογίες, τα προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και τη σχολική ηγεσία. Οι ερωτήσεις επιδιώχθηκε να απαντήσουν σε τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα. Ενδεικτικά δίδεται: «Βάσει της άποψης των εκπαιδευτικών, μπορούν οι σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες να θεωρηθεί, πως συμβάλουν στην προώθηση καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;». Τα συμπεράσματα της έρευνας, που διεξήχθη παρουσιάζονται αναλυτικά στο ερευνητικό τμήμα της εργασίας.

Diploma Thesis Title: "Innovation in Education: New Technologies, Leadership and Teacher Training in Relation to Innovation".

Important Terms: [Innovation, New Technologies, Leadership, Training]

Abstract

The issue of innovation in education constitutes a multidimensional concept, which is inextricably linked to the observation and highlighting of a number of different contemporary realities that may exist and emerge more generally within a society. Such realities, for example, may arise from changes or from the need for new conditions arising in the field of economy or the labor market, etc. The evolution and change that is sought or imposed politically and socially creates the need for the term innovation to be evaluated designed and implemented by educational policy.

The present thesis, guided by innovation in education, attempts to study its connectivity with digital technologies, which have penetrated the daily lives of both teachers and learners. At the same time, it is obvious that the fostering and implementation of innovations in the educational process depends largely on a number of parameters. This concerns the educational leadership, regarding the implementation of innovations or the role of teacher training methodology in general but also specifically novel educational programs.

The present thesis includes research highlighting the teachers' position regarding the innovation in education. The survey was conducted by statistical analysis of questionnaires, which were distributed to a sample of 40 people. The respondents are either primary or secondary teachers who live in the greater area of Chania. The questions were in relation to the aforementioned parameters, namely modern technologies, teacher training methods and school leadership. The questions seek to answer four research issues. Indicatively, it is given: "From the point of view of teachers, can modern digital technologies contribute to the promotion of innovations in the educational process?". The conclusions of the research are presented in detail in the research part of the thesis.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	1
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	3
1ο. Κεφάλαιο: Καινοτομία στην εκπαίδευση & Εκπαιδευτική καινοτομία.....	3
2ο. Κεφάλαιο: Η εισαγωγή της καινοτομίας στην εκπαιδευτική πραγματικότητα.....	9
3ο. Κεφάλαιο: Τρόποι επίτευξης της καινοτομίας στην Εκπαίδευση.....	12
3.1 Η εκπαιδευτική καινοτομία στην πράξη.....	12
3.2 Η σύνδεση των νέων τεχνολογιών με την καινοτομία στην εκπαίδευση	21
3.3 Η καινοτομία μέσα από την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την σχολική ηγεσία....	28
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	33
1ο. Η μεθοδολογία	33
2ο. Το δείγμα της έρευνας.....	37
3ο. Τα αποτελέσματα της έρευνας	38
4ο. Συμπεράσματα.....	56
5ο. Συζήτηση:.....	63
Παραρτήματα	65
Βιβλιογραφία.....	67
Ελληνική Βιβλιογραφία:	67
Ξένη Βιβλιογραφία:	69
Διαδικτυακοί Τόποι.....	71

Εισαγωγή

Η εκπαίδευση διαχρονικά αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς για μια κοινωνία. Κι αυτό, δεδομένου ότι μέσα από την εκπαίδευση και τους διάφορους μηχανισμούς και εργαλεία που ενεργοποιούνται στα πλαίσιά της, όπως είναι οι σχολικές μονάδες, τα διάφορα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, οι εκπαιδευτικές πολιτικές που μπορεί να προωθούνται από τις διάφορες πολιτικές ή και οικονομικές παραμέτρους μιας κοινωνίας, αναδεικνύεται παράλληλα και το πλέγμα των διαφόρων ιδεολογικών και πολιτιστικών παραμέτρων που μπορεί να κυριαρχούν εντός του εκάστοτε κοινωνικού συνόλου.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία συναποτελούν, στην ανάδειξη της αναγκαιότητας εκείνης για την δημιουργία ενός πλαισίου καινοτομιών στο πεδίο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Μέσα από μια καινοτομία στην εκπαίδευση, για παράδειγμα μπορεί να προσεγγιστεί με καινοτόμο, βιωματικό, αποδοτικό τρόπο η αποδοχή της διαφορετικότητας, που αποτελεί καίριο ζήτημα στις μέρες μας. Οι διάφορες καινοτομίες, αναφορικά με την εκπαίδευση, μπορεί να αναφέρονται σε ένα μεγάλο πλέγμα στοιχείων και πτυχών.

Η εργασία αυτή προσπαθεί να προσεγγίσει την εκπαιδευτική καινοτομία, σε συνάρτηση με τις πτυχές που θα αναφερθούν ακολούθως. Η εκπαιδευτική καινοτομία, είναι δυνατόν να επιτευχθεί με την εισαγωγή των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών και την εφαρμογή τους στο χώρο της εκπαίδευσης ή από την άλλη μεριά, μπορεί επίσης να συσχετίζεται και με τρόπου που συντελείται το μάθημα μέσω της τεχνολογίας, ακόμη και να αποτελέσει η ίδια η ψηφιακή τεχνολογία μια νέα καινοτομία.

Για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των καινοτομιών στην εκπαίδευση, μείζονος σημασίας αποτελούν τα προγράμματα επιμόρφωσης, που καθιστούν τους εκπαιδευτικούς περισσότερο καταρτισμένους και έτοιμους για την διευκόλυνση της εξέλιξης, της διαδικασίας που θα πρέπει να ακολουθήσουν, περισσότερο ενημερωμένους για τους στόχους που θα πρέπει να πετύχουν κι εν τέλει για την εν δυνάμει καινοτομία που θα εισαγάγουν στο εκπαιδευτικό περιβάλλον όπου βρίσκονται.

Επίσης, οι εκπαιδευτικές καινοτομίες είναι συνδεδεμένες και με την δράση και το ρόλο της εκπαιδευτικής ηγεσίας. Η τελευταία στα πλαίσια μιας σχολικής μονάδας άλλωστε, συχνά έχει πρωταγωνιστικό ρόλο, αναφορικά με την προσπάθεια προβολής και ανάδειξης σε πρακτικό

επίπεδο των εκπαιδευτικών καινοτομιών. Κάτι τέτοιο, για παράδειγμα, είναι συναφές με διαδικασίες, όπως το να πειστούν διδάσκοντες και διδασκόμενοι να «αγκαλιάσουν» αυτές τις καινοτομίες και να τις εφαρμόσουν.

Σε αυτό το σημείο, σχετικά με την δομή της παρούσης πτυχιακής εργασίας, το πρώτο τμήμα της έχει θεωρητικό χαρακτήρα, αφορώντας την βιβλιογραφική ανασκόπηση γύρω από τους κεντρικούς άξονες, όπου προαναφέρθηκαν. Οι ενότητες του τμήματός αυτού, ξεκινούν με την προσπάθεια, να παρουσιαστούν τα στοιχεία της καινοτομίας στην εκπαίδευση και της εκπαιδευτικής καινοτομίας. Έπειτα στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται μια αναφορά στην εισαγωγή της καινοτομίας την εκπαιδευτική πραγματικότητα. Τέλος στο τρίτο κεφάλαιο, που σχετίζεται με τους τρόπους επίτευξης της καινοτομίας στην εκπαίδευση, έχει χωριστεί σε υποενότητες, στις οποίες πραγματεύονται τα ζητήματα: η καινοτομία στην πράξη, οι νέες τεχνολογίες και η σύνδεση με την καινοτομία, η συσχέτιση της επιμόρφωσης και της σχολικής ηγεσίας με την καινοτομία στην εκπαίδευση.

Αντίστοιχα, το δεύτερο τμήμα, αφορά το ερευνητικό μέρος της εργασίας. Το τμήμα αυτό, πιο συγκεκριμένα, είναι συνδεδεμένο με την διαδικασία ανάδειξης και ανάλυσης των απόψεων 40 εκπαιδευτικών από σχολεία της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε περιοχή της Κρήτης. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται εδώ, είναι αυτή της ποσοτικής έρευνας, παρουσιάζοντας τα δεδομένα σε πίτες. Στόχος της έρευνας ήταν να ερμηνεύσει τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα, δίδοντας έτσι απαντήσεις και οδηγώντας σε ευρύτερα συμπεράσματα για, το αν μπορούν να θεωρηθούν οι σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες, βάσει της άποψης των εκπαιδευτικών του δείγματος, πως συμβάλουν στην προώθηση καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ακόμη αν υφίσταται επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ως προς την εφαρμογή καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, και αν θεωρούν οι ερωτώμενοι του δείγματος ότι είναι τέτοια η δομή του Αναλυτικού Προγράμματος σπουδών στα σχολεία, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα προώθησης εκπαιδευτικών καινοτομιών. Τέλος επιχειρήθηκε να ερμηνευτεί το ερώτημα του αν, υφίσταται βοήθεια από την μεριά των εκπαιδευτικών ηγετών (διευθυντών των σχολικών μονάδων), ως προς την προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών, σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν από τον πληθυσμό του δείγματος.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1ο. Κεφάλαιο: Καινοτομία στην εκπαίδευση & Εκπαιδευτική καινοτομία

Η καινοτομία στην εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί, ότι αντιμετωπίζεται ως φαινόμενο πολλαπλών επιπέδων. Η παιδαγωγική ορίζεται, ως καινοτόμος αναφερόμενη σε διδακτική πρακτική ή προσέγγιση που είναι συχνά νέα για ένα δεδομένο (δηλαδή που οδήγησε σε θετική γνωστική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών). Σε σχολικό επίπεδο, η καινοτομία είναι η ικανότητα των σχολείων να ενσωματώσουν και να διατηρήσουν την καινοτομία στη διδασκαλία και το συντονισμό και την εφαρμογή πρακτικών. Σε επίπεδο εκπαιδευτικού συστήματος, η καινοτομία είναι η ικανότητα του συστήματος να εδραιώνει αλλαγές και βελτιώσεις – να προωθεί πειραματισμούς και να ασκεί σε αυτούς παρακολούθηση, αξιολόγηση, ανατροφοδότηση από τις αποτυχίες. Η καινοτομία υφίσταται ακόμη μέσα από την υποστήριξη δικτύωσης και ανταλλαγής (πχ. ιδεών), καθώς και τον εύστοχο σχεδιασμό πιλοτικών προγραμμάτων, με σκοπό την υποστήριξη της ενσωμάτωσης, της προσαρμογής και της διατήρησης της στα σχολεία (Μπελαδάκης, 2007).

Τα καινοτόμα σχολεία δεν λειτουργούν μεμονωμένα. Το έργο τους είναι συνδεδεμένο με την προσπάθεια να προωθήσουν έναν ενεργό ρόλο για μαθητές, δασκάλους και διευθυντές σχολείων, αλλά επίσης και για τους γονείς και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, συμβάλλοντας ταυτόχρονα έτσι στην οικοδόμηση ενός συστήματος καλύτερης οργάνωσης. Μέσα από αυτήν την προσπάθεια, κεντρικός στόχος είναι οι σχολικές μονάδες αφενός να έχουν την δυνατότητα να συμβαδίσουν με σύγχρονες πραγματικότητες σε πτυχές, όπως η οικονομία, η κοινωνία, τα ανθρώπινα δικαιώματα κλπ, κι αφετέρου να έχουν την δυνατότητα να πετύχουν ειδικότερους στόχους στα πλαίσια της καθημερινής λειτουργίας τους, όπως οι ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών, την προώθηση της ενσυναίσθησης, τη καταπολέμηση του bullying κλπ. (Κοντάκος & Αγγελάκου, 2016).

Με βάση όλα τα παραπάνω στοιχεία, εν τω μεταξύ, καθίσταται εμφανές ότι η εκπαιδευτική καινοτομία αποτελεί μια αρκετά πολυδιάστατη διαδικασία (Fullan, 2016). Αυτό σημαίνει, πως προκειμένου να μπορέσουμε να την προσεγγίσουμε με ακρίβεια, οφείλουμε να έχουν υπόψη μας τα διάφορα ιδιαίτερα στοιχεία και γνωρίσματα που την συνέχουν (Κοντάκος κ.α., 2007).

Οι επιστήμονες διακρίνουν τέσσερις κύριες πτυχές στην έννοια «καινοτομία στην εκπαίδευση» που σχετίζεται με το περιεχόμενο της:

1) τη διαδικασία εφαρμογής μιας νέας στρατηγικής εναλλακτικής μάθησης από την παραδοσιακή, η οποία είναι δημιουργική (παραγωγική), όχι μόνο αναπαραγωγικής κατεύθυνσης.

2) προσανατολισμός στην αξιοποίηση του εκπαιδευτικού, αλλά επίσης και του μαθητικού δυναμικού στα πλαίσια μιας εκπαιδευτικής μονάδας γενικά.

3) αμοιβαία δράση ως προς τη διαδικασία της διαισθητικής δημιουργικής σκέψης.

4) προώθηση της υλοποίησης όλων των μορφών πνευματικής δραστηριότητας υπό τον όρο του πρωταγωνιστικού ρόλου της παραγωγικής δημιουργικής σκέψης σε σχέση με την μη παραγωγική, τυπική και λογική (Κοντάκος & Αγγελάκου, 2016).

Όσον αφορά την Τριτοβάθμια εκπαίδευση συγχρόνως (δεδομένου άλλωστε, πως η έννοια περί «καινοτομίας, αφορά όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες), θα ήταν προσοδοφόρο να παρουσιαστούν τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις έννοιες περί της «εκπαιδευτικού καινοτομίας» και «καινοτομίας στην εκπαίδευση». Η καινοτομία στην εκπαίδευση είναι μια ευρύτερη έννοια και η εκπαιδευτική καινοτομία μια έννοια προσαρμοσμένη σε πιο στενά πλαίσια. Η καινοτομία στην εκπαίδευση λοιπόν, περιλαμβάνει εκπαιδευτικά, επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα, υποδομές, οικονομικές, κοινωνικές, νομικές, διοικητικές και άλλες καινοτομίες. Οι επιστημονικές και τεχνολογικές καινοτομίες είναι αποτέλεσμα έρευνας και ανάπτυξης, για παράδειγμα, της πνευματικής ιδιοκτησίας και μεταφέρονται για εφαρμογή στην παραγωγή. Οι κοινωνικές καινοτομίες περιλαμβάνουν κοινωνική υποστήριξη για φοιτητές και καθηγητές πανεπιστημίου, δημιουργώντας ασφαλείς προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση σπουδών, ενώ μπορεί να περιλαμβάνουν επίσης και εξωσχολικές δραστηριότητες για τους μαθητές (Dumcius et al., 2018).

Συσχετίζοντας τα παραπάνω με όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες παρατηρούμε ότι, οι εκπαιδευτικές καινοτομίες είναι γενικότερα η κάθε δραστηριότητα που είναι προσανατολισμένη στο σκοπό, σε οργανωτικές λύσεις, σε συγκεκριμένο σύστημα, διαδικασία ή μέθοδο υλοποίησης των διαφόρων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Δραστηριοτήτων μάλιστα, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από την καθιερωμένη πρακτική και χρησιμοποιούνται για πρώτη φορά σε μια μονάδα εκπαίδευσης. Αυτές οι δραστηριότητες άλλωστε, την ίδια στιγμή, αποσκοπούν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της λειτουργίας και ανάπτυξης της οργάνωσης σε ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Οι εκπαιδευτικές καινοτομίες περιλαμβάνουν τα ακόλουθα στοιχεία:

-παιδαγωγική καινοτομία: η αλλαγή στυλ στη διδασκαλία και στην οργάνωση της εκπαίδευσης, όπως η εισαγωγή καινοτόμων μοντέλων εκπαίδευσης που μετατρέπουν τον χαρακτήρα της εκπαίδευσης σε σημαντικό εργαλείο που δύναται να χαρακτηρίσει το σχολείο ως οργανισμό προσανατολισμένο στον σκοπό. Η φύση των παραπάνω μοντέλων είναι η αλληλεπίδραση του εκπαιδευτικού με τους μαθητές και η θέση τους στη μαθησιακή διαδικασία, με αποτέλεσμα την προσοδοφόρα οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ιδίως με τη χρήση σύγχρονων πληροφοριών, επικοινωνιών και τεχνολογιών κλπ.

-επιστημονική και μεθοδολογική καινοτομία: η ενημέρωση του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σύμφωνα με τους πιο επικαίρους και αξιόπιστους εγχώριους και ξένους μελετητές. Παράλληλα αυτό το στοιχείο αφορά στην εισαγωγή καινοτόμων μαθημάτων αλλά και στη δημιουργία σύγχρονου διδακτικού υλικού (νέα εγχειρίδια, προγράμματα, κατάλληλη και επικαιροποιημένη επιστημονική και μεθοδολογική υποστήριξη).

-εκπαίδευση και τεχνολογική καινοτομία: η χρήση νέων ή βελτιωμένων τεχνολογιών μάθησης (όπως η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση ή διαδικτυακή μάθηση, τεχνολογία διαδικτύου, οργανωμένη τεχνολογία έργων κ.λπ.). Η παραπάνω καινοτομία προϋποθέτει να παρέχετε στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς πρόσβαση σε ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, η δημιουργία ειδικών ψηφιακών πλατφορμών, για την καλύτερη προώθηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ένα ενιαίο πανεπιστημιακό πληροφοριακό σύστημα.

Η παρατήρηση, για ένα εύλογο χρονικό διάστημα, μιας καινοτομίας στο χώρο της εκπαίδευσης, μας δείχνει, πως αυτή πάντα υφίσταται ένα κύκλο ζωής. Αυτό, πιο συγκεκριμένα, σημαίνει, ότι η καινοτομία ουσιαστικά προκύπτει μέσα από το παλιό και ο στόχος της είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την βελτίωση των υπηρεσιών και αγαθών που προσφέρονται σε αυτό το πεδίο. Μάλιστα στα πλαίσια της εφαρμογής μιας καινοτομίας στην Εκπαίδευση, είναι φανερό, το ότι η εξελικτική της πορεία δεν έχει ένα οριζόντιο ή κάθετο χαρακτήρα, αλλά περισσότερο κλίνει προς μια κυκλική ή καλύτερα μια σπειροειδή μορφή (Schweitzer, 2004).

Η εκπαιδευτική καινοτομία επικεντρώνεται, κατά βάση σε ένα αντικείμενο, στο οποίο κρίνεται σκόπιμο να υπάρξει κάποια αλλαγή. Τέτοια αντικείμενα, μπορεί να είναι ένα συγκεκριμένο προϊόν (για παράδειγμα, ένα βιβλίο και διδακτικό εγχειρίδιο) ή αντίστοιχα μια διαδικασία και μέθοδος διδασκαλίας, ο τρόπος δομής και οργάνωσης μιας σχολικής μονάδας ή ένα πλαίσιο νόμων και κανόνων που αφορούν τους τρόπους διδασκαλίας, τον τρόπο οργάνωσης,

τις σχέσεις μεταξύ διευθυντών, δασκάλων και μαθητών κλπ. Μια ιδέα αντίστοιχα, δεν αποτελεί καινοτομία. Αντίθετα, μετατρέπεται σε καινοτομία, από τη στιγμή που θα εφαρμοστεί στην πράξη. Επίσης, η εκπαιδευτική καινοτομία δεν είναι κάτι που γίνεται τυχαία. Παράγεται μέσα από κοινωνικές διαδικασίες, οι οποίες έχουν ως αφετηρία τους κυρίως οικονομικά ενδιαφέροντα και όπου οι άνθρωποι παίζουν εξέχοντα και πολύ σημαντικό ρόλο (Hauschildt, 2004).

Συνεπώς, η εκπαιδευτική καινοτομία δεν έχει ως προϋπόθεσή της μόνο ένα αντικείμενο, το οποίο αποτελεί στόχο αλλαγής προς κάτι καλύτερο, αλλά και ένα δρόμο υποκείμενο. Με άλλα λόγια, η εκπαιδευτική καινοτομία είναι εφικτή, καθαρώς μέσα από την διαδικασία της ενεργοποίησης κάποιων ανθρώπων. Εξάλλου, το αποτέλεσμα της καινοτομίας δεν παύει να συνιστά πηγή ικανοποίησης κάποιων νέων πραγματικοτήτων και διαφοροποιείται από τις παλαιότερες καταστάσεις που μπορεί να επικρατούσαν σε διάφορα πεδία και πτυχές της εκπαίδευσης. Η ουσία της καινοτομίας σε ένα χώρο, όπως η εκπαίδευση, δεν έγκειται στο να εισάγει κάτι το εντελώς καινούργιο ή κάτι που θα αποτελεί μετεξέλιξη ήδη υπάρχουσών καταστάσεων, αλλά έγκειται στο ότι προσφέρει κάτι που διαφέρει πραγματικά από την ισχύουσα κατάσταση (Hauschildt, 2004).

Την ίδια στιγμή, στα πλαίσια των εκπαιδευτικών καινοτομιών υφίστανται κάποια κοινά γνωρίσματα. Κάτι τέτοιο, επί παραδείγματι, είναι η προσπάθεια σύνδεσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα και η προσπάθεια, η εκπαίδευση να ακολουθεί τους ρυθμούς της επικαιρότητας. Μια ακόμη σημαντική στοχοθεσία που προκύπτει ως κοινό σημείο των προαναφερθέντων είναι, η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη κοινωνικοποίηση των μαθητών και με την όσο το δυνατόν πιο ομαλή ένταξή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Ως μια άλλη κοινή παράμετρος των εκπαιδευτικών καινοτομιών αναγνωρίζεται και η πιο ενεργή συμμετοχή των μαθητών, ως προς την αναζήτηση της γνώσης. Σε όλα τα παραπάνω, προστίθεται και ο παράγοντας της εισαγωγής της βιωματικής προσέγγισης, ως προς την κατάκτηση των διαφόρων γνώσεων, όπως επίσης και την εισαγωγή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας (Μπάρλα, 2017).

Με βάση και όλα τα παραπάνω στοιχεία, καθίσταται εμφανές σε αυτό το σημείο, ότι οι παράγοντες που διακρίνουν τις εκπαιδευτικές καινοτομίες δεν έχουν αυστηρά προκαθορισμένα όρια. Αντίθετα ανάμεσα σε όλα αυτά τα στοιχεία είναι χαρακτηριστικό, ότι αναπτύσσεται μια σχέση αλληλεξάρτησης. Σε κάθε περίπτωση, υφίσταται ένα πλέγμα τεσσάρων, συγκεκριμένων

διαστάσεων που καλύπτουν τα διάφορα γνωρίσματα των καινοτομιών στην εκπαίδευση. Επομένως εκπαιδευτική καινοτομία και καινοτομία στην εκπαίδευση είναι δύο έννοιες οι οποίες συνδιαλέγονται και συνυπάρχουν, σε ένα σχολικό περιβάλλον όπου επιδιώκει την προώθηση καινοτομιών.

Η πρώτη διάσταση, όπου καλύπτει τα διάφορα χαρακτηριστικά των καινοτομιών στην εκπαίδευση, αφορά την καινοτομία αυτή καθαυτή, με τα διάφορα τεχνικά και παιδαγωγικά γνωρίσματα και στοιχεία που μπορεί να περιλαμβάνει. Η δεύτερη διάσταση αφορά το μικροεπίπεδο και σχετίζεται με τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Σε αυτή τη διάσταση μπορεί να εντάσσονται παράμετροι, όπως, για παράδειγμα, η προθυμία και η αποδοχή, η εκπαιδευτική και γνωστική επάρκεια του κάθε εκπαιδευτικού, η ετοιμότητα του να αποδεχθεί το καινούργιο και την αλλαγή. Παράλληλα, η εν λόγω διάσταση μπορεί να έχει σχέση και με κάποια προσωπικά στοιχεία, όπως είναι η ποιότητα των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών ή και οι σχέσεις ενός εκπαιδευτικού με τους υπόλοιπους συναδέλφους του (Kirkland & Sutch, 2009).

Η τρίτη διάσταση αντιστοίχως αφορά το λεγόμενο μέσο-επίπεδο. Σε αυτήν την διάσταση, πιο συγκεκριμένα, συμπεριλαμβάνονται όλες εκείνες οι παράμετροι που έχουν σχέση με το κοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο εντάσσεται και μια σχολική μονάδα. Το μέσο-επίπεδο, διακρίνεται από το χαρακτηριστικό, ότι εντάσσονται οι διάφορες δομές διαχείρισης και υποστήριξης σε τοπικό επίπεδο, όπως και το πλαίσιο των διαφόρων σχολικών υποδομών και επιρροών που ασκούνται αφενός μεν μέσω των τοπικών αρχών εκπαίδευσης και αφετέρου από τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο και το πολιτισμικό γίνεσθαι που υφίσταται και δρα εντός αυτού. Υπάρχει και μια τέταρτη διάσταση, η οποία είναι συνδεδεμένη με το λεγόμενο μακρό-επίπεδο. Σε αυτό ανήκουν όλες εκείνες οι παράμετροι που καθορίζουν τα εθνικά εκπαιδευτικά προγράμματα στα πλαίσια ενός κράτους (Kirkland & Sutch, 2009).

Ωστόσο, θα ήταν δυνατόν εδώ να επισημάνουμε το ότι οι καινοτομίες, οι οποίες εισάγονται στο χώρο της εκπαίδευσης, έχουν ως βασικό τους γνώρισμα την διαδικασία και πορεία της εισαγωγής αλλαγών στα ακόλουθα πεδία: το ρόλο των εκπαιδευτικών, αλλά και των μαθητών, τα μαθησιακά αποτελέσματα, την αξιοποίηση νέων τεχνολογικών εφαρμογών (όπως εκείνες της σύγχρονης ψηφιακής τεχνολογίας), τους μαθησιακούς στόχους, τα μαθησιακά αποτελέσματα. Βασική κοινή παράμετρος εξάλλου, σε όλες αυτές τις καινοτομίες, δεν παύει να είναι συγχρόνως

και η ανησυχία, ένταση ή ακόμα και άρνηση, που μπορεί να αναδυθούν σε κάποιες περιπτώσεις, λόγω της απομάκρυνσης από κάποιες παλαιότερες πραγματικότητες, καταστάσεις και συνθήκες (Law et al., 2011).

Συνθήκες δηλαδή που μπορεί να αφορούν παλαιότερες μορφές οργανωσιακών μεθόδων, παγιωμένων κοινωνικών σχέσεων ή παλαιότερες μορφές σχολικής κουλτούρας (Law et al., 2011). Αυτό σημαίνει εξάλλου το ότι οι εκπαιδευτικές καινοτομίες έχουν ως βασική τους προϋπόθεση την ύπαρξη ελευθερίας, ως προς την δράση των αρμόδιων και εμπλεκόμενων φορέων. Εδώ συγχρόνως απαιτείται και ηρεμία, ως προς τον σχεδιασμό μιας εκπαιδευτικής καινοτομίας, χωρίς να ασκείται εκείνο το είδος ελέγχου, με το οποίο μπορεί να αναδυθούν στην πορεία τυχόν εμπόδια και πιέσεις. Φυσικά, την ίδια στιγμή, μια άλλη πολύ σημαντική προϋπόθεση είναι και αυτή της ύπαρξης σαφέστατων στόχων και ενός ακριβούς σχεδιασμού κατά την εφαρμογή μιας καινοτομίας (Baecker, 2003).

Εν τω μεταξύ, σε συνάρτηση με την καινοτομία η οποία επιχειρείται να εισαχθεί στην εκπαίδευση, η εκπαιδευτική ηγεσία είναι δυνατόν να διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο. Πιο συγκεκριμένα, οι ηγέτες των σχολείων είναι μια καταλυτική δύναμη στη σχολική κοινότητα. Αυτοί μπορούν να καθοδηγήσουν τα σχολεία στη δημιουργία μιας κουλτούρας που ξεκινά και υποστηρίζει την καινοτομία - ή την εμποδίζει (Παπακωνσταντίνου, 2008). Η σχολική ηγεσία σε συνάρτηση με την καινοτομία θα αναλυθεί διεξοδικά παρακάτω.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι τα σχολεία που κατάφεραν να μεταμορφωθούν σε καινοτόμα τείνουν να καθορίζουν σαφείς και λεπτομερείς εσωτερικές στρατηγικές και εφαρμογές διαδικασιών. Ένα κοινό όραμα και σαφή σχέδια δράσης συμβάλλουν στη δομή της εφαρμογής διαδικασίας, διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα των σχολικών καινοτομιών. Το παραπάνω ξεκινά με την αναγνώριση των αναγκών του σχολείου και προχωρά στον παραγωγικό σχεδιασμό ενός πλαισίου και κινήσεων δράσης που πρέπει να ακολουθήσει. Τέλος η δομή του σχεδίου επεκτείνεται στην παροχή ανατροφοδότησης και προβληματισμού στη εκάστοτε διαδικασία (Δακοπούλου, 2008).

Καθώς υφίσταται από κοινού η συμφωνία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων της εκπαίδευσης (διευθυντών, διδασκόντων, μαθητών, γονέων κλπ) για ένα κοινό όραμα που θα αποφέρει καινοτόμα αποτελέσματα, βασιζόμενο σε ένα ισχυρό σύνολο προτεραιοτήτων, βοηθά επίσης να ενσταλάξει ένα αίσθημα δέσμευσης και σταθερότητας στο προσωπικό του σχολείου, τους μαθητές, γονείς και τοπικά ενδιαφερόμενα μέρη.

2ο. Κεφάλαιο: Η εισαγωγή της καινοτομίας στην εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών μάλιστα, και ειδικά μετά τις δεκαετίες του 1980 και του 1990, ο χώρος της εκπαίδευσης άρχισε να κλονίζεται, καθώς παράλληλα άρχισε να καθίσταται ολοένα περισσότερο αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός του ισχύοντος εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού συστήματος. Μάλιστα κατά την συγκεκριμένη εποχή επρόκειτο να ξεκινήσει η παράθεση συγκρίσεων μεταξύ των διαφόρων παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών μεθοδολογιών. Το ενδιαφέρον του διαλόγου άλλωστε, που προέκυψε μέσα από αυτή τη συγκριτική μελέτη, οδήγησε στον να δοθεί βαρύτητα ειδικά στην αποτελεσματικότητα της καθεμιάς εξ αυτών των παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών μεθοδολογιών (Κοντάκος, 2009).

Η ανάγκη για καινοτομία στην εκπαίδευση είναι μια συνθήκη που φάνηκε να επιβάλλεται μέσα στον χρόνο, είτε λόγω της αδυναμίας του εκπαιδευτικού συστήματος, είτε λόγω των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων που ήρθαν να μπολιάσουν μέσα στα ίδια τα σχολεία. Οι σύγχρονες κοινωνίες μεταβάλλονται συνέχεια με αποτέλεσμα το σχολείο που συνιστά ένα βασικό συνδετικό κρίκο μεταξύ του άτομου και της κοινωνίας, να μην μπορεί να παραμείνει στατική και αμετάβλητη έναντι του πλαισίου των νέων προκλήσεων που κάνουν την εμφάνισή τους. Οι νέες πραγματικότητες σε πολλαπλά επίπεδα (επαφές με άλλους πολιτισμούς και κουλτούρες, λόγω της μετανάστευσης, νέες τεχνολογικές καινοτομίες και εξελίξεις, νέα κοινωνικά φαινόμενα, σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα κλπ) καθιστούν πολλές φορές αναγκαία την ύπαρξη αλλαγών και τροποποιήσεων και εντός ενός εκπαιδευτικού συστήματος (Μπελαδάκης, 2007).

Η εκπαίδευση υψηλής ποιότητας αποτελεί τη βάση για κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς και οι οποίες παράλληλα εμφανίζουν μεγάλη ανθεκτικότητα, ως προς την συνοχή τους και ως προς το μέλλον και την ανάπτυξή τους. Μια τέτοια εκπαίδευση άλλωστε θέτει τα κατάλληλα θεμέλια για μια εν δυνάμει επιτυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία των όσων αποφοιτούν και μπορεί να χρησιμεύσει ως εγγύηση έναντι της ανεργίας και της φτώχειας. Ενθαρρύνει την προσωπική ανάπτυξη και θέτει τις κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε ένα άτομο μακροπρόθεσμα να καταστεί ενεργό μέλος του κοινωνικού συνόλου. Με στόχο να συλλέξουν οι κοινωνίες τα παραπάνω οφέλη, υψηλής ποιότητας η εκπαίδευση πρέπει να είναι πραγματικότητα για όλους τους μαθητές,

ανεξάρτητα από το ιστορικό τους, τις ιδιαιτερότητες τους, την καταγωγή, την φυλή κλπ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017). Ένα τέτοιο σχολείο σήμερα, μπορεί να επιτελέσει όλους τους παραπάνω στόχους του αποδοτικότερα και ουσιαστικότερα μέσα από την εφαρμογή καινοτομιών, εμπνέοντας έτσι όλο το σχολικό σύνολο να υιοθετήσει την κουλτούρα αυτή. Στην σύγχρονη κοινωνία που καθημερινά εξελίσσεται οφείλουμε οι μαθητές, να εκπαιδεύονται στην καινοτομία, ώστε και οι ίδιοι να αποτελέσουν μελλοντικά ένα καινοτόμο κομμάτι την κοινωνίας πχ. δημιουργώντας μια καινοτόμα επιχείρηση.

Στα πλαίσια μιας διακήρυξης με τον τίτλο ««Επανεξέταση της εκπαίδευσης: Επένδυση σε δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα» που είχε εκδώσει το 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είχε τονιστεί το ότι η εκπαίδευση θα πρέπει να καταστεί ακόμα πιο σχετική προς τις ανάγκες των μαθητών, όπως επίσης όμως και της αγοράς εργασίας. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου, πως υπό αυτό το πρίσμα στο κείμενο είχε επισημανθεί και η ανάγκη να υπάρξει μιας σημαντική αλλαγή στη νοοτροπίας ως προς το είδος εκπαίδευσης που θα πρέπει γενικότερα να αναπτύξει μια κοινωνία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Είναι χαρακτηριστικό, πως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εδώ και πολλά χρόνια έχει εκφράσει άλλωστε την ανάγκη να μεταρρυθμιστεί η εκπαίδευση διαφόρων χωρών ειδικότερα σε τρία πεδία: την ποιότητα, την δυνατότητα πρόσβασης όλων των μαθητών στην εκπαίδευση, αλλά και την κατάλληλη χρηματοδότησής της από τους εμπλεκόμενους και ανάλογους φορείς (κρατικούς μηχανισμούς κλπ). Με βάση μάλιστα, αυτές τις τρεις πολύ βασικές παραμέτρους, ταυτόχρονα η Ευρωπαϊκή Ένωση επρόκειτο να προβάλλει ένα στρατηγικό πλαίσιο (ET 2020). Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνάμα, επισήμανε ότι η εκπαίδευση είναι ένας κλάδος, όπου είναι αναγκαία η ύπαρξη επιπλέον προσπαθειών για την επίτευξη των ακόλουθων στοιχείων, αναφέροντας συχνά τον όρο καινοτομία, αναδεικνύοντας έτσι την επιτακτικότητα, της εισαγωγής της στο χώρο:

- Σχετικές και υψηλής ποιότητας γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που αναπτύσσονται καθ' όλη τη διάρκεια της δια βίου μάθησης, εστιάζοντας στα μαθησιακά αποτελέσματα για την απασχολησιμότητα, την καινοτομία και την ύπαρξη μελλοντικά ενεργών πολιτών και ευημερία
- Συμπεριληπτική εκπαίδευση, ισότητα, απουσία διακρίσεων και προβολή των δημοκρατικών ιδεωδών και αξιών
- Ανοικτή και καινοτόμος εκπαίδευση, η οποία, μεταξύ άλλων, θα δίνει βαρύτητα και στην υιοθέτηση των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών

- Παροχή της μεγαλύτερης δυνατής βοήθειας προς τους εκπαιδευτικούς, όπως επίσης και τους διευθυντές σχολείων και εν γένει τους εκπαιδευτικούς ηγέτες
- Διαφάνεια και αναγνώριση των δεξιοτήτων και των προσόντων για τη διευκόλυνση της μάθησης και της κινητικότητας στον τομέα της εργασίας
- Βιώσιμες επενδύσεις, ποιότητα και αποτελεσματικότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης (Joint Report of the Council and the Commission, 2015).

Δεν είναι τυχαίο, πως το 2016 η Διακήρυξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την «Βελτίωση και τον Εκμοντερνισμό της Εκπαίδευσης» τόνισε ακόμα περισσότερο την ανάγκη για την εισαγωγή καινοτομιών στο συγκεκριμένο χώρο. Η καινοτομία στην Εκπαίδευση μάλιστα, έχει συνδεθεί με την ανάγκη, τα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα να προωθήσουν όσο το δυνατόν πιο στενές επαφές και σχέσεις μεταξύ του σύγχρονου σχολείου και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος. Εδώ εξάλλου, επισημάνθηκε και η ανάγκη για την χρήση και εισαγωγή καινοτομιών που θα αφορούν την ανάπτυξη νέων διδακτικών μεθόδων κατά την εκπαιδευτική πράξη, και οι οποίες άλλωστε, θα καθίστανται πιο ευχερείς μέσα από την χρήση των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Ακόμα, η Επιτροπή είχε υπογραμμίσει ότι η προώθηση των διαφόρων καινοτομιών στην εκπαίδευση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με την προσπάθεια για την ενδυνάμωση των διδασκόντων και του έργου τους. Κι αυτό, δεδομένου, ότι μέσω των εκπαιδευτικών, αλλά και των ηγετών στην εκπαίδευση είναι δυνατόν, υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις, να προκύψει ένα υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικό και διδακτικό πρόγραμμα. Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα και αναφορικά με την Διακήρυξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το επόμενο έτος, δηλαδή το 2017, και η οποία είχε τον τίτλο «Εξέλιξη του σχολείου και εξαιρετική διδασκαλία για μια ισχυρή αρχή στη ζωή», φάνηκε να επιδιώκεται η επίτευξη ενός εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο να είναι επίσης άρρηκτα συνδεδεμένο με την ανάγκη για μια καλύτερη οργάνωση των συστημάτων διοίκησης των σχολικών και εν γένει των διαφόρων εκπαιδευτικών μονάδων. Με αυτό τον τρόπο στόχευε, οι τελευταίες θα γίνουν περισσότερο αποτελεσματικές και αξιόπιστες, ως προς την εκπαιδευτική τους αποστολή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).

Επιπρόσθετα η ανάγκη για καινοτομία είναι μια παράμετρος που συνδέεται, με το ότι υφίσταται ένα όραμα ανάμεσα σε πολλούς εκ των σχεδιαστών εκπαιδευτικών πολιτικών σε διάφορα μέρη του κόσμου, ως προς το ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα είναι ανάγκη να

υποβοηθήσουν τις σχολικές μονάδες όσο το δυνατόν περισσότερο, προκειμένου αυτές να αποκτήσουν την ευχέρεια για καλλιέργεια μαθησιακών συνθηκών όπου οι μαθητές έχουν ίσες ευκαιρίες να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους (Vieluf et al., 2012).

Από αυτή την άποψη, οι μετασχηματισμοί στον τρόπο με τον οποίο συντελείται η μάθηση, μέσα από οργανωμένες και αναθεωρημένες μεθόδους διδασκαλίας, θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην προσαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στην εν δυνάμει αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των ατομικών προκλήσεων, που μπορεί να κληθούν να φέρουν εις πέρας τα παιδιά στη μάθησή τους και οι οποίες τους εμποδίζουν να επιτύχουν ακαδημαϊκά. Πολλά στοιχεία δείχνουν ότι κάτι τέτοιο μπορεί να καταστήσει το σύγχρονο σχολείο πραγματικά αποτελεσματικό. Οι καινοτόμες παιδαγωγικές μέθοδοι μπορούν να βοηθήσουν στη μετατροπή των σχολείων σε επαγγελματικές κοινότητες μάθησης και επηρεάζουν θετικά τη μάθηση των μαθητών (Vieluf et al., 2012).

Σε συνάρτηση με όλα τα παραπάνω στοιχεία λοιπόν, καθίσταται σαφές σε αυτό το σημείο, ότι η ικανότητα εισαγωγής και εφαρμογής μιας καινοτομίας στα πλαίσια μιας εκπαιδευτικής μονάδας συνιστά αναμφίβολα μια πολύ βασική και σημαντική παράμετρο, ως προς την ανάδειξη της ποιότητας, στο βαθμό ειδικότερα που αυτή καθίσταται ικανή να αντιμετωπίσει τις νέες κοινωνικές ανάγκες που προκύπτουν κατά καιρούς (Μπάμπα & Κουλουμπαρίτση, 2013). Οι ίδιες οι εκπαιδευτικές καινοτομίες έτσι καθίστανται ζωτικής σημασίας, από την άποψη, ότι επιφέρουν συγχρόνως αλλαγές, αναφορικά με τις αντιλήψεις και τις αρχές, τόσο των εκπαιδευτικών, όσο επίσης και των ίδιων των μαθητών, μεταβάλλοντας τις στάσεις τους απέναντι στην εκπαιδευτική διαδικασία και τη μάθηση εν γένει (Fullan, 2001). Συνεπώς, η διάχυση των καινοτομιών στα διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα σε παγκόσμια κλίμακα συχνά καθίσταται βασική προτεραιότητα για πολλές κυβερνήσεις και για τους αντίστοιχους μηχανισμούς τους (Κυριακώδη & Τζιμογιάννης, 2015).

3ο. Κεφάλαιο: Τρόποι επίτευξης της καινοτομίας στην Εκπαίδευση

3.1 Η εκπαιδευτική καινοτομία στην πράξη

Ως προς το ζήτημα περί εκπαιδευτικής καινοτομίας στην πράξη, θα ήταν δυνατόν να επισημανθεί, ότι η ίδια η καινοτομία περιλαμβάνει απαραίτητως μια σειρά συγκεκριμένων

σταδίων, μέσω των οποίων λαμβάνει χώρα σε πρακτικό επίπεδο. Το πρώτο εξ αυτών των σταδίων έχει να κάνει με τον προσδιορισμό της αναγκαιότητας της καινοτομίας. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτό το πρώτο βήμα υφίσταται η ανίχνευση, όπως επίσης και ο προσδιορισμός των διαφόρων εσωτερικών, αλλά και εξωτερικών παραγόντων, οι οποίοι μπορεί να αλληλεπιδράσουν και να συμβάλλουν από κοινού, ως προς την εισαγωγή μιας καινοτομίας (Ράπτης, 2006).

Στη συνέχεια υφίσταται το στοιχείο της προδιαγραφής της πορείας που μπορεί να έχει η πρακτική εφαρμογή μιας καινοτομίας σε μελλοντική βάση. Εδώ περιλαμβάνονται άλλωστε κάποιες συνισταμένες που παράλληλα έχουν να κάνουν με το όραμα, ενώ ακολουθεί η διαδικασία της περιγραφής και αποτίμησης της παρούσας κατάστασης και όπου, πιο συγκεκριμένα, λαμβάνονται υπόψη οι επικρατούσες συνθήκες. Προκύπτει λοιπόν το συμπέρασμα, ότι κατά την διάρκεια αυτού του πρώτου σταδίου στην ουσία υφίσταται η διαδικασία της χαρτογράφησης του ευρύτερου περιβάλλοντος, εντός του οποίου επιχειρείται η εισαγωγή και εφαρμογή της καινοτομίας. Το παραπάνω λαμβάνει χώρα, επιδιώκοντας να διαπιστωθεί αν και κατά πόσο μια τέτοια προσπάθεια είναι συμβατή με τις επικρατούσες συνθήκες και πραγματικότητες (Ράπτης, 2006).

Ένα επόμενο στάδιο είναι συνυφασμένο με την διαδικασία του προσδιορισμού του χάσματος που μπορεί να υφίσταται ανάμεσα στην παρούσα κατάσταση και την επικρατούσα πραγματικότητα από τη μια μεριά, και την μελλοντική επιδίωξη προς την οποία μπορεί να στοχεύει από την άλλη μεριά η εκάστοτε καινοτομία. Ένα άλλο τρίτο βήμα στην συνέχεια, αφορά την διαδικασία εκείνη, στην διάρκεια της οποίας οργανώνεται ο τρόπος μετάβασης από το παρόν στο μέλλον. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτή τη φάση υφίσταται βασικά ο καταμερισμός των διαφόρων αρμοδιοτήτων και ευθυνών των εμπλεκόμενων φορέων που με τις ενέργειές τους μπορεί να προωθούν πρακτικά μια εκπαιδευτική καινοτομία. Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί, πως η εξειδίκευση και κατάρτιση των συγκεκριμένων φορέων που θα υλοποιήσουν την εκάστοτε καινοτομία μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο, ως προς την επιτυχία της στο μέλλον.

Η διαδικασία πρακτικής εφαρμογής της καινοτομίας ολοκληρώνεται με μια τέταρτη φάση, κατά την οποία η καινοτομία που έχει εισαχθεί, αξιολογείται, ως προς την αποτελεσματικότητά της, προκειμένου να αποφευχθεί η ύπαρξη τυχόν αρνητικών συνεπειών στις σχετικές προσπάθειες (Ράπτης, 2006).

Φυσικά, σε αυτό το σημείο, η διαδικασία της ενημέρωσης των εκπαιδευτικών είναι βαρύνουσας σημασίας. Οι εκπαιδευτικοί, εν προκειμένω, ενημερώνονται, σχετικά με το περιεχόμενο της εκάστοτε καινοτομίας και του τί μπορεί να περιλαμβάνει αυτή (κάποια καινοτομία, ως προς τον τρόπο διδασκαλίας, ως προς την εισαγωγή νέων τεχνολογικών μέσων και εργαλείων, ως προς τους τρόπους αντιμετώπισης παραβατικών συμπεριφορών εκ μέρους κάποιων μαθητών, ή ως προς την σχολική ύλη, κάποιο είδος γνωστικού πεδίου κλπ) (Καράμπελας κ.α., 2006).

Στην διάρκεια της εφαρμογής μιας καινοτομίας στην πράξη όμως, είναι χαρακτηριστικό, πως πάντα υπάρχει και η εξέταση ως προς την ανεύρεση των καλύτερων δυνατών τρόπων και μεθόδων, με τις οποίες θα καταστεί εφικτή η υψηλότερη δυνατή διάχυση μιας καινοτομίας στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού οργανισμού. Αυτό είναι συναφές και με κάτι που ήδη τονίστηκε και πιο πάνω, το ότι δηλαδή ορίζονται οι ευθύνες και πεδία δραστηριοποίησης και ενεργοποίησης του κάθε μέλους του εκπαιδευτικού προσωπικού εντός του σχολικού οργανισμού. Αυτό φυσικά συνδυάζεται και με την καταγραφή των στοιχείων και επιπτώσεων που προκύπτουν στην διάρκεια της εφαρμογής μιας καινοτομίας. Αυτό μάλιστα, είναι σημαντικό, ώστε ταυτόχρονα να προωθούνται διορθωτικές αλλαγές, αν κάτι τέτοιο κριθεί αναγκαίο (Παπακωνσταντίνου, 2008).

Η προώθηση μιας καινοτομίας στην εκπαίδευση είναι συνδεδεμένη επίσης και με μια σειρά συγκεκριμένων παραμέτρων, που σε συνάρτηση και με τις κατάλληλες γνώσεις και υποδομές, μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη, λαμβάνοντας, υπόψη τα δεδομένα του σχολικού οργανισμού και των μαθητών που βρίσκονται εκεί. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να στηριχτεί, στη επιλογή της κατάλληλης διαδικασίας μάθησης, η οποία διενεργείται μέσω της ύπαρξης των ανάλογων ικανοτήτων που εντοπίζονται σε ένα σύνολο ή μια ομάδα ατόμων.

Για την πρακτική εφαρμογή καινοτομιών στο χώρο της εκπαίδευσης καθοριστικό ρόλο, λαμβάνει η χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών, που ίσως προσδίδουν στον όρο καινοτομία μια περισσότερο πρακτική υπόσταση. Αυτό, για παράδειγμα, είναι εφικτό μέσα από την χρήση του video, με στόχο την ύπαρξη τηλεμαθημάτων ή μέσα από την χρήση των λεγόμενων ψηφιακών εκπαιδευτικών εγχειριδίων ή της μεθόδου του 3D Printing (14 Examples of Innovation in Higher Education).

Σε όλα τα παραπάνω συγχρόνως, μπορούμε να προσθέσουμε και ορισμένες άλλες πρακτικές. Κάτι τέτοιο, για παράδειγμα, είναι η περίπτωση που αφορά την ύπαρξη ανοικτών

αναλυτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τα οποία μάλιστα μπορούν να ενισχυθούν και να αναπτυχθούν μέσα από την χρήση των λεγόμενων ψηφιακών εφαρμογών MOOC (Massive Open Online Courses). Η χρήση των Μαζικών Ανοικτών Διαδικτυακών Μαθημάτων άλλωστε προσφέρει την δυνατότητα της ευελιξίας, ως προς την πραγματοποίηση ενός μαθήματος. Σημαντικές συνισταμένες ακόμη, ως προς την πρακτική εφαρμογή καινοτομιών στην εκπαίδευση δεν παύουν να είναι και η επαρκής χρηματοδότηση μιας εκπαιδευτικής μονάδας, η τάση-ευελιξία-προσαρμοστικότητα που εμφανίζει το εκπαιδευτικό σύστημα μιας κοινωνίας και η ύπαρξη φυσικά και κατάλληλων υλικών και κτιριακών υποδομών (14 Examples of Innovation in Higher Education).

Σε αυτό το σημείο, θα ήταν αποδοτικό να παρατεθεί το παράδειγμα μιας έρευνας που έγινε στην διάρκεια περίπου πέντε ετών στο Πανεπιστήμιο της Ανατολικής Φιλανδίας, αναφορικά με την εισαγωγή και πρακτική εφαρμογή μιας σειράς καινοτομιών στην εκπαίδευση, μέσω των οποίων κεντρικός στόχος ήταν η ανάδειξη στοιχείων, όπως η υψηλή ποιότητα, αλλά και η διασύνδεση του προγράμματος των μαθημάτων που διδάσκονται σε αυτή την εκπαιδευτική μονάδα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, με τις σύγχρονες πραγματικότητες της αγοράς εργασίας (Montonen & Erikson, 2013).

Οι ερευνητές μάλιστα προέβησαν στην εφαρμογή διαφόρων μοντέλων, μέσω των οποίων κατέληξαν στην ανάδειξη εκείνης της μορφής καινοτομίας με την οποία δίνεται βαρύτητα στην ανάπτυξη της πρακτικής εφαρμογής των διαφόρων γνώσεων που μπορεί να αποκομίζουν αρχικά σε θεωρητικό επίπεδο οι φοιτητές διαμέσου των μαθημάτων που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Ανατολικής Φιλανδίας. Είναι χαρακτηριστικό εξάλλου, πως, όπως έδειξε αυτή η έρευνα, το ενδιαφέρον και η κατανόηση των μαθητών για την πρακτική καινοτομία είχε πολλαπλασιαστεί, όταν επιδιώχθηκε να μετρηθεί μέσω της επίσημης και άτυπης ανατροφοδότησης των μαθημάτων. Έχει παρατηρηθεί ότι η αυξανόμενη ικανότητα στον τομέα της πρακτικής καινοτομίας συνδέεται σαφώς με την αυξημένη επιχειρηματική δράση. Επιπλέον, ο ενθουσιασμός των μαθητών για την ίδρυση δικών τους εταιρειών έδειξε ότι είχε μεγεθυνθεί, μετά τη λήξη του προγράμματος. Το πρακτικό περιεχόμενο – φύση των μαθημάτων ενίσχυσε του συμμετέχοντες ως προς την ανάπτυξη δικών τους εταιρειών κατά τη διάρκεια των πανεπιστημιακών σπουδών ή αμέσως μετά την αποφοίτησή τους (Montonen & Erikson, 2013).

Μια άλλη περίπτωση που είναι δυνατόν να αναφερθεί εδώ ως καινοτομία στο χώρο της εκπαίδευσης, είναι αυτή της προώθησης κάποιων πρακτικών μάθησης, με γνώμονα την βελτίωση των ακαδημαϊκών επιδόσεων των σπουδαστών σε μια σχολή σχετική με τομέα της Επιχειρηματικότητας. Κι εδώ κεντρικός γνώμονας μάλιστα, ήταν η διασύνδεση της θεωρητικής γνώσης με το πεδίο της πρακτικής εφαρμογής στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Ο κύριος σκοπός αυτής της μελέτης ήταν να δοκιμάσει την αποτελεσματικότητα της βιωματικής μάθησης, της μάθησης μέσω της εκτέλεσης και της προσομοίωσης διαχείρισης για την ανάπτυξη των πραγματικών και δυνητικών μαθησιακών δεξιοτήτων των μαθητών. Τα αποτελέσματά που προέκυψαν από την ανάλυση ενός δείγματος προπτυχιακών φοιτητών υποδηλώνουν ότι η συμμετοχή σε πρακτικές που βασίζονται στην εμπειρία και προσομοιώσεις διαχείρισης, συνιστούν μια αποτελεσματική προσέγγιση για την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους (Leal – Rodriguez & Albort – Morant, 2019).

Στην έρευνα αυτή μάλιστα είχαν συμμετάσχει συγκεκριμένα 80 σπουδαστές αυτής της σχολής επιχειρήσεων, οι οποίοι χωρίστηκαν σε ομάδες των 4 -5 ατόμων και τα οποία για ένα διάστημα ημερών (συνολικά για 15 με 20 ώρες) βρέθηκαν κοντά σε διευθυντικά στελέχη διαφόρων εταιρειών. Στα πλαίσια της συγκεκριμένης καινοτομίας, μέσω συνεντεύξεων που πήραν από αυτά τα στελέχη εταιρειών οι φοιτητές, είχαν παράλληλα την ευκαιρία να διαπιστώσουν και να αξιολογήσουν από κοντά και σε πρακτικό επίπεδο τις δεξιότητες που απαιτούνται στο πεδίο της διοίκησης και διαχείρισης διαφόρων εταιρειών (Leal – Rodriguez & Albort – Morant, 2019).

Η σημασία μάλιστα αυτής της έρευνας έγκειται και στο ότι οι στρατηγικές βιωματικής μάθησης που εφαρμόστηκε στο παράδειγμα αυτών των ογδόντα φοιτητών, ευνοούν την κατανόηση των διαφόρων θεωρητικών εννοιών από τον διδασκόμενο. Εδώ άλλωστε, αναδεικνύεται και η σημασία της μεθόδου της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας που επίσης μπορεί να είναι πολύτιμη, αναφορικά με την προώθηση της καινοτομίας στην εκπαίδευση. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές είναι σε θέση να εφαρμόσουν τη θεωρία και τις έννοιες που μελετήθηκαν στην πράξη, ενισχύοντας έτσι τα ατομικά τους αποτελέσματα στην τελική εξέταση και, κατά συνέπεια, βελτιώνοντας τον συνολικό βαθμό τους (Leal – Rodriguez & Albort – Morant, 2019).

Τα αποτελέσματά της συγκεκριμένης έρευνας ήταν εξάλλου, συμβατά με προηγούμενες μελέτες, οι οποίες ισχυρίζονται ότι εφαρμόζοντας την επαγγελματική ανάπτυξη σε σχολεία

βιωματικού χαρακτήρα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενσωματώσουν καινοτόμες διδασκαλίες όπως διαφοροποίηση, θεωρία κονστρουκτιβισμού, μάθηση ανακάλυψης, μάθηση βασισμένη σε έρευνες, προσομοιώσεις, κριτική σκέψη, επίλυση προβλημάτων, τεχνολογική μάθηση και αξιολόγηση βάσει απόδοσης μέσω επίδειξης, παρατήρησης, συνεργασίας, επιτόπιας εργασίας και προβληματισμού (Leal – Rodriguez & Albort – Morant, 2019).

Με βάση αυτά τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω (στις περιπτώσεις των εν λόγω ερευνών) αντιλαμβάνεται κάποιος, ότι οι εκπαιδευτικές καινοτομίες, όντας ένα είδος πρότασης στα προγράμματα εκπαίδευσης για όλες τις βαθμίδες, από την προσχολική ως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι συνυφασμένες με την διαδικασία της προώθησης και της ενσωμάτωσης νέων διδακτικών και μαθησιακών μεθόδων, που στοχεύουν σε δεξιότητες απαραίτητες για την καθημερινή ζωή των διδασκόμενων. Η χρήση της καινοτομίας στην εκπαιδευτική πράξη έχει να κάνει με την βελτίωση του εκπαιδευτικού αποτελέσματος. Αυτό εξάλλου είναι συναφές άμεσα και με την κατάλληλη προετοιμασία των εκπαιδευομένων, προκειμένου να μπορέσουν μακροπρόθεσμα να ενταχθούν στην κοινωνία (Κυριακώδη & Τζιμογιάννης, 2015).

Ο απώτερος στόχος των διαφόρων καινοτόμων εκπαιδευτικών ενεργειών και πράξεων συνάμα, είναι το να προωθηθεί και το στοιχείο της τροποποίησης των ποικίλων παιδαγωγικών στάσεων, αξιών και αντιλήψεων (Καράμπελας, κ.α., 2006). Η διάχυση και η επιτυχημένη διαχείριση ως προς τις διάφορες καινοτομίες στην εκπαιδευτική πράξη, έχει ως κεντρικό της στόχο στην διάπλαση μιας ενιαίας συναντίληψης περί καινοτομίας από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Κάτι τέτοιο σε πρακτικό επίπεδο είναι εφικτό μέσα από την δημιουργία, επί παραδείγματι, ενός δικτύου ανθρώπων με το οποίο θα προωθείται η ενδυνάμωση και θα ενθαρρύνεται η ενεργή συμμετοχή του εκπαιδευτικού προσωπικού κατά την διάρκεια της εφαρμογής καινοτομιών στο πεδίο της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Βαβουράκη, 2006).

Στην εκπαιδευτική πράξη φυσικά, την ίδια στιγμή, δεν παύουν να υφίστανται μια σειρά από συγκεκριμένες προϋποθέσεις προκειμένου η εφαρμογή των εκάστοτε καινοτομιών να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο πετυχημένη. Η λειτουργία αυτών των προϋποθέσεων φυσικά είναι συνυφασμένη παράλληλα και με το ότι η ίδια η εκπαιδευτική καινοτομία αποτελεί μια διαδικασία που γίνεται πάντα εντός ενός συγκεκριμένου κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Περιβάλλοντος δηλαδή, το οποίο επηρεάζεται και διαμορφώνεται διαχρονικά

μέσα από ένα σύνολο διαφόρων πολιτιστικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών, θρησκευτικών κι ευρύτερων κοσμοθεωριακών παραμέτρων (Kennedy, 2013).

Βέβαια, η ίδια η εκπαιδευτική καινοτομία συγχρόνως έχει ένα συστημικό και ολιστικό χαρακτήρα κι αυτό αντίστοιχα έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει και μια ποικιλία αναφορικά με τους παράγοντες εκείνους που επιδρούν ως προς το θέμα της εισαγωγής και της εφαρμογής καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Γι' αυτό το λόγο συγχρόνως, είναι χαρακτηριστικό πως υφίσταται μια άμεση σύνδεση και αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων τμημάτων μιας εκπαιδευτικής καινοτομίας και αυτό κατά προέκταση σημαίνει, πως είναι απαραίτητη σε κάθε περίπτωση και η ταυτόχρονη συνδιαλλαγή όλων των εμπλεκόμενων φορέων της εκπαίδευσης. Κάτι τέτοιο εξάλλου, είναι αναγκαίο, προκειμένου να είναι πιο συντονισμένες οι διάφορες προσπάθειες, για την προώθηση της εκάστοτε καινοτομίας. (Wheatley, 2006).

Εδώ ακόμα, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και το ότι η κατανόηση εκ μέρους όλων των μερών και των φορέων της εκπαίδευσης, ως προς τον χαρακτήρα, τους στόχους και τη σημασία μιας εκπαιδευτικής καινοτομίας είναι ίσως ένα από τα σημαντικότερα μέσα κι εργαλεία, ως προς την προσπάθεια για επιτυχή καινοτομία. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο μάλιστα, οι διάφοροι εμπλεκόμενοι φορείς, όπως οι σχεδιαστές εκπαιδευτικής πολιτικής, οι πολιτικοί φορείς (υπουργοί κυβερνήσεων κλπ), οι απλοί εκπαιδευτικοί, όπως ακόμα και οι ίδιοι οι μαθητές, αλλά και οι γονείς τους, γνωρίζουν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό παράλληλα και ποιος είναι ο ρόλος και η θέση τους εντός των διαφόρων διαδικασιών και σταδίων με βάση τα οποία πραγματοποιείται η εκπαιδευτική διαδικασία. Βέβαια από την άλλη μεριά, είναι αλήθεια ότι και πάλι δεν μπορεί κάποιος να είναι απόλυτα βέβαιος για το αν οι προσπάθειες για την εισαγωγή μιας καινοτομίας στην εκπαίδευση θα είναι επιτυχημένες (Ψαράς, 2016).

Είναι όμως φανερό πως γενικότερα όλο το εκπαιδευτικό σύστημα στα πλαίσια μιας κοινωνίας και χώρας καλείται να αναμιχθεί με γνώμονα την πρακτική εφαρμογή μιας εκπαιδευτικής καινοτομίας. Στην ουσία δηλαδή αυτή η πρακτική εφαρμογή βασίζεται στην λειτουργία μιας ολόκληρης αλυσίδας, η οποία ξεκινάει από το Υπουργείο Παιδείας και μπορεί να φτάνει ως τη σχολική τάξη. Κάτι τέτοιο όμως από την άλλη μεριά μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην ανάδυση ενός συγκεκριμένου προβληματισμού: αυτό θα μπορούσε να αφορά τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να γίνει η υποστήριξη των διαφόρων καινοτομιών προκειμένου να επέλθουν τα αναμενόμενα εκπαιδευτικά αποτελέσματα (Καράμπελας κ.α., 2006).

Σε κάθε περίπτωση φυσικά, εκείνες οι παράμετροι που έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο, ως προς την αποτελεσματική έκβαση των εκπαιδευτικών καινοτομιών, είναι αφενός μεν το όραμα και η σχολική κουλτούρα μιας εκπαιδευτικής μονάδας και αφετέρου οι προτεραιότητες ως προς τη σχολική ανάπτυξη. Φυσικά σε όλα τα παραπάνω, θα ήταν εφικτό να προσθέσουμε και παραμέτρους, όπως η οργανωτική δομή μιας εκπαιδευτικής μονάδας (όσο πιο οργανωμένη η εν λόγω μονάδα, τόσο πιο επιτυχημένη θα είναι η εισαγωγή και πρακτική εφαρμογή μιας καινοτομίας). Σε όλα αυτά φυσικά θα πρέπει να προστεθεί και το ζήτημα περί εκπαιδευτικής ηγεσίας, όπως επίσης και τις πρακτικές διαχείρισης και εφαρμογής της καινοτομίας, την επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού, τους τρόπους αξιοποίησης των υφιστάμενων πόρων, αλλά και την ανάπτυξη σχέσεων και με διάφορους εξωτερικούς φορείς, όπως οικονομικούς, κοινωνικούς κλπ. (Lawetal., 2011).

Συνεπώς, ως προς τις προϋποθέσεις εκείνες με βάση τις οποίες είναι εφικτή η επιτυχημένη εισαγωγή μιας εκπαιδευτικής καινοτομίας θα μπορούσε κάποιος να θεωρήσει, πως υφίσταται η ακόλουθη κατηγοριοποίηση:

- Τα χαρακτηριστικά εφαρμογής μιας καινοτομίας
- Το ρυθμιστικό πλαίσιο σε συνδυασμό και με τις δομές υποστήριξης μιας εκπαιδευτικής μονάδας
- Το ίδιο το σχολείο, ως περιβάλλον εργασίας
- Οι εκπαιδευτικοί και
- Η καινοτομία καθαυτή (Sultana, 2001).

Σε αυτό το σημείο καθιστάτε σημαντικό να επισημανθεί, ότι φαίνεται αποδοτικότερο να αποφεύγεται η προσπάθεια για επίτευξη πολλών στόχων ταυτόχρονα. Αντίθετα, καλύτερο είναι κατά την διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής της καινοτομίας στην εκπαίδευση το βάρος να πέφτει σε επιμέρους στόχους, δεδομένου άλλωστε, πως έτσι συγχρόνως, είναι πιο εύκολη η επίτευξή τους. Πέραν τούτου, σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί, ότι καλό είναι μια εκπαιδευτική καινοτομία να περιλαμβάνει και μια σειρά από εργαλεία που προέρχονται από διάφορα επιστημονικά, τεχνολογικά, γνωστικά κλπ πεδία.

Πέραν όλων αυτών, φυσικά και ο χρόνος που θα αφιερωθεί για την εισαγωγή και εφαρμογή μιας καινοτομίας μπορεί να είναι εξίσου σημαντικός. Το ζήτημα περί εφαρμογής ενός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος μάλιστα, έχει ιδιαίτερη σημασία κυρίως ως προς το

διάστημα εφαρμογής και αξιολόγησης της εκπαιδευτικής καινοτομίας. Κι αυτό, καθώς, ούτως ή άλλως, απαιτείται πάντα ένα εύλογο χρονικό διάστημα, προκειμένου να φανεί, αν και κατά πόσο η εφαρμογή της εκάστοτε καινοτομίας είναι συμβατή με το πλέγμα των διαφόρων πραγματικοτήτων που υφίστανται στα πλαίσια ενός εκπαιδευτικού συστήματος. Η ύπαρξη ενός εύλογου χρονικού διαστήματος άλλωστε δεν παύει να είναι αναγκαία και ως προς το θέμα της εμπέδωσης και καλλιέργειας των νέων διδακτικών τρόπων σκέψης που συνδέονται με αυτές τις καινοτομίες (Κοντάκος, κ.α., 2007).

Η διοίκηση στην εκπαίδευση είναι πολύ σημαντική, όπως προαναφέρθηκε, ως προς τις πρακτικές διαδικασίες εφαρμογής των εκπαιδευτικών καινοτομιών. Εξάλλου, το πλέον ευνοϊκό εκπαιδευτικό σύστημα με γνώμονα την εφαρμογή καινοτομιών είναι εκείνο, στο οποίο κυριαρχεί το στοιχείο της αποκέντρωσης. Αυτό ισχύει άλλωστε, από τη στιγμή που οι διάφορες τοπικές και περιφερειακές αρχές και δομές, ως προς το εκπαιδευτικό σύστημα και την οργάνωσή του, είναι υπεύθυνες ταυτόχρονα και ως προς την λήψη αποφάσεων, αλλά κι ως προς την άσκηση εξουσίας. Ένα αποκεντρωμένο εκπαιδευτικό σύστημα προσφέρει την δυνατότητα οι διάφορες εκπαιδευτικές κοινότητες και μονάδες να μπορέσουν να έχουν μεγαλύτερη ανεξαρτησία και αυτονομία, αναφορικά με την πραγματοποίηση των διαφόρων εκπαιδευτικών καινοτομιών. Κάτι τέτοιο άλλωστε, μπορεί να προωθήσει ακόμα περισσότερο και το στοιχείο του επαγγελματισμού των ίδιων των εκπαιδευτικών. Μάλιστα σε μια τέτοια περίπτωση και η ηγεσία μιας εκπαιδευτικής μονάδας μπορεί να έχει καθοριστικό ρόλο (Παπακωνσταντίνου, 2008).

Εν τω μεταξύ, όπως ήδη τονίστηκε παραπάνω, η κουλτούρα σε μια εκπαιδευτική μονάδα καθίσταται μείζονος σημασία, αναφορικά με την επιτυχή πρακτική εφαρμογή μιας εκπαιδευτικής καινοτομίας. Η ύπαρξη συγκεκριμένα, μιας κουλτούρας, η οποία ταυτόχρονα ευνοεί την αποδοχή και εφαρμογή νέων ιδεών, αναμφίβολα μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην εισαγωγή και την πρακτική εφαρμογή της καινοτομίας. Αυτό συνδέεται και με την ανάπτυξη ενός θετικού κλίματος, αναφορικά με την επιμόρφωση και μάλιστα, τόσο την εσωτερική, όσο και εξωτερική. Αυτό το τελευταίο στοιχείο είναι καθοριστικό για την επιτυχή αντιμετώπιση των διαφόρων δυσκολιών που μπορεί να αναδειχθούν στην πορεία κατά την εφαρμογή της καινοτομίας (Κοντάκος κ.α., 2007).

Καθίσταται έτσι σαφές όμως και το ότι μια καινοτόμος επαγγελματική κουλτούρα είναι σημαντική συνισταμένη, αναφορικά με το θέμα της προώθησης των διαφόρων καινοτομιών, από

τη στιγμή που ωθεί τους εκπαιδευτικούς, να αναλαμβάνουν συγχρόνως και διάφορες πρωτοβουλίες για την διεκπεραίωση, της εφαρμογής καινοτομιών στο σχολικό τους περιβάλλον (Μαυρογιώργος, 2008). Εδώ εξάλλου, αναδεικνύεται και ο ρόλος του ίδιου του εκπαιδευτικού ως προς την αποτελεσματική εφαρμογή μιας εκπαιδευτικής καινοτομίας (Σπυροπούλου κ.α., 2007).

Τόσο η εμπλοκή των εκπαιδευτικών, όσο και η ανάπτυξη των διαφόρων κοινών στόχων και αξιών είναι στοιχεία που αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα με γνώμονα την αποτελεσματική εφαρμογή των εκπαιδευτικών καινοτομιών (Hargreaves & Evans, 1997). Ο Sultana (2021) από τη μεριά του επισημαίνει το ότι ένας εκπαιδευτικός όταν είναι επιμορφωμένος και κατάλληλα εξειδικευμένος και καταρτισμένος αποτελεί μια από τις πλέον κεντρικές συνισταμένες, ως προς την υλοποίηση των εκπαιδευτικών καινοτομιών. Γι' αυτό το λόγο συγχρόνως, είναι χαρακτηριστικό εδώ και το ότι το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να μεριμνά άμεσα για την οργάνωση συστημάτων κατάρτισης κι επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (Sultana, 2001).

3.2 Η σύνδεση των νέων τεχνολογιών με την καινοτομία στην εκπαίδευση

Στη σύγχρονη εκπαιδευτική διαδικασία, οι ψηφιακές τεχνολογικές εφαρμογές αναμφίβολα μπορεί να παίξουν πολύ σημαντικό ρόλο, αναφορικά με την εφαρμογή διαφόρων καινοτομιών. Καινοτομιών, όπως μπορεί να είναι, επί παραδείγματι, η εξ αποστάσεως διδασκαλία και η εκπαίδευση, η οποία μάλιστα στην εποχή μας, επρόκειτο να κυριαρχήσει σε παγκόσμια κλίμακα λόγω της πανδημίας του νέου κορωνοϊού που πλήττει όλο τον πλανήτη.

Μέσω της χρήσης παράλληλα των διαφόρων σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογικών εφαρμογών, μια σημαντική καινοτομία, η οποία αναδεικνύεται στα πλαίσια της εκπαίδευσης στις μέρες μας είναι το λεγόμενο e-learning. Το τελευταίο μάλιστα, πιο συγκεκριμένα, νοείται ως η οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας που περιλαμβάνει πληροφορίες, οι οποίες προέρχονται από βάσεις δεδομένων και χρησιμοποιούνται στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η ηλεκτρονική μάθηση βασίζεται στο ότι το εκπαιδευτικό περιεχόμενο μπορεί να ληφθεί από το Διαδίκτυο. Μάλιστα αυτό το υλικό είναι δυνατόν πολλές φορές να προέρχεται είτε από ιστοσελίδες που μπορεί να έχουν σχεδιαστεί και οργανωθεί από κεντρικούς θεσμικούς φορείς της εκπαίδευσης, είτε αντίστοιχα να έχει σχεδιαστεί από μεμονωμένους εκπαιδευτικούς. Πρέπει να τονιστεί, πως στις μέρες μας πια, η ανάπτυξη ηλεκτρονικών εκπαιδευτικών πόρων και

διδακτικού υλικού, το οποίο θα είναι κατάλληλο για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ένα επείγον καθήκον (Franzoni & Assar, 2009).

Οι τεχνολογίες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ορίζονται ως εκπαιδευτικές τεχνολογίες, που εφαρμόζονται κυρίως με τη χρήση διαφόρων πληροφοριών και τηλεπικοινωνιών με έμμεση (εξ αποστάσεως) αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να υλοποιηθεί με τους εξής τρόπους: α) σύγχρονη (μάθημα βιντεοδιάσκεψης, διαδικτυακό σεμινάριο, συνομιλία, συναντήσεις εκτός σύνδεσης), β) ασύγχρονη (διαλέξεις βίντεο, e-mail, messengers), και γ) μέσω της ενσωμάτωσης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της ταυτόχρονης πρόσωπο με πρόσωπο επαφής διδασκομένων και διδασκόντων. Αυτό, πιο συγκεκριμένα, γίνεται μέσα από την ανταλλαγή συγχρόνως των διαφόρων στοιχείων των εκάστοτε ηλεκτρονικών μαθημάτων για τη μικτή μάθηση των μαθητών (KimE., etal., 2019).

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να πραγματοποιείται μέσω ενός από τους τύπους μικτής μάθησης: μπορεί, για παράδειγμα, να επιτευχθεί μέσα από την χρήση ηλεκτρονικών και ψηφιακών πλατφορμών. Μια τέτοια περίπτωση, φερ' ειπείν, είναι αυτή που αφορά την πλατφόρμα Moodle, ή αντίστοιχα εκείνη που έχει σχέση με την πλατφόρμα DiSpace 2.0. Η χρήση τέτοιων πλατφορμών άλλωστε, επιτρέπει σε κάποιον να διαχειρίζεται σεμινάρια, ή να κρατά ημερολόγια με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες (τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των διδασκομένων). Μέσα από τέτοιες πλατφόρμες παράλληλα είναι δυνατόν να ελεγχθεί και η εκάστοτε εκτελεσθείσα εργασία, ή η εκτέλεση διαφόρων δοκιμών (Estrada A.C.M., etal., 2019).

Σε αυτή την τελευταία περίπτωση μάλιστα, ανήκει η διαδικασία του e-learning. Η εκπαιδευτική διαδικασία που προκύπτει μέσα από την χρήση του e-learning γενικά, είναι μια νέα μεθοδολογία διδασκαλίας, η οποία έχει αναγνωριστεί στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η ουσία του είναι ότι οι διαλέξεις γίνονται έξω από την τάξη, αφιερώνεται χρόνος μελέτης και επίλυσης προβλημάτων, ο δάσκαλος έχει ρόλο εκπαιδευτή και εκείνου παράλληλα που διευκολύνει την όλη εκπαιδευτική διαδικασία (Siemens G., 2013).

Η διδασκαλία μέσω των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών χρησιμοποιεί τις ακόλουθες διαδικασίες: (1) ο μαθητής εργάζεται ανεξάρτητα με το παρεχόμενο το υλικό, (2) την εκπλήρωση των εργασιών δοκιμής και εκπαίδευσης, (3) μέσα από την ανεξαρτησία που προσφέρεται στον μαθητή δίνεται ταυτόχρονα η δυνατότητα σε εκείνον να προσδιορίζει την μετέπειτα διαδρομή του έργου του πχ. προσδιορισμός του όγκου του υλικού αναφοράς, των ασκήσεων κατάρτισης

και ούτω καθεξής, (4) την εκτέλεση των εργασιών για τον έλεγχο του κατακτημένου υλικού – γνώσης, (5) τη συζήτηση του αποτελέσματος, απαντήσεις σε ερωτήσεις των μαθητών, (6) την πρόσωπο με πρόσωπο εργασία στην τάξη (PsotkaJ., 2013).

Είναι αλήθεια το ότι η παγίωση της χρήσης των σύγχρονων τεχνολογιών σε πολλές πτυχές και πεδία της καθημερινής ζωής και του ανθρώπινου πολιτισμού δεν θα ήταν δυνατόν να μην επηρεάσει και το πεδίο της εκπαίδευσης. Μάλιστα η χρήση και αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνιών (ΤΠΕ) έχει δημιουργήσει ένα πλαίσιο νέων αυξημένων δυνατοτήτων και ευκαιριών ως προς το θέμα της μάθησης και της πρόσβασης στην γνώση, τόσο για τους μαθητές, όσο επίσης και για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Η Τεχνολογία της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών ομολογουμένως είναι κάτι συνώνυμο με την διαδικασία του εκμοντερνισμού στο χώρο της εκπαίδευσης. Αυτό αφορά, μεταξύ άλλων και το ζήτημα της καλύτερης εφαρμογής διαφόρων καινοτομιών, δεδομένου, ότι οι ΤΠΕ μπορούν να προσφέρουν στοιχεία, όπως η ταχύτητα ή η επαφή εκπαιδευτικών και διδασκόντων με γνώσεις και με έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών, χωρίς καν να είναι ανάγκη να είναι οι ίδιοι παρόντες εντός μιας τάξης (Estrada A.C.M., et al., 2019).

Με βάση όλα τα παραπάνω, αντιλαμβανόμαστε πως η εκπαιδευτική τεχνολογία, περιλαμβάνει ένα σύνολο μέσων διδασκαλίας, μεθόδων, τεχνικών και υποδομών κλπ. που μόνο να συμβάλλουν αποδοτικά στην εφαρμογή και ανάπτυξη καινοτομιών στο χώρο της εκπαίδευσης, είναι ικανή.

Μια μελέτη του Arbaugh (2000), αναφορικά με το ζήτημα της ανάδειξης της καινοτομίας μέσα από την χρήση νέων τεχνολογιών στα πλαίσια ενός μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών, ανέδειξε τα εξής πορίσματα:

- Η ευελιξία του ψηφιακού μέσου και η ικανότητα ανάπτυξης ενός διαδραστικού περιβάλλοντος μάθησης παίζουν μεγαλύτερο ρόλο στον καθορισμό της ικανοποίησης των μαθητών παρά η ευκολία χρήσης ή η συχνότητα με την οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί το ψηφιακό μέσο
- Οι παιδαγωγικές προσεγγίσεις μπορεί να είναι πιο σημαντικές από την τεχνολογία για τον προσδιορισμό της αποτελεσματικότητας των μαθημάτων (που βασίζονται στο Διαδίκτυο), και μπορούν οι ίδιες να καταστήσουν την διαδικασία καινοτόμα
- Μια άλλη πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς είναι η δημιουργία μεθόδων για την ανάπτυξη μαθημάτων που μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες τόσο των μαθητών ξεχωριστά όσο

και του αναλυτικού προγράμματος, που με βάση αυτού θα πρέπει να συντονίσουν το θέμα και το μέσο της διδασκαλίας, με στόχο την επίτευξη καινοτομιών σε συνάρτηση με την τεχνολογία.

- Η σχολική ηγεσία και ακολούθως οι εκπαιδευτικοί, θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι θα βελτιώνουν διαρκώς τις δεξιότητές τους για την ενσωμάτωση της προόδου της τεχνολογίας στις εικονικές τους τάξεις (Arbaugh J., 2000).

Αυτή η μελέτη μας οδηγεί στο να συμπεράνουμε ότι η τεχνολογία από μόνη της δεν μπορεί να εγγυηθεί το αποτέλεσμα του μαθήματος και κατ' επέκταση της καινοτομίας, αν η ίδια δεν συνυπάρχει τόσο με την επιλογή της σωστής μεθόδου διδασκαλίας, όσο και ενός στοχευόμενου πλάνου μαθήματος, που θα στηρίζεται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Τέλος η ίδια η ψηφιακή τεχνολογία 'απαιτεί' τη διαρκή εκπαίδευση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών στα παρεχόμενα ψηφιακά μέσα.

Η Δημητρακοπούλου (2002), επικεντρώνεται στις κεντρικές διαστάσεις που προκύπτουν κατά την χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και συγκεκριμένα αναφέρει ότι, όλες εκείνες οι διαδικασίες που είναι αναγκαίες αναφορικά με την ανάδειξη, δημιουργία και την χρήση των τεχνολογικών εργαλείων, γίνονται μέσα από την σχεδίαση και τον προγραμματισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ακόμη τονίζει ότι μια διάσταση, είναι αυτή που αφορά, στο σύνολο όλων εκείνων των ανθρώπινων πόρων, οι οποίοι είναι απαραίτητοι, προκειμένου να αξιοποιηθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα διάφορα εργαλεία και μέσα τεχνολογίας, ώστε να επιτευχθούν και οι διάφοροι μαθησιακοί σκοποί και στόχοι. Ως τελευταία διάσταση αναφέρει τη κατανόηση, τη χρήση, αλλά και την εφαρμογή της διαδικασίας της μάθησης και της διδασκαλίας μέσα από την κατάλληλη πάντα χρήση διαφόρων προγραμμάτων, εφαρμογών και ψηφιακών εργαλείων. Με γνώμονα αυτές τις διαστάσεις και σε συνδυασμό με την συμβατότητα των δύο αυτών στοιχείων: ψηφιακή τεχνολογία και καινοτομία, προκύπτει η σκέψη ότι προσφέρεται η δυνατότητα για την αποτελεσματικότερη και ταχύτερη εφαρμογή καινοτομιών στη σχολική πραγματικότητα.

Η εκπαιδευτική τεχνολογία είχε θεωρηθεί, πως είναι εκείνη η επιστήμη, η οποία ασχολείται με τη συστηματική επίλυση διαφόρων προβλημάτων σχετικών με τη διδασκαλία και τη μάθηση. Αφορά παράλληλα και την χρήση διαφόρων τεχνικών αλλά επίσης και ανθρώπινων δυνατοτήτων, ώστε να ενισχυθεί έτσι η αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Επιπλέον ένα ακόμη στοιχείο όπου χαρακτηρίζει, την εκπαιδευτική τεχνολογία είναι ο συνδυασμός διαφόρων

ειδικών εποπτικών μέσων, ειδικών ψηφιακών και ηλεκτρονικών τεχνολογιών και πλατφορμών, που μπορεί να περιλαμβάνουν, άλλωστε μια σημαντική ποικιλία διδακτικού και πληροφοριακού υλικού, το οποίο ενδεχομένως να λειτουργήσει ως αρωγός με την αποτελεσματική χρήση του και κάτω υπό τις κατάλληλες συνθήκες προς την επίτευξη καινοτομιών ή και σε ορισμένες περιπτώσεις, τα ίδια τα ψηφιακά μέσα να καταστούν ως νέο καινοτόμο εκπαιδευτικό υλικό. (Δημητρακοπούλου, 2002).

Σο πλαίσιο της χρήσης εξάλλου των ΤΠΕ, μια σημαντική καινοτομία που είναι πλέον εφικτή ως προς την εκπαίδευση, είναι η διαμόρφωση ορισμένων θετικών μαθησιακών περιβαλλόντων, με βάση τα οποία οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να αναβαθμιστούν ως προς το ρόλο τους στην κατάκτηση της γνώσης. Με άλλα λόγια, χάρις σε αυτές τις νέες τεχνολογίες, ο μαθητής τώρα πια έχει την δυνατότητα να γίνει ενεργός συντελεστής ως προς την ανακάλυψη και κατάκτηση της γνώσης, και να μην είναι παθητικός δέκτης γνώσεων και πληροφοριών (Λιόβας, κ.α., 2011).

Πράγματι, είναι φανερό το ότι μέσα από την χρήση των νέων τεχνολογιών, κατά την εκπαιδευτική διαδικασία επιτρέπονται στοιχεία, όπως η ανακαλυπτική μάθηση, αλλά επίσης και ο ασφαλής πειραματισμός. Αυτό σημαίνει, πως η αυτενέργεια από την μεριά των μαθητών έχει περισσότερες δυνατότητες και αποκτά μάλιστα και έναν πολύ πιο ευέλικτο χαρακτήρα, τη στιγμή που ο μαθητής έχει και την ευχέρεια να επιλέξει μεταξύ αρκετών διαφορετικών εναλλακτικών τύπων εμπλοκής (Λιόβας, κ.α., 2011).

Προκειμένου μάλιστα να προωθηθεί το στοιχείο του πειραματισμού από τους μαθητές ακόμα περισσότερο, κατακτώντας έτσι ενδεχομένως μια καινοτομία στην εκπαιδευτική διαδικασία, δίνεται αυτή η δυνατότητα μέσω διαφόρων διαδραστικών τεχνολογικών εργαλείων (όπως μπορεί να είναι διάφορες ειδικές εφαρμογές, ηλεκτρονικά, εκπαιδευτικά προγράμματα, λογισμικά κλπ), τα οποία προσφέρουν μια πραγματικά πολύ μεγάλη ποικιλία, ως προς τις επιλογές και τα αισθητηριακά ερεθίσματα. Τα ερεθίσματα αυτά μπορεί να είναι οπτικά, ακουστικά και κινητικά, προκειμένου να προσληφθεί μια γνώση και πληροφορία (Σεραφείμ & Φεσάκης, 2010). Έτσι, αναλόγως με τις αναπτυξιακές ικανότητες που έχει έκαστος μαθητής, υφίσταται το περιθώριο των διαφόρων πειραματισμών, με γνώμονα την ανάκτηση κάποιας πληροφορίας, την εφαρμογή της και την μετατροπή της σε πρακτικό βίωμα και εμπειρία. Έτσι, η γνώση αντλείται και

παγιώνεται ως τελικό προϊόν ως προς την συνολική μαθησιακή διαδικασία (Hedberg&Larson, 2010).

Είναι έτσι σαφές, πως οι ΤΠΕ συμβάλλουν προκειμένου η γνώση να μην αποτελεί τόσο πολύ ένα είδος έτοιμου αλλά και μονοδιάστατου προϊόντος. Αυτό σημαίνει, πως οι ΤΠΕ έχουν καθοριστικό ρόλο, ως προς την ανάπτυξη της καινοτομίας, συνδέοντας σε ορισμένες περιπτώσεις τη λεγόμενη ανακαλυπτική μάθηση(Καπραβέλου, 2011).

Η καινοτομία που προκύπτει από τη χρήση των ΤΠΕ, δίνει την δυνατότητα της παροχής του απαιτούμενου χρόνου, σεβόμενη των ιδιαιτεροτήτων και του ξεχωριστού, προσωπικού ρυθμού μάθησης και κατάκτηση της γνώσης, του κάθε μαθητή. Με την χρήση των νέων τεχνολογιών, ο μαθητής μπορεί να προβεί ακόμα και σε μια άμεση διασύνδεση ανάμεσα στην προσλαμβανόμενη γνώση και τα διάφορα βιώματα και πραγματικότητες της καθημερινής ζωής, με αποτέλεσμα η καινοτομία σε πολλές περιπτώσεις να είναι υλοποιήσιμη (Καπραβέλου, 2011).

Μια πολύ ενδιαφέρουσα πτυχή, σχετικά με την χρήση, των νέων τεχνολογιών ως προς την ανάδειξη της καινοτομίας στο χώρο της εκπαίδευσης, θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε, πως είναι, επί παραδείγματι, η χρήση της ρομποτικής. Η τελευταία, φερ' ειπείν, μπορεί να αποτελέσει ένα πολύ χρήσιμο και σημαντικό εργαλείο, αναφορικά με την ανάπτυξη της ειδικής αγωγής. Μέσα από ειδικά συστήματα και προγράμματα ρομποτικής υπάρχει η δυνατότητα της ανάπτυξης ειδικών εφαρμογών με τις οποίες οι εκπαιδευτικοί μπορούν πια να καταστήσουν ευκολότερο το έργο τους, κατά τη διαδικασία της εκπαίδευσης παιδιών με ειδικές ανάγκες. Υφίσταται για παράδειγμα, εδώ και χρόνια, ένα σύνολο φυσικών μηχανικών μοντέλων που συνδέονται με υπολογιστή, όπως τα προγραμματιζόμενα μοντέλα της LEGO που μπορούν να εκτελούν ορισμένες λειτουργίες (Alimisis, 2009).

Η χρήση της ρομποτικής, πιο συγκεκριμένα, είναι συνδεδεμένη (τόσο για τους μαθητές με ειδικές ανάγκες, όσο και εκείνους της γενικής μάθησης και εκπαίδευσης) με την απόκτηση περισσότερων κινήτρων, προκειμένου να κατακτηθεί η γνώση και να υπάρξει περισσότερο ενδιαφέρον για την εκπαιδευτική διαδικασία. Τέτοια κίνητρα είναι το στοιχείο της ψυχαγωγίας, ή η άμεση εμπειρία επίσης ο πειραματισμός, αλλά και η ενεργή συμμετοχή. Ειδικότερα ως προς τα παιδιά με ειδικές ανάγκες εξάλλου, είναι χαρακτηριστικό, πως η ενασχόληση με τεχνολογίες, όπως η ρομποτική, τους προσφέρει την ευκαιρία για την ανάπτυξη στοιχείων, όπως η δημιουργικότητα (Κρουσταλάκης, 1998).

Επιπλέον οι βασικοί άξονες της καινοτομίας στην εκπαίδευση μέσα από την χρήση των σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών, όπως επίσης και οι διαστάσεις της ανάπτυξης που μπορεί να επιφέρει αυτή, διακρίνονται έντονα από το στοιχείο της πολυπλοκότητας. Η καινοτομία εδώ συγχρόνως, μπορεί να επιφέρει την βελτίωση ως προς την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, σε συνδυασμό όμως και με εξασφάλιση της ισότητας για όλους τους μαθητές, ως προς το ζήτημα της πρόσβασης στην εκπαιδευτική διαδικασία (Wyatt-Smithetal., 2014).

Μάλιστα, είναι χαρακτηριστικό, πως υπό τις σωστές συνθήκες, ακόμα και παραδοσιακοί θεσμοί της εκπαίδευσης είναι δυνατόν να οδηγηθούν σε αλλαγές και να μετασχηματιστούν. Η ίδια η τεχνολογική καινοτομία στην εκπαίδευση είναι πολύ πιο πιθανό να ενσωματωθεί και να έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, εάν οι εμπλεκόμενοι φορείς (σχεδιαστές εκπαιδευτικών πολιτικών και προγραμμάτων, σχολικές ηγεσίες, εκπαιδευτικοί, μαθητές κλπ) συνεργάζονται μεταξύ τους, προκειμένου στην πορεία να επέλθουν οι κατάλληλες αλλαγές. (Salmon, 2014).

Ταυτόχρονα, προκειμένου να καταστεί εφικτή η βιωσιμότητα στην εποχή της εφαρμογής των νέων ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση, θα πρέπει να υφίσταται και η διαδικασία της κλιμάκωσης και της ενσωμάτωσης της καινοτομίας. Κάτι τέτοιο μάλιστα έχει θεμελιώδη αξία, αναφορικά με την επιτυχή εφαρμογή μιας καινοτομίας μέσα από την χρήση των νέων τεχνολογικών εφαρμογών (Edgecombeetal., 2013). Οι ανθρώπινες διαστάσεις της καινοτομίας, όπως είναι η ανάπτυξη και επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού σχετικά με τις νέες ψηφιακές τεχνολογίες ή αντίστοιχα, ο σωστός σχεδιασμός των διαφόρων διδακτικών προγραμμάτων, θα πρέπει πάντα να είναι στραμμένες κατάλληλα προς τις πρακτικές και παιδαγωγικές διαστάσεις που επηρεάζουν την χρήση αυτής της τεχνολογίας (Salmon&Wright, 2014).

Κάτι τέτοιο, από την άλλη μεριά ωστόσο, καθιστά αναγκαία και την ύπαρξη διαφόρων δεδομένων σχετικά με την άμεση και γρήγορη ανατροφοδότηση, αυξάνοντας παράλληλα την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών μάθησης και κατ' επέκταση την επιτυχή εφαρμογή – ολοκλήρωση μιας καινοτομίας (Barber&Rizvi, 2013). Σε αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να τονιστεί, πως η εφαρμογή μιας ψηφιακά ενισχυμένης μάθησης, με στόχο την εφαρμογή μιας νέας καινοτομίας πχ. τεχνολογικής φύσεως, αποτελεί αναμφίβολα μια αρκετά περίπλοκη διαδικασία που αφορά συγχρόνως την χρήση ενός συνόλου περιβαλλόντων και ενδιαφερομένων, ενώ είναι δυνατόν να εμπεριέχει και κάποιους κινδύνους (Salmon, 2014).

Είναι αλήθεια βέβαια, πως η κάθε εκπαιδευτική καινοτομία που είναι άμεσα συνδεδεμένη και με το πεδίο της εφαρμογής νέων τεχνολογικών εφαρμογών, έχει ένα κόστος εκκίνησης, εξαιτίας άλλωστε και των απαιτούμενων πόρων και διαδικασιών. Τα έξοδα, πιο συγκεκριμένα, τα οποία είναι συνδεδεμένα με την ψηφιακά βελτιωμένη εκπαίδευση, περιλαμβάνουν στοιχεία, όπως είναι το απαραίτητο κεφάλαιο και το ποσό του άμεσου κόστους για την ίδια την τεχνολογία και την εγκατάστασή της, για παράδειγμα, σε μια σχολική μονάδα (Bates & Sangra, 2013).

Εντούτοις, η μεγαλύτερη και πιο σημαντική επένδυση είναι εκείνη που έχει να κάνει με το θέμα της ανάπτυξης των μη υλικών πόρων. Αυτό το στοιχείο, εν προκειμένω, έχει σχέση με την διαδικασία ανάπτυξης των ίδιων των ανθρώπινων πόρων που είναι επίσης πολύ σημαντικοί, αν όχι σημαντικότεροι ακόμα και από την ψηφιακή τεχνολογία καθαυτή, δεδομένου, ότι μέσω της εκπαίδευσης, εξειδίκευσης και επιμόρφωσής τους πάνω στα νέα τεχνολογικά συστήματα και προγράμματα, όπως επίσης και μέσα από την εκ μέρους τους αποδοχή αυτών των νέων τεχνολογιών, θα είναι επιτυχημένη η εισαγωγή των νέων καινοτομιών στην εκπαίδευση (Bates&Sangra, 2013).

3.3 Η καινοτομία μέσα από την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την σχολική ηγεσία

Η διαδικασία της προώθησης διαφόρων καινοτομιών στο χώρο της εκπαίδευσης είναι παράλληλα κάτι που καθίσταται δυνατόν και με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Από τη μια μεριά, η διαδικασία της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών εξάλλου, είναι ένας πολύ βασικός και σημαντικός παράγοντας, αναφορικά με το ζήτημα της βιωσιμότητας και της λειτουργικότητας των διαφόρων καινοτόμων προγραμμάτων που μπορεί να εφαρμόζονται κατά καιρούς στο πεδίο της εκπαίδευσης (Σπυροπούλου κ.α., 2008). Από την άλλη μεριά ωστόσο, είναι αλήθεια και το ότι μπορεί μια τέτοια προσπάθεια να είναι ελλειμματική, δεδομένου, ότι οι σχετικές προσπάθειες επιμόρφωσης μπορεί να μην είναι πάντα απόλυτα επιτυχημένες ή τόσο διαδεδομένες.

Είναι σαφές εξάλλου, πως τα οφέλη από τη δια βίου μάθηση και τις συνεχείς ή τακτικές επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών είναι πολλαπλά. Μάλιστα το όφελος εδώ δεν αφορά τους ίδιους, αλλά και τους μαθητές τους και το σύνολο μιας σχολικής κοινότητας. Οι μαθητές, μέσω της υψηλής ετοιμότητας και δεκτικότητας που μπορεί να έχει ένας εκπαιδευτικός πάνω σε κάποια καινοτομία, εμπειρικά λαμβάνουν το μήνυμα, ως προς την σημασία και βαρύτητα που μπορεί να υφίσταται, ως προς την πρακτική εφαρμογή της συγκεκριμένης καινοτομίας. Μέσα

από την συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, είναι χαρακτηριστικό άλλωστε, πως μπορεί να επέλθει στην πορεία η διαδικασία της βελτίωσης της ποιότητας στην εκπαίδευση των ίδιων των μαθητών (Hopkins, 2001).

Η πρακτική εφαρμογή της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, είναι κάτι συνδεδεμένο τόσο με την εφαρμογή διαφόρων προγραμμάτων που μπορεί να είναι πέραν του επίσημου αναλυτικού προγράμματος σπουδών, όσο επίσης και με την παροχή μεγάλων προσπαθειών, αλλά και αρκετού χρόνου από την μεριά των εκπαιδευτικών. Αυτοί οι παράγοντες μάλιστα, μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας, ως προς την διάθεση των εκπαιδευτικών να συμμετάσχουν και να υιοθετήσουν μια μορφή καινοτομίας (Ναΐνας, 2000). Μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις άλλωστε, οι εκπαιδευτικοί, όπως επίσης και οι διευθυντές σχολείων να μην είναι τόσο ευνοϊκά διακείμενοι απέναντι σε μια μορφή καινοτομίας, με αποτέλεσμα αυτή να μην εφαρμοστεί τελικά (Σολομών, 2000).

Ως προς το θέμα περί σύνδεσης της καινοτομίας στην εκπαίδευση με το ζήτημα της επιμόρφωσης, διάφοροι κεντρικοί διοικητικοί μηχανισμοί της εκπαίδευσης επίσης είναι δυνατόν να συμβάλλουν καθοριστικά. Αυτό είναι μάλιστα συναφές και με το ότι στην εφαρμογή των καινοτομιών στις σχολικές μονάδες, μπορούν να συμβάλλουν και οι διάφορες οργανωτικές δομές και οι συνθήκες που επικρατούν στη γενικότερη εκπαιδευτική πολιτική μιας χώρας. Μέσα από έναν κεντρικό σχεδιασμό, σε συνδυασμό και με ένα πλαίσιο που θα υποστηρίξει το σχολείο, σχετικά με τις προσπάθειες για την υιοθέτηση καινοτομιών, είναι εφικτή η διευκόλυνση της εισαγωγής των εκπαιδευτικών και των μαθητών στις διαδικασίες πραγματοποίησης των ποικίλων καινοτομιών (Κοντάκος κ.α., 2007).

Φυσικά, προκειμένου να εφαρμοστούν καινοτόμα προγράμματα σε ένα σχολείο, θα πρέπει συγχρόνως οι εκπαιδευτικοί να αναλάβουν πιο ενεργή δράση και να μην έχουν ένα παθητικό ρόλο, αλλά αντίθετα να φτάσουν να γίνουν ακόμα και αυτοί οι ίδιοι ενεργοί δημιουργοί και εμπνευστές αλλαγών (Παπακωνσταντίνου, 2008). Η συμμετοχή έτσι, η οποία είναι κάτι που ξεκινά από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό – λειτουργό, αλλά επίσης και επαγγελματία, είναι μια κεντρικής σημασίας παράμετρος, με την οποία θα ευνοηθεί και η κατάλληλη επιμόρφωσή του και η συμμετοχή του σε μια σειρά διαφόρων καινοτόμων προγραμμάτων.

Συγχρόνως, ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα και σε καινοτόμες δράσεις είναι και η απαίτηση αυτοί να

αναπτύξουν ένα σύνολο διαφόρων πιο εξειδικευμένων δεξιοτήτων. Δεξιοτήτων, οι οποίες, επί παραδείγματι, μπορεί να είναι συνδεδεμένες με την εκμάθηση κάποιων νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση ή αντίστοιχα, με γνώσεις σχετικά με την εκπαίδευση και των μαθητών με ειδικές ανάγκες ή αντίστοιχα με σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους, με την διαδικασία του σχεδιασμού διαθετικών αντικειμένων, με τις επικοινωνιακές ικανότητες κλπ (Κυριακώδη & Τζιμογιάννης, 2015).

Μάλιστα, κάτι τέτοιο σε μεγάλο βαθμό είναι εφικτό μέσα από διαδικασίες, όπως είναι αυτή της αποκέντρωσης στο σύστημα διοίκησης των σχολικών μονάδων. Η λειτουργία του αποκεντρωμένου συστήματος είναι κάτι, το οποίο ευνοεί άλλωστε το ζήτημα της εισαγωγής καινοτομιών στο χώρο της εκπαίδευσης. Αυτό συμβαίνει από την άποψη, πως σε εκείνες τις σχολικές μονάδες και δομές που η λήψη αποφάσεων εξαρτάται κυρίως από τοπικές και περιφερειακές δομές, τα σχολεία, όπως και η σχολική ηγεσία και οι εκπαιδευτικοί εντός αυτών, έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα και ελευθερία, αναφορικά με την εισαγωγή και τη εφαρμογή των ποικίλων καινοτομιών (Ναΐνας, 2000).

Δεν είναι τυχαίο εξάλλου το ότι μέσω ερευνών που είχαν γίνει ήδη από δεκαετίες πριν, εκ μέρους του ΟΟΣΑ έχουν αναδειχθεί σε μεγάλο βαθμό τα οφέλη των αποκεντρωμένων εκπαιδευτικών συστημάτων. Είναι ενδεικτικό μάλιστα το ότι μέσω εκείνων των συστημάτων διοίκησης στο χώρο της εκπαίδευσης, όπου επικρατούν συνθήκες, όπως ο έντονος συγκεντρωτισμός και η γραφειοκρατία, προκύπτουν κλειστά συστήματα εκπαίδευσης. Μέσω αυτών των συστημάτων, κατά προέκταση, είναι χαρακτηριστικό το ότι δεν υφίσταται η αναγκαία ευελιξία ως προς την αλλαγή και την καινοτομία (Χρηστάκης, 2003).

Η αποκέντρωση και η αυτονομία των σχολικών μονάδων λοιπόν, είναι μια δύναμη, μέσα από την οποία μπορεί να προκύψει το στοιχείο της απελευθέρωσης δυνάμεων, με τις οποίες συνακόλουθα δημιουργούνται ιδέες για καινοτομίες. Παράλληλα, αυτή η αποκέντρωση και αυτονομία συμβάλλει καθοριστικά και στο να δοθεί μια επιπλέον ώθηση και στους εκπαιδευτικούς στο να συμμετέχουν σε καινοτόμες δράσεις, επίσης στο να συμμετέχουν σε προγράμματα επιμόρφωσης και στην επαγγελματική τους ανάπτυξη (Παπακωνσταντίνου, 2008).

Φυσικά ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας, με άλλα λόγια, των διευθυντών των διαφόρων σχολικών μονάδων, αναφορικά με αυτή την προσπάθεια προώθησης των καινοτομιών εντός των σχολικών μονάδων, είναι επίσης πολύ σημαντικός και καθοριστικός. Εξάλλου, ο ίδιος ο σχολικός

ηγέτης οφείλει να είναι πάντα ανοιχτός σε νέες και καινοτόμες ιδέες στο πεδίο της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην πράξη. Ο ρόλος του διευθυντή μάλιστα είναι κρίσιμος, ανάλογα και με το βαθμό αυτονομίας που μπορεί να διαθέτει η κάθε σχολική μονάδα και αυτό δεδομένου, ότι σε μια τέτοια περίπτωση ταυτόχρονα έχει την δυνατότητα και μεγαλύτερη ευχέρεια στο να συμμετάσχει όλη η σχολική κοινότητα στην εισαγωγή και εφαρμογή καινοτομιών (Παπακωνσταντίνου, 2008).

Οι διευθυντές των σχολικών μονάδων συγχρόνως μπορούν να εξασφαλίσουν τα μέσα, το χρόνο, τις ευκαιρίες κλπ σχετικά με το θέμα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Μάλιστα, σε αυτό το σημείο θα ήταν δυνατόν να επισημανθεί και το ότι η επιρροή του σχολικού ηγέτη, σχετικά με την εισαγωγή κι εφαρμογή των διαφόρων καινοτομιών, είναι καθοριστική, πέραν του μοντέλου εκπαιδευτικής ηγεσίας που μπορεί να ασκήσει αυτός. Κι αυτό, επειδή κατά την εφαρμογή των καινοτομιών, ο σχολικός ηγέτης συγχρόνως έχει την δυνατότητα να εξομαλύνει ποικίλες αντεγκλίσεις και συγκρούσεις που μπορεί να αναδυθούν μεταξύ των εκπαιδευτικών ή ακόμα και στις σχέσεις τους αντίστοιχα με τους μαθητές. Μπορεί επίσης να παίζει σημαντικό ρόλο και ως προς την προώθηση κάποιων τρόπων και μεθόδων, με βάση τις οποίες θα είναι πιο ευχερής η εφαρμογή των διαφόρων καινοτομιών ή μπορεί να συμβάλει επίσης και ως προς την ενημέρωση των εκπαιδευτικών αλλά και των μαθητών σχετικά με αυτές τις καινοτομίες (Varmaetal., 2004).

Η σχολική ηγεσία εδώ μάλιστα, μπορεί να καθορίσει ανάλογα και την κουλτούρα μιας σχολικής μονάδας. Μια κουλτούρα δηλαδή, με την οποία μπορεί να είναι πιο εύκολο το να εισαχθούν και να εφαρμοστούν οι ποικίλες εκπαιδευτικές καινοτομίες. Η κουλτούρα ενός εκπαιδευτικού οργανισμού (κι εν γένει ενός οποιουδήποτε οργανισμού) είναι ένα πρότυπο, μέσα στο οποίο μπορεί να περιλαμβάνονται οι παραδοχές, τις οποίες αναπτύσσει μια ομάδα εκπαιδευτικών και μαθητών από κοινού και κατά την διάρκεια της λειτουργίας της. Η σχολική κουλτούρα ταυτόχρονα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη όμως και με το πώς μπορεί μια σχολική μονάδα να αντιμετωπίζει τα όποια τυχόν προβλήματα κάνουν την εμφάνισή τους στην πορεία, αλλά και το αν και κατά πόσο οι ποικίλες λύσεις είναι εφικτό να διατηρηθούν στην πορεία του χρόνου, προκειμένου να συνιστούν και τον έγκυρο τρόπο λειτουργίας και να διδάσκονται και ως ο σωστός τρόπος σκέψης και δράσης (Schein, 1985).

Με άλλα λόγια, εδώ έχουμε να κάνουμε με ένα είδος συστήματος, το οποίο ορίζει κάποιους κοινούς προσανατολισμούς και μια ξεχωριστή ταυτότητα για έναν οργανισμό και τα μέλη του. Κάποια βασικά γνωρίσματα της κουλτούρας για έναν οργανισμό, όπως είναι οι σχολικές μονάδες και που παράλληλα είναι συνδεδεμένα και με την διάσταση της εισαγωγής και εφαρμογής καινοτομιών είναι τα ακόλουθα:

- Η σταθερότητα που εκφράζει το επίπεδο στο οποίο οι δραστηριότητες σε ένα οργανισμό ενισχύουν μια σταθερή πορεία, αντί να προξενούν ανατρεπτικές μεταβολές
- Η προσοχή ως προς την λεπτομέρεια, με την οποία αποτυπώνεται ο βαθμός στον οποίο οι συμμετέχοντες έχουν ενδιαφέρον στο να δρουν με ακρίβεια και λεπτομέρεια
- Ο προσανατολισμός, ως προς το αποτέλεσμα, με τον οποίο εκφράζεται ο βαθμός στον οποίο ένας οργανισμός και η ηγεσία του ενδιαφέρονται για τα αποτελέσματα δράσεων που προκύπτουν από την εφαρμογή καινοτομιών
- Ο προσανατολισμός ως προς το ανθρώπινο δυναμικό με την έννοια του βαθμού υπό το βάρος του οποίου λαμβάνεται υπόψη ο ανθρώπινος παράγοντας υπόψη στα πλαίσια της διοίκησης ενός οργανισμού, όπως είναι μια σχολική μονάδα
- Ο προσανατολισμός, ως προς την ομάδα, ένα γνώρισμα, το οποίο πιο συγκεκριμένα εκφράζει το βαθμό της συνεργασίας και της ομαδικότητας ανάμεσα στα μέλη ενός οργανισμού
- Η μαχητικότητα που αναφέρεται στο βαθμό, στον οποίο οι συμμετέχοντες και τα μέλη ενός οργανισμού παράλληλα εμφανίζουν το γνώρισμα της μαχητικότητας και προσπάθειας, τόσο ως προς την συμμετοχή, την συνεργασία, αλλά και τον υγιή ανταγωνισμό (Hoy & Miskel, 2008).

Υπό το πρίσμα άλλωστε, όλων των παραπάνω στοιχείων είναι σαφές εδώ ταυτόχρονα και το ότι η δημιουργία και η καλλιέργεια μιας θετικής κουλτούρας στο πλαίσιο του σχολικού περιβάλλοντος, είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας που μπορεί να συμβάλει καθοριστικά, ως προς το ζήτημα της ώθησης των εκπαιδευτικών προς προγράμματα που είναι συνυφασμένα με διάφορες καινοτομίες της εκπαίδευσης. Από τη στιγμή που όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς σε μια σχολική μονάδα αποδέχονται και στηρίζουν το πλαίσιο των κοινών αξιών και προτεραιοτήτων, η συμμετοχή στα διάφορα καινοτόμα προγράμματα, μπορεί να είναι πιο εύκολη. Σε μια τέτοια περίπτωση άλλωστε, το συνολικό περιβάλλον, αλλά και η κουλτούρα ενός σχολείου μπορούν να ενισχύσουν αυτή τη συμμετοχή (Hoy&Miskel, 2008).

Η καλή ηγεσία μπορεί να εξασφαλίσει ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για τους εκπαιδευτικούς. Προάγει άλλωστε, συνεργατικές πρακτικές όπως μάθηση από ομότιμους, καθοδήγηση, διαμορφωτική ανατροφοδότηση, προβληματισμό και πρακτικές που βασίζονται σε έρευνες. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί ηγέτες, οι οποίοι εύνουν την καινοτομία, παρέχουν σχετικές ευκαιρίες για δικτύωση και επαγγελματική ανάπτυξη (Παπακωνσταντίνου, 2008).

Επιπλέον, η καινοτομία είναι πάντα μια ομαδική προσπάθεια. Δημιουργώντας ισχυρές ηγετικές ομάδες και ενθάρρυνση των εκπαιδευτικών προκειμένου να μπορέσουν να αναλάβουν αυξημένες ευθύνες, υφίσταται επίσης και συμμετοχή σε ατομικές ή συλλογικές πρωτοβουλίες και ανάπτυξη της ικανότητάς τους να αναλάβουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί ηγετικούς ρόλους, πάνω στα γνωστικά πεδία, στα οποία είναι εξειδικευμένοι ο καθένας τους. Όλα αυτά τα γνωρίσματα μπορούμε να θεωρήσουμε πως είναι βασικοί παράγοντες για την επίτευξη μιας βιώσιμης καινοτομίας (Μαυροσκούφης, 2002).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1ο. Η μεθοδολογία

Η μεθοδολογία, η οποία έχει χρησιμοποιηθεί στα πλαίσια της παρούσης μελέτης είναι αυτή της ποσοτικής έρευνας. Σε αυτό το τμήμα της εργασίας, επιχειρήθηκε η διερεύνηση των θέσεων και απόψεων ενός αριθμού ατόμων που κλήθηκαν να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεων, σχετικών με το υπό εξέταση αντικείμενο, αλλά και με τα κεντρικά ερευνητικά ερωτήματα που αποτέλεσαν τον βασικό οδηγό για την οργάνωση και δόμηση του ερωτηματολογίου. Η χρήση αυτής της μεθοδολογίας θεωρήθηκε απαραίτητη, για την ανάλυση των δεδομένων που πάρθηκαν, από 40 εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ανδρών και γυναικών.

Σε αυτό το σημείο, θα ήταν δυνατόν να αναφερθεί ότι ο στόχος της ποσοτικής έρευνας είναι να αναπτύξει και να χρησιμοποιήσει μαθηματικά - στατιστικά μοντέλα, θεωρίες και υποθέσεις που αφορούν το εκάστοτε υπό μελέτη θέμα. Η διαδικασία της μέτρησης είναι κεντρική για την ποσοτική έρευνα, επειδή παρέχει τη θεμελιώδη σύνδεση μεταξύ εμπειρικής παρατήρησης και μαθηματικής έκφρασης ποσοτικών σχέσεων (Creswell J.W., 2019). Στην προκείμενη περίπτωση, επιχειρήθηκε να μετρηθούν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων από τις οποίες πάρθηκαν τα ποσοστά των αποτελεσμάτων

Η ποσοτική έρευνα είναι η διαδικασία συλλογής και ανάλυσης αριθμητικών δεδομένων. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να βρει πρότυπα και μέσους όρους, να κάνει προβλέψεις, να δοκιμάσει αιτιώδεις σχέσεις και να γενικεύσει αποτελέσματα σε ευρύτερους πληθυσμούς. Η ποσοτική έρευνα είναι το αντίθετο της ποιοτικής έρευνας, η οποία περιλαμβάνει τη συλλογή και ανάλυση μη αριθμητικών δεδομένων (π.χ. κείμενο, βίντεο ή ήχο) (Creswell J.W., 2019). Από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν στην έρευνα μας, επιδιώχθηκε να οδηγηθούμε σε συμπεράσματα και κατ' επέκταση σε πιθανολογούμενες γενικεύσεις που δεν διακρίνονται από ένα καθολικό ή απόλυτο χαρακτήρα.

Ως ποσοτικά θεωρούνται συγκεκριμένα πως είναι όλα εκείνα τα δεδομένα που βρίσκονται και μπορούν να αναλυθούν με βάση αριθμητικές μορφές, όπως είναι η περίπτωση των στατιστικών ποσοστών. Οι ερευνητές εξάλλου, προβαίνουν στην ανάλυση των διαφόρων δεδομένων μέσα από τα υπό συγκέντρωση στατιστικά δεδομένα, με την λογική ότι του ότι μέσω των αριθμών μπορεί να αναδειχθεί ένα αμερόληπτο αποτέλεσμα που επίσης είναι δυνατόν να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό και για έναν μεγαλύτερο αριθμό πληθυσμού.

Σε αυτό το σημείο, εν τω μεταξύ, θα ήταν δυνατόν να τονίσουμε συγχρόνως το ότι η συγκεκριμένη έρευνα συμπεριλαμβάνει μια σειρά από ερωτήματα κλειστού τύπου. Τα ερωτήματα εδώ, με άλλα λόγια, αποτυπώθηκαν με τέτοιο τρόπο, προκειμένου την ίδια στιγμή και οι απαντήσεις, όσων συμμετείχαν στην έρευνα αυτή να είναι, ως προς το στυλ τους αποτυπωμένες με έναν πολύ συγκεκριμένο άμεσο και σύντομο τρόπο (Χαλικιάς, Μ., 2015).

Την ίδια στιγμή, παρατηρώντας το ερωτηματολόγιο, είναι δυνατόν να σημειωθεί και το ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να απαντήσουν με βάση μια κλίμακα τύπου Likert, όπως είναι γνωστή. Οι συγκεκριμένες και προκαθορισμένες απαντήσεις στο πλαίσιο του

ερωτηματολογίου μας, με βάση αυτήν την κλίμακα είναι: Α. Πάρα Πολύ Β. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, Ε. Καθόλου.

Σε αυτό το σημείο και σε συνάρτηση φυσικά και με όλες εκείνες τις βασικές παραμέτρους που ήδη έχουν αναφερθεί στο Θεωρητικό μέρος, ως προς την ανάδειξη και επίτευξη της καινοτομίας στην εκπαίδευση, με άλλα λόγια, την εκπαιδευτική ηγεσία, την τεχνολογία και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, τίθενται κάποια βασικά ερευνητικά ερωτήματα. Αυτά εξάλλου, είναι χαρακτηριστικό, ότι αποτελούν ταυτόχρονα και την βάση υπό το βάρος της οποίας καθορίστηκε και το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου, το οποίο τέθηκε στον αριθμό των 40 ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνά μας και που ήταν, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, εκπαιδευτικοί, τόσο από την Πρωτοβάθμια, όσο και από την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Τα βασικά αυτά ερευνητικά ερωτήματα, έχουν ως ακολούθως:

1. Βάσει της άποψης των εκπαιδευτικών, μπορούν οι σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες να θεωρηθεί, πως συμβάλουν στην προώθηση καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;
2. Υφίσταται επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ως προς την εφαρμογή καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;
3. Θεωρούν οι ερωτώμενοι, ότι είναι τέτοια η δομή του Αναλυτικού Προγράμματος σπουδών στα σχολεία, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα προώθησης εκπαιδευτικών καινοτομιών;
4. Υφίσταται βοήθεια από την μεριά των εκπαιδευτικών ηγετών (διευθυντών των σχολικών μονάδων), ως προς την προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών;

Με βάση λοιπόν αυτά τα τέσσερα βασικά ερευνητικά ερωτήματα, προχωρήσαμε στην σύνταξη ενός ερωτηματολογίου, το οποίο είναι χωρισμένο σε 3 βασικές ενότητες. Το πρώτο τμήμα του ερωτηματολογίου, αφορά στα προσωπικά και δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων. Αναφορικά με τις ενότητες που διακρίνουν το ερωτηματολόγιο, αρχικά διατυπώθηκαν ερωτήσεις σχετικά με το ζήτημα περί σύνδεσης της εκπαιδευτικής καινοτομίας με την σύγχρονη τεχνολογία, η δεύτερη ενότητα σχετίζεται με το θέμα περί επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και της καινοτομίας, τέλος συντάχθηκαν ερωτήσεις για το ρόλο της εκπαιδευτικής ηγεσίας αναφορικά με την προώθηση των εκπαιδευτικών καινοτομιών. Το ερωτηματολόγιο αναλυτικότερα παρατίθεται στη τελευταία ενότητα της εργασίας με τίτλο Συμπληρωματικό μέρος (Παραρτήματα).

Τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας όπως προαναφέρθηκαν συντάχθηκαν με σκοπό να διαπιστωθούν τα ακόλουθα. Αναφορικά με τα ερωτήματα που καταγράφηκαν στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου (Καινοτομία και Τεχνολογία), θέλησε να μελετηθεί το μέγεθος που οι εκπαιδευτικοί κάθε βαθμίδας έχουν συνδέσει την τεχνολογία με την καινοτομία στην εκπαιδευτική μονάδα. Τον βαθμό λοιπόν που η ψηφιακή τεχνολογία υποβοηθά την προώθηση της καινοτομίας. Ακόμη αναφορικά με τις υπόλοιπες ερωτήσεις της συγκεκριμένης ενότητας, θέλησε να διαπιστωθεί ο βαθμός που η συσχέτιση των εκπαιδευτών με τις νέες τεχνολογίες είναι τέτοιος που είναι επαρκής έτσι ώστε να εντοπιστεί και αν η σχολικές μονάδες στην επαρχία που πάρθηκε το δείγμα είναι σε θέση να εκμεταλλευτούν την τεχνολογία για την εξυπηρέτηση είτε τεχνολογικών καινοτομιών ή και ακόμη της διευκόλυνση της ίδιας της διδασκαλίας μέσω της χρήση νέων ψηφιακών εργαλείων. Ως τόσο επιδιώχθηκε συνάμα να παρατηρηθεί αν και κατά πόσον οι μαθητές είναι ικανοποιητικά εξοικειωμένοι με τις ψηφιακές τεχνολογίες ώστε να διαπιστωθεί και από μεριάς τους, αν υπάρχει πρόσφορο έδαφος για την εισχώρηση αυτών στην εκπαιδευτική διαδικασία και την εφαρμογή καινοτομιών μέσω της χρήση των ίδιων.

Αναφορικά με το δεύτερο σκέλος του ερωτηματολογίου (Καινοτομία και επιμόρφωση εκπαιδευτικών), οι ερωτήσεις τοποθετήθηκαν έτσι ώστε να εντοπιστεί ο βαθμός θετικής στάσης απέναντι στην εφαρμογή επιμορφωτικών προγραμμάτων, για του εκπαιδευτικούς κάθε βαθμίδας, ως προς την προώθηση και ανάπτυξη καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ακόμη επιχειρήθηκε να μελετηθεί αν, και κατ' πόσον στην επαρχία οπου πάρθηκε το δείγμα, φάνηκε να υφίστανται επιμορφωτικά προγράμματα στις εκπαιδευτικές μονάδες που διδάσκουν οι συμμετέχοντες, με επιδίωξη την εφαρμογή καινοτομιών. Τέλος θέλησε να διερευνηθεί περισσότερο η άποψη του συνόλου των εκπαιδευτικών αναφορικά με τα αναλυτικά προγράμματα και την συσχέτιση τους με την ανάδυση δυνατοτήτων για επιμορφωτικά προγράμματα προσανατολισμένα στην καινοτομία, ενώ συνάμα θέλησε να συγκεντρωθεί το ποσοστό που οι ίδιοι κρίνουν σημαντική την επιμόρφωση για την ύπαρξη και εφαρμογή καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Στο τελευταίο σκέλος του ερωτηματολογίου (Καινοτομία και Σχολική Ηγεσία), συντάχθηκαν ερωτήσεις που στόχευαν στο να παρατηρηθεί, το πώς κρίνουν οι εκπαιδευτικοί την ηγεσία ως προς την προώθηση και υποστήριξη καινοτομιών στην εκπαιδευτική τους μονάδα. Επιπρόσθετα, επιδιώχθηκε να αξιολογηθεί, αν η ηγεσία του εκάστοτε εκπαιδευτικού συνόλου ενισχύει την

εφαρμογή προγραμμάτων για την επίτευξη καινοτομιών σε αυτά. Τέλος σκοπός των ερωτήσεων ήταν, να διατυπωθεί η προσωπική άποψη του δείγματος σχετικά με την προώθηση καινοτομιών και τον βαθμό που συμβάλει η σχολική ηγεσία σε αυτές.

2ο. Το δείγμα της έρευνας

Το δείγμα της έρευνας, αφορά σε ένα πλήθος ατόμων, ο αριθμός των οποίων ανέρχεται στα 40. Πρόκειται λοιπόν για εκπαιδευτικούς από την Πρωτοβάθμια, αλλά και από τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Εξ αυτών των σαράντα ατόμων, τα 27 είναι γυναίκες και αντίστοιχα, τα υπόλοιπα 13 είναι άνδρες. Από το σύνολο του πληθυσμού αυτού, 11 άτομα είναι στις ηλικίες 30 με 35, ενώ 14 άτομα είναι στις ηλικίες 36 με 50 και άλλα 15 άτομα στις ηλικίες 51 με 65. Εξ αυτών των ατόμων τα 17 είναι προπτυχιακού επιπέδου, τα 23 έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές και μόλις κανένα άτομο δεν έχει διδακτορικό δίπλωμα. Τέλος, εκ των 40 ατόμων, τα 27 υπηρετούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και τα υπόλοιπα 13 στην Δευτεροβάθμια.

Η ίδια η δειγματοληψία, θα πρέπει να τονιστεί το ότι είναι μια πολύ σημαντική διαδικασία, στα πλαίσια πραγματοποίησης της ποσοτικής μεθοδολογίας της έρευνας (Creswell J.W., 2019). Οι ποσοτικοί ερευνητές ενδιαφέρονται συχνά να μπορούν να κάνουν γενικεύσεις για ομάδες μεγαλύτερες από τα δείγματα της μελέτης τους. Ενώ σίγουρα υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι ποσοτικοί ερευνητές βασίζονται σε δείγματα μη πιθανοτήτων (π.χ. όταν κάνουν έρευνα διερεύνησης ή αξιολόγησης), οι ποσοτικοί ερευνητές τείνουν να βασίζονται σε τεχνικές δειγματοληψίας πιθανοτήτων. Οι στόχοι και οι τεχνικές που σχετίζονται με τα δείγματα πιθανοτήτων διαφέρουν από αυτά των δειγμάτων μη πιθανοτήτων (Creswell J.W., 2019).

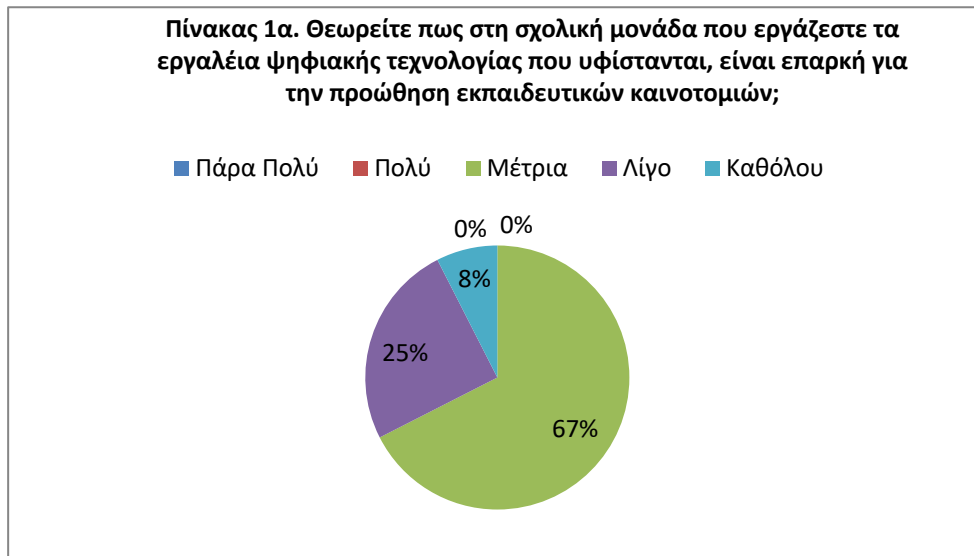
Σε αντίθεση με τη δειγματοληψία μη πιθανοτήτων, η δειγματοληψία πιθανοτήτων αναφέρεται σε τεχνικές δειγματοληψίας για τις οποίες είναι γνωστή η πιθανότητα ενός ατόμου (ή ενός συμβάντος) να επιλεγεί για συμμετοχή στο δείγμα. Κρίνεται καθοριστική λοιπόν, η πιθανότητα επιλογής ενός στοιχείου μελέτης για συμμετοχή σε δείγμα ερευνητή. Ο λόγος είναι ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ερευνητές που χρησιμοποιούν τεχνικές δειγματοληψίας πιθανοτήτων στοχεύουν στον εντοπισμό ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος από το οποίο θα συλλέγουν δεδομένα. Αντιπροσωπευτικό δείγμα είναι αυτό που μοιάζει με τον πληθυσμό από τον

οποίο αντλήθηκαν οι πληροφορίες, με όλους τους τρόπους που είναι σημαντικοί για την έρευνα που διεξάγεται (Balnaves M., & Caputi P., 2001).

3ο. Τα αποτελέσματα της έρευνας

Σχετικά με τα αποτελέσματα της έρευνας, θα επιδιωχθεί να παρουσιαστούν τμηματοποιημένα όπως ακριβώς, έχει χωριστεί το ερωτηματολόγιο. Αρχικά, αναφορικά με την ενότητα των ψηφιακών τεχνολογιών, και συγκεκριμένα σχετικά με το ερευνητικό ερώτημα που αφορά στον αν με βάση την άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος μπορούν οι σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες να συμβάλλουν στην προώθηση καινοτομιών στην εκπαίδευση, αρχικά θα αναλυθεί το πρώτο ερώτημα.

Συγκεκριμένα στο παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται τα αποτελέσματα στο ερώτημα: αν «Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως στην σχολική μονάδα που εργάζονται τα εργαλεία ψηφιακής τεχνολογίας που υφίστανται είναι επαρκή για την προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών», οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ήταν οι ακόλουθες:

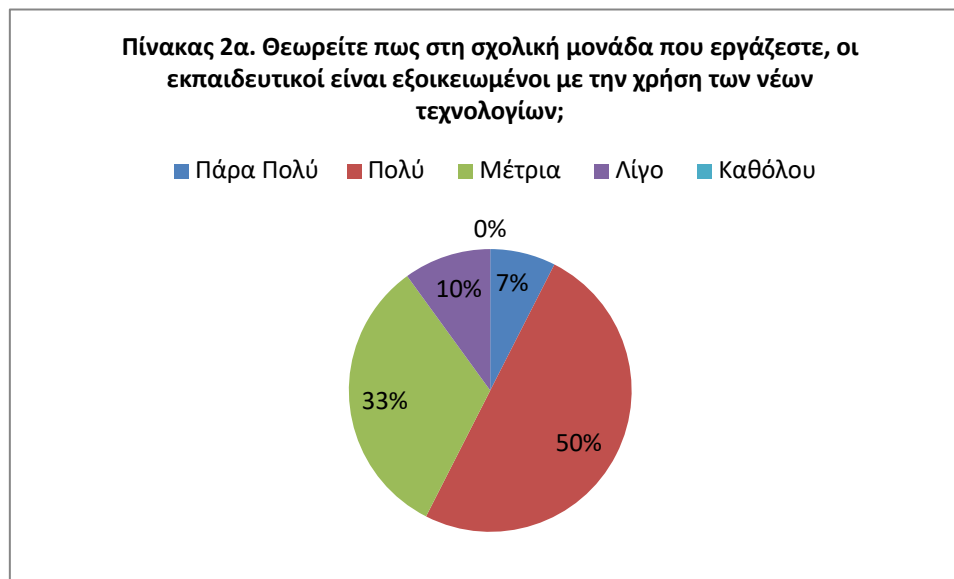

Παρατηρείται ότι το 67% των εκπαιδευτικών κρίνει, ότι τα εργαλεία ψηφιακή τεχνολογίας στην σχολική μονάδα που εργάζονται θεωρούνται από τους ίδιους ως «Μέτρια», επομένως δεν μπορεί κάποιος να τα χαρακτηρίσει ως ικανοποιητικά επαρκή. Την ίδια στιγμή, το 25% θεωρεί ότι είναι «Λίγο» επαρκή και ένα 8% θεωρεί πως δεν είναι «Καθόλου» επαρκή. Αυτά τα ποσοστά

μας οδηγούν να διαπιστώσουμε, ότι τα σχολεία στην επαρχία όπου εργάζεται ο συγκεκριμένος πληθυσμός είναι ίσως μη ικανοποιητικά στελεχωμένα με ψηφιακά μέσα, με αποτέλεσμα να μην υποβοηθάτε και η εφαρμογή καινοτομιών μέσω αυτών. Η σημαντικότητα της ύπαρξης και της ορθής χρήσης των ψηφιακών τεχνολογιών την εκπαιδευτική διαδικασία έχει επισημανθεί και παραπάνω, ένα τέτοιο αποτέλεσμα ίσως να προικονομεί και την περιορισμένη ένταξη των ψηφιακών μέσων που οι εκπαιδευτικοί των συγκριμένων βαθμίδων φαίνεται να εφαρμόζουν στην εκπαιδευτική τους διαδικασία. Σαν αποτέλεσμα ακόμη μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η μη επαρκή ύπαρξη τεχνολογικών μέσων στην εκπαιδευτική μονάδα συνάμα εμποδίζει και την ανάδυση καινοτόμων διδακτικών μεθόδων μιας και η τεχνολογία μπορεί να συμβάλει καθοριστικά σε αυτές, ειδικά στην εκπαιδευτική πραγματικότητα του σήμερα, όπου η τηλεεκπαίδευση αποτελεί ένα από τα βασικά μέσα διδασκαλίας.

Αν αυτό το αποτέλεσμα μπορεί να ερμηνεύσει και μια γενικότερη εικόνα της παροχής τεχνολογικών μέσων στις εκπαιδευτικές μονάδες, κρίνεται μάλλον ανεπαρκής, δρώντας καταλυτικά στην περιορισμένη προώθηση καινοτομιών μέσω των ίδιων. Μια τέτοια συνθήκη δυσχεραίνει την ολική προσέγγιση καινοτομιών και την ανάδυση τους μέσω της μηδενικής επαφής των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευόμενων με σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες.

Αναφορικά με το δεύτερο ερωτήματος, αν: «Θεωρείτε πως στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, οι εκπαιδευτικοί είναι εξοικειωμένοι με την χρήση των νέων τεχνολογιών», παρατηρούμε στο σχετικό γράφημα τα ακόλουθα αποτελέσματα απαντήσεων:

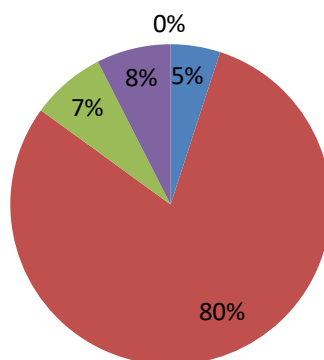

Ένα ποσοστό του 50% των ερωτηθέντων θεωρεί, ότι οι εκπαιδευτικοί είναι «Πολύ» εξοικειωμένοι με την χρήση των νέων τεχνολογιών, ενώ ένα 33% κρίνει, πως η εξοικείωση τους είναι «Μέτρια». Ένα 10% αντίστοιχα, πιστεύει, πως οι εκπαιδευτικοί είναι «Λίγο» εξοικειωμένοι και ένα 7% απαντούν «Καθόλου». Σε αντίθεση λοιπόν με το παραπάνω ερώτημα μπορούμε να διαπιστώσουμε, ότι ο μισός πληθυσμός του δείγματος θεωρεί ότι είναι αρκετά εξοικειωμένος κάτι που θα διευκόλυνε σημαντικά την χρήση νέων τεχνολογιών τόσο για την εφαρμογή καινοτομιών όσο και για την διευκόλυνση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ως εκ τούτου ίσως το βασικό εμπόδιο στη χρήση αυτών, να είναι περισσότερο η υποστελέχωση των εκπαιδευτικών μονάδων, αναφορικά με την παροχή εργαλείων ψηφιακής τεχνολογίας παρά η ελλιπή γνώση στη χρήση τους. Ακόμη παρατηρείται ότι υπάρχει ένα ποσοστό του 33% που κρίνει ότι το είναι «Μέτρια» και ένα 10% που είναι «Λίγο» εξοικειωμένοι με τα τεχνολογικά μέσα, με αποτέλεσμα αυτό εν δυνάμει να μειώνει την επίτευξη καινοτομιών μέσω της ψηφιακής τεχνολογίας. Κάτι τέτοιο ενδεχομένως να συνδέεται με την ενότητα που θα αναλυθεί στη συνέχεια σχετικά με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Ως προς το τρίτο ερώτημα συγκεκριμένα με το αν: «Θεωρείτε πως στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με την χρήση των νέων τεχνολογιών, οι απαντήσεις έχουν ως ακολούθως με βάση το εξής γράφημα:

Πίνακας 3α. Θεωρείτε πως στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με την χρήση των νέων τεχνολογιών;

■ Πάρα Πολύ ■ Πολύ ■ Μέτρια ■ Λίγο ■ Καθόλου

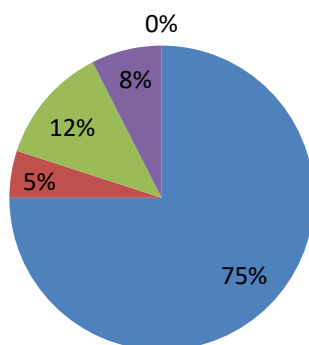

Στο τρίτο ερώτημα, ένα 80% των εκπαιδευτικών κρίνει, πως οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με την χρήση των νέων τεχνολογιών, τη στιγμή που ένα 7% απαντά «Μέτρια», ένα 8% «Λίγο» και ένα 5% «Καθόλου». Ένα τέτοιο αποτέλεσμα μπορεί να αποτελέσει μια θετική τάση από μεριάς των εκπαιδευμένων, και συγκεκριμένα ένα δείγμα ότι οι καινοτομίες που προωθούνται μέσω των ψηφιακών εργαλείων θα μπορούσαν ευκολότερα να γίνουν αποδεχτές, χρήσιμες και αποτελεσματικές, μιας και ο πληθυσμός των παιδιών δείχνει ένα σημαντικά μεγάλο ποσοστό εξοικείωσης με αυτές. Επομένως οι ίδιες οι τεχνολογίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν τον ‘αγωγό’ επίτευξης καινοτομιών, λόγω της ευχέρειας που υποδεικνύουν τα παιδιά στη χρήση τους.

Από την άλλη μεριά στα πλαίσια του τέταρτου ερωτήματος αυτής της ενότητας του ερωτηματολογίου, δηλαδή: «Στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, σε τί βαθμό θα μπορούσαν, οι εκπαιδευτικοί να βελτιωθούν ως προς την χρήση των νέων τεχνολογιών», μέσου του σχετικού γραφήματος μπορούμε να διαπιστώσουμε τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Πίνακας 4α. Στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, σε τί βαθμό θα μπορούσαν οι εκπαιδευτικοί να βελτιωθούν ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών;

■ Πάρα Πολύ ■ Πολύ ■ Μέτρια ■ Λίγο ■ Καθόλου

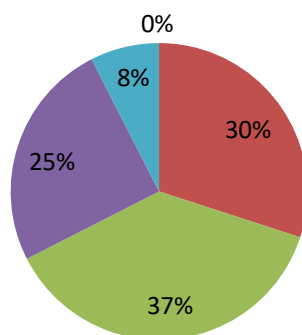
Ένα 75% των εκπαιδευτικών στην σχολική μονάδα που εργάζονται, μπορούν «Πάρα Πολύ» να βελτιωθούν, ως προς την χρήση των νέων τεχνολογιών. Ένα 12% πιστεύει πως μπορούν, αλλά σε «Μέτριο» επίπεδο και αντίστοιχα ένα 8% απαντάει «Λίγο». Τέλος, εδώ μόλις ένα 5% κρίνει, πως οι εκπαιδευτικοί στην σχολική τους μονάδα θα ήταν εφικτό να βελτιωθούν «Πολύ».

Η πλειοψηφία λοιπόν του δείγματος, φαίνεται να θεωρεί ως επιτακτική ανάγκη την βελτίωση ως προς τη χρήση νέων τεχνολογιών από τους εκπαιδευτικούς στη σχολική μονάδα που εργάζονται. Αυτό ίσως να υποδεικνύει την αναγκαιότητα της αύξησης του ποσοστού χρήση των νέων τεχνολογιών και επισφραγίζει τη παραπάνω διαπίστωση, ότι δηλαδή η γνώση που χρειάζεται να προστεθεί σε συνάρτηση με την ελλιπή παροχή ψηφιακών μέσων ενδεχομένως παρακωλύουν σημαντικά την προώθηση και επίτευξη καινοτομιών μέσω αυτών. Συνάμα σε συνάρτηση και με τα παρακάτω ερωτήματα τονίζεται η αναγκαιότητα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην χρήση νέων τεχνολογιών οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν κομμάτι της προώθησης καινοτομιών στην σχολική πραγματικότητα.

Αναφορικά με την περίπτωση του πέμπτου ερωτήματος αυτής της ενότητας, δηλαδή: «Στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, σε τι βαθμό θα μπορούσαν, οι μαθητές να βελτιωθούν ως προς την χρήση των νέων τεχνολογιών», μπορούμε να παρατηρήσουμε:

Πίνακας 5α. Στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, σε τί βαθμό θα μπορούσαν, οι μαθητές να βελτιωθούν ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών;

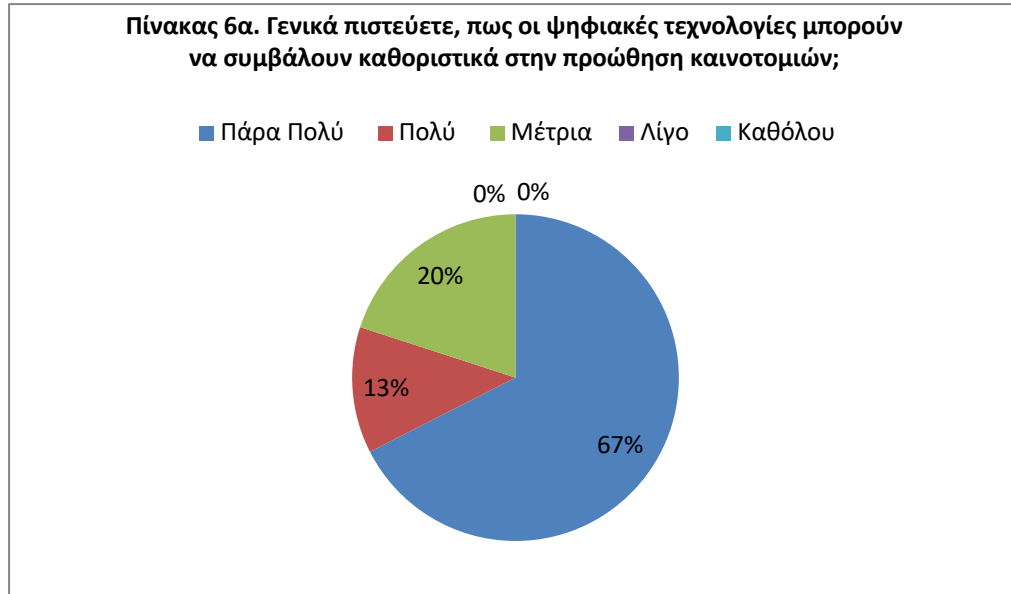
■ Πάρα Πολύ ■ Πολύ ■ Μέτρια ■ Λίγο ■ Καθόλου

Πως ένα 30% των ερωτηθέντων κρίνει, πως οι μαθητές μπορούν να βελτιωθούν «Πολύ» αναφορικά με την χρήση των νέων τεχνολογιών, τη στιγμή που ένα 37% θεωρεί, πως οι μαθητές θα μπορούσαν να βελτιωθούν σε «Μέτριο» επίπεδο, ως προς αυτό το ζήτημα. Από την άλλη μεριά, ένα 25% των συμμετεχόντων απαντάει «Λίγο» και ένα 8% «Καθόλου».

Ο παραπάνω πίνακας ταυτόχρονα, θα μπορούσε να έχει πολλαπλές ερμηνείες, αυτό γιατί ενώ οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι μαθητές είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό εξοικειωμένοι με τη χρήση των νέων τεχνολογιών (όπως αναφέρθηκε παραπάνω), παράλληλα ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό αυτό του 30% πιστεύει ότι θα μπορούσαν να βελτιωθούν «Πολύ» ως προς το προαναφερθέν και ένα 37% να βελτιωθούν «Μέτρια». Αυτή η συνθήκη μπορεί να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι, αν και οι εκπαιδευόμενοι, του δείγματος που μελετάμε, είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση νέων τεχνολογιών, οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι απαιτείται εκ νέου εκπαίδευση, ως προς τη βελτίωση στη χρήση των σύγχρονων ψηφιακών μέσων, αυτών δηλαδή που θα εισάγουν καινοτομίες στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παρόλα αυτά, τα παραπάνω αποτέλεσμα δεν αποτελούν ‘αρνητικό’ δείκτη για την προώθηση καινοτομιών μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών, ενδεχομένως αντίθετα μια νέα γνώση σε ένα τέτοιο αντικείμενο να αποτελούσε ένα κίνητρο για μάθηση και κατ’ επέκταση να εδραίωνε ευκολότερα μια νέα καινοτομία πχ. εκπαιδευτική μέθοδο.

Σχετικά με το τελευταίο ερώτημα της ενότητας αυτής δηλαδή: «Γενικά πιστεύετε, πως οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην προώθηση καινοτομιών;» τα δεδομένα έχουν ως ακολούθως:

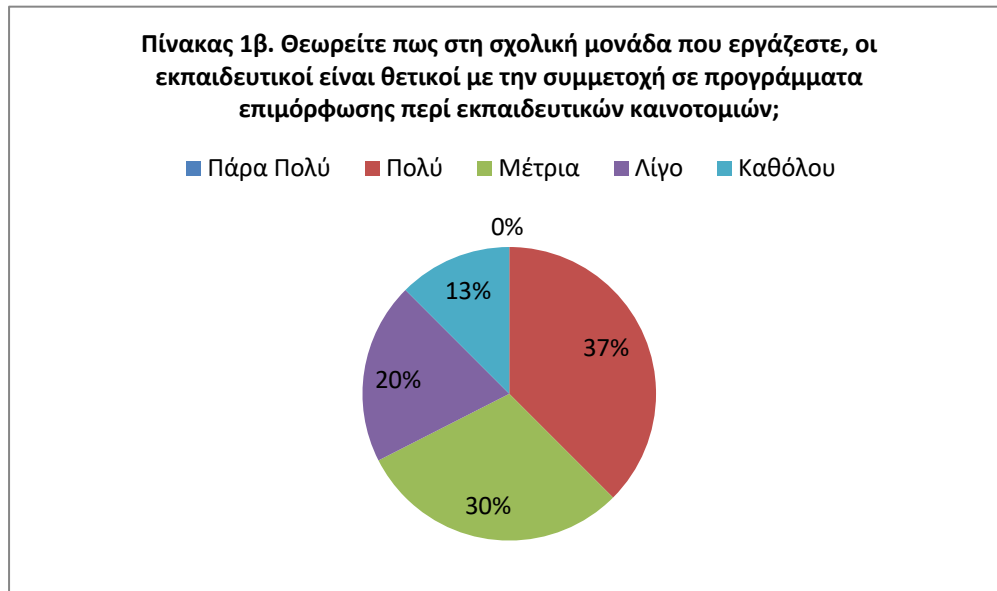

Το 67% του δείγματος απάντησε «Πάρα Πολύ», με το 20% να δίνει την απάντηση «Μέτρια» και μόλις το 13% την απάντηση «Πολύ».

Η συντριπτική πλειοψηφία έρχεται να επισφραγίζει όσα αναφέρθηκαν και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, αναφορικά με την σημαντικότητα που χαρακτηρίζει τα ψηφιακά μέσα ως προς προώθηση των καινοτομιών. Συνάμα τα παραπάνω αποτελέσματα ενισχύουν ενδεχομένως την άποψη, σχετικά με το ότι τα σχολεία δεν έχουν την κατάλληλη ψηφιακή υποδομή για να ευνοήσουν την ανάπτυξη καινοτομιών. Παράλληλα τα στατιστικά στοιχεία του ερωτήματος αυτού, έρχονται να δώσουν μια ακόμη πιο συγκεκριμένη απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα που αναφέρθηκε παραπάνω, για την άποψη των εκπαιδευτικών του δείγματος, σχετικά με την καθοριστικότητα που συντελούν οι ψηφιακές τεχνολογίες για την προώθηση των καινοτομιών στην εκπαίδευση, αναδεικνύοντας έτσι την σημαντικότητα του ρόλου τους. Το ποσοστό του 20% όπου έδωσαν την απάντηση «Μέτρια» ίσως να συνάδει με την σκέψη των διδασκόντων, ότι ακόμη και αν παρέχεται η ψηφιακή υποδομή που απαιτείται, αν δεν συνδυάζεται με την κατάλληλη επιμόρφωση, με ένα πλαίσιο επιδιωκόμενων στόχων και ένα γενικότερο σύνολο δραστηριότερων από μεριάς ηγεσίας, να μην προκύψουν τα επιθυμητά αποτελέσματα και η καινοτομία να μην μπορέσει να εισαχθεί αποδοτικά στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Προχωρώντας στην δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου, εκείνη που αφορά στην διασύνδεση της καινοτομίας στην εκπαίδευση με την ύπαρξη προγραμμάτων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς και συγκεκριμένα αναφορικά με τα ερευνητικά ερωτήματα α) Υφίσταται επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ως προς την εφαρμογή καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και β) Θεωρούν οι ερωτώμενοι, ότι είναι τέτοια η δομή του Αναλυτικού Προγράμματος σπουδών στα σχολεία, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα προώθησης εκπαιδευτικών καινοτομιών, θα αναλυθούν τα αποτελέσματα των ερωτημάτων διεξοδικά όπως πραγματοποιήθηκε παραπάνω.

Αναφορικά με την ερώτηση: «Θεωρείτε πως στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, οι εκπαιδευτικοί είναι θετικοί με την συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης περί εκπαιδευτικών καινοτομιών», μπορούμε να δούμε τα ακόλουθα στοιχεία στο παρακάτω γράφημα:

Η πλειοψηφία του πληθυσμού του δείγματος απάντησε ότι είναι «Πολύ» θετικοί με την συμμετοχή σε σχετικά προγράμματα επιμόρφωσης, φτάνοντας στο ποσοστό του 37%, τη στιγμή που αυτό το ενδιαφέρον κρίνεται ως «Μέτριο» για ένα 30% του δείγματος. Αντίστοιχα, ένα 20% θεωρεί πως το ενδιαφέρον είναι «Λίγο», τη στιγμή που ένα 13% θεωρεί, πως δεν υπάρχει ενδιαφέρον, ως προς αυτό το ζήτημα.

Τα παραπάνω αποτελέσματα υποδεικνύουν ένα μεγάλο αριθμό ατόμων που ενδιαφέρονται σημαντικά να συμμετάσχουν σε τέτοια προγράμματα, αποτελώντας έτσι ένα θετικό δείγμα για την εισαγωγή, εξέλιξη και προώθηση καινοτόμων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Από τη στιγμή

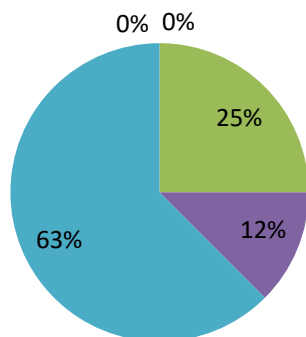
που οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν θετική ως προς την επιμόρφωση τους σε αυτά, συνεπάγεται πιθανόν ότι αναγνωρίζουν μια αδυναμία του εκπαιδευτικού συστήματος και των ίδιων, καθώς ενδεχομένως να φαίνεται ότι έως τώρα δεν έχουν εμπλακεί σημαντικά με καινοτόμα προγράμματα, ώστε να νιώθουν εξοικειωμένοι να αναλάβουν τέτοια project ατομικά ή ως σύνολο. Συνάμα το αποτέλεσμα αυτό ενδεχομένως αποτελεί θετικό προάγγελο για την ενσωμάτωση νέων καινοτομιών με γνώμονα ότι οι ίδιοι είναι θετικοί να επιμορφωθούν ως προς την εφαρμογή αυτών και με αποτέλεσμα την ουσιαστική εισχώρηση τους στα εκπαιδευτικά συστήματα.

Παρόλα αυτά η απάντηση «Πολύ» βρίσκεται αρκετά κοντά στο ποσοστό της απάντησης «Μέτρια», ενώ η απάντηση «Λίγο» δεν αποτελεί ένα αμελητέο ποσοστό δηλαδή το 20%, κάτι τέτοιο ενδεχομένως να αποδυναμώνει, ελάχιστη την παραπάνω υπόθεση, παρόλα αυτά ίσως αυτός ο δείκτης να έχει επηρεαστεί και από το γεγονός ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί του δείγματος ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία των 51-65 και λόγω αυτού να παρουσιάζεται μια απροθυμία από μεριάς τους, για την περαιτέρω επιμόρφωση τους, χωρίς βέβαια να γίνεται γενίκευση αυτής της ερμηνείας σε καμία περίπτωση. Μια τελευταία ερμηνεία των δεδομένων του γραφήματος θα ήταν η αναγκαιότητα της αλλαγής της σχολικής κουλτούρας και των ίδιων των εκπαιδευτικών ως προς την κατεύθυνση της καινοτομίας, δηλαδή την εκτίμηση της αξίας της και την ουσιαστική εισαγωγή- εισχώρηση της στο πνεύμα των ίδιων των εκπαιδευτικών και εν τέλει των μαθητών και ολόκληρου του συνόλου.

Αντίστοιχα, αναφορικά με το δεύτερο ερώτημα «Θεωρείτε πως στην εκπαιδευτική μονάδα που εργάζεστε, υφίστανται δράσεις επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών ως προς εκπαιδευτικές καινοτομίες», μπορούμε να δούμε τα ακόλουθα στοιχεία στο παρακάτω γράφημα:

Πίνακας 2β. Θεωρείτε πως στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, υφίστανται δράσεις επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών ως προς τις εκπαιδευτικές καινοτομίες;

■ Πάρα Πολύ ■ Πολύ ■ Μέτρια ■ Λίγο ■ Καθόλου

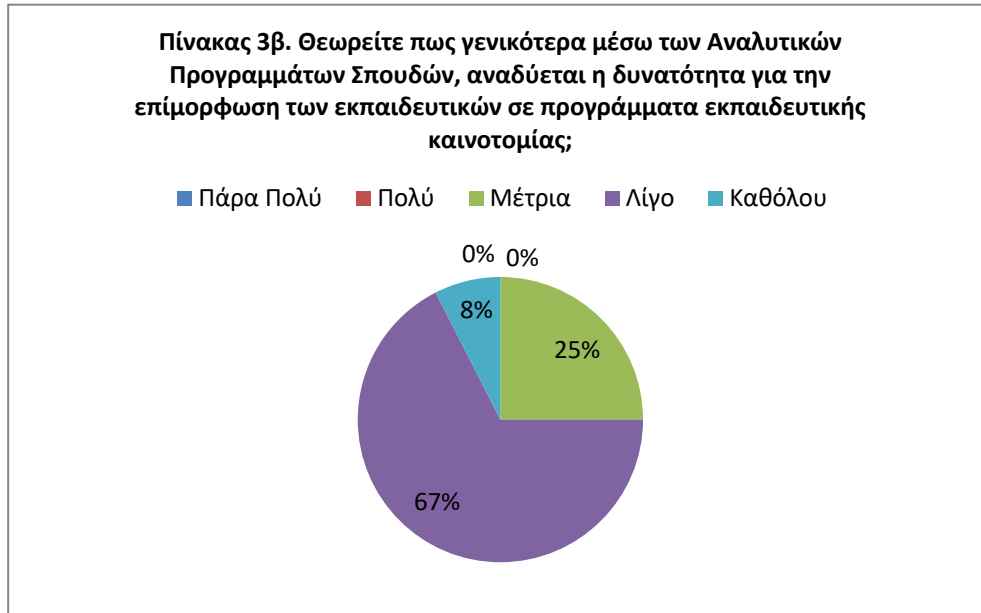
Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ιδιαίτερες μιας και το 63% απαντάει πως στη σχολική τους μονάδα, δεν υπάρχουν καν δράσεις επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, ως προς τις εκπαιδευτικές καινοτομίες. Ένα 12% απαντάει πως οι σχετικές δράσεις είναι «Λίγες», τη στιγμή που ένα 25% θεωρεί, πως αυτές οι δράσεις είναι «Μέτριες».

Τα αποτελέσματα αυτά όπως προαναφέρθηκε μπορούν να κριθούν ακραία μιας και οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι δεν γίνεται καμιά δράση για την επιμόρφωση των ίδιων προς την κατεύθυνση της καινοτομίας. Αυτή η συνθήκη επιβεβαιώνει ίσως το παραπάνω συμπέρασμα, δηλαδή την αδυναμία του συστήματος σε αυτό τον τομέα και ίσως να δικαιολογεί τα ποσοστά στο προηγούμενο ερώτημα. Αυτό γιατί, αν οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν εμπλακεί το προηγούμενο διάστημα με τέτοια προγράμματα, πιθανόν να βιώνουν το αίσθημα της απάθειας ή της αμηχανίας ως προς μια άγνωστη και ξένη πληροφορία, αυτή της καινοτομίας. Με αποτέλεσμα να επηρεάζονται και τα ποσοστά των απαντήσεων, σχετικά με την θετική στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην επιμόρφωση σε καινοτόμα προγράμματα.

Ωστόσο το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει παράλληλα την επιτακτικότητα να πραγματοποιηθούν τέτοιες δράσεις, διότι αυτή η συνθήκη σε καμία περίπτωση δεν ευνοεί την ύπαρξη καινοτομιών, αφού δεν γίνεται και η ανάλογη προετοιμασία των ίδιων των άμεσα εμπλεκόμενων. Αυτό θα μπορούσε ενδεχομένως να χαρακτηριστεί ως ελλιπή εκπαιδευτική πολιτική, γιατί έστω ότι επιδιώκεται η εισαγωγή καινοτομιών, όμως χωρίς την ανάλογη

επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ποτέ δεν θα γίνει ουσιαστικά παραγωγική η καινοτομία μιας και η ίδια δεν θα εισχωρήσει εν τέλει στην σχολική κουλτούρα και στο σύνολο της.

Σχετικά με την περίπτωση του τρίτου ερωτήματος με τίτλο «Θεωρείτε πως γενικότερα μέσω των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών, αναδύεται η δυνατότητα για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε προγράμματα εκπαιδευτικής καινοτομίας;», το σχετικό γράφημα μας δίνει τα ακόλουθα ποσοστά:

Ένα 67% των ερωτηθέντων θεωρεί πως η δυνατότητα ανάδειξης καινοτομιών στην Εκπαίδευση μέσω των διαφόρων Αναλυτικών Προγραμμάτων, με άλλα λόγια μέσα από την ίδια την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική του ελληνικού κράτους είναι μάλλον σε ένα αρκετά χαμηλό επίπεδο, καθώς απαντούν «Λίγο». Την ίδια στιγμή, ένα 8% απαντάει «Καθόλου», ενώ ένα 25% απαντάει, πως αυτή η δυνατότητα και προοπτική για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι σε ένα «Μέτριο» επίπεδο.

Τα ποσοστά αυτά αποτελούν ένα δείγμα μιας συνθήκης που μάλλον παρουσιάζει την εκπαιδευτική καινοτομία σε μια κατάσταση στασιμότητας. Αυτό γιατί φαίνεται, ότι οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την ίδια την εκπαιδευτική πολιτική, αποθαρρυντική απέναντι σε τέτοιες καινοτόμες εκπαιδευτικές αλλαγές, ίσως γιατί κρίνουν ότι δεν συνιστούν έναν επιδιωκόμενο στόχο του. Αν αυτό το δείγμα, μπορεί να αποτελέσει μια συνολική τάση του εκπαιδευτικού συστήματος, μπορεί να διαπιστωθεί ότι εν γένει η εκπαιδευτική πολιτική είναι

κάπως απομακρυσμένη, από την καινοτομία που μπορεί να εισαχθεί σε αυτή. Αν το ίδιο το αναλυτικό πρόγραμμα δεν ενθαρρύνει την προώθηση καινοτομιών, τότε το παραπάνω συμπέρασμα, αναφορικά με την εισχώρηση της κουλτούρας της καινοτομίας, αφορά και στο ευρύτερο σύνολο, δηλαδή αυτό της εκπαιδευτικής πολιτικής- του Αναλυτικού Προγράμματος, και δεν αποτελεί μόνο επιδίωξη των ίδιων των εκπαιδευτικών.

Συνάμα τα παραπάνω αποτελέσματα σε ένα βαθμό επισφραγίζουν την αναγκαιότητα της εισαγωγής καινοτόμων μεθόδων και γενικότερα καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία τόσο για την βελτίωση της ίδιας, όσο και για την εκπαίδευση πολιτών, οι οποίοι μελλοντικά θα καινοτομήσουν ή θα επενδύσουν στην καινοτομία, καθώς, αν η ίδια εμπεδωθεί ως διαδικασία και συνθήκη στο σχολικό περιβάλλον, δύναται να μετουσιωθεί σε μια τάση προς την καινοτομία για την ευρύτερη ζωή τους πχ. στο τομέα της επιχειρηματικότητας.

Τέλος, ως προς το τέταρτο και τελευταίο ερώτημα αυτής της ενότητας, το οποίο είναι: «Πιστεύετε προσωπικά, πως τα προγράμματα επιμόρφωσης είναι σημαντικά για την ύπαρξη καινοτομιών στην εκπαίδευση;» παρατηρούνται τα ακόλουθα ποσοστά στο αντίστοιχο γράφημα:

Ένα 50% των ατόμων που ερωτήθηκαν, πιστεύουν πως όντως, τα προγράμματα επιμόρφωσης για εκπαιδευτικούς μπορούν να προσφέρουν «Πάρα Πολύ» σημαντικές υπηρεσίες αναφορικά με το ζήτημα της προώθησης εκπαιδευτικών καινοτομιών. Εδώ συγχρόνως, ένα 37% απαντάει «Πολύ», στοιχείο που είναι ενδεικτικό, ως προς την αναγνώριση του θετικού ρόλου των

προγραμμάτων επιμόρφωσης σε αυτό το ζήτημα, ενώ μόλις ένα 13% έδωσε ως απάντηση το «Λίγο».

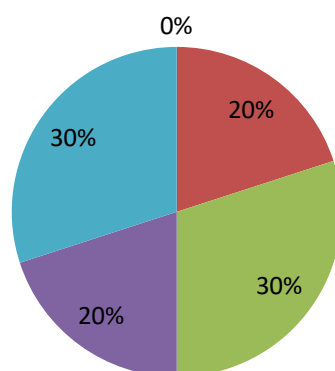
Τα παραπάνω ποσοστά, πάντα με βάση το δείγμα αποδεικνύουν την σημαντικότητα της ύπαρξης επιμορφωτικών προγραμμάτων, για την προώθηση καινοτομιών. Αυτό μας ωθεί στο να συμπεράνουμε ότι αρχικά η εκπαιδευτική πολιτική ίσως να μη στηρίζει τέτοιες δράσεις, ενώ οι άμεσα εμπλεκόμενοι τις κρίνουν απαραίτητες για την προώθηση καινοτομιών στο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι. Ταυτόχρονα υποδηλώνουν την θετική στάση των εκπαιδευτικών απέναντι τόσο στην καινοτομία όσο και στην επιμόρφωση, μιας και ενδεχομένως φαίνεται να αποτελούν αλληλένδετες διαδικασίες. Αν λοιπόν η καινοτομία αποτελούσε βασική προϋπόθεση για την εκπαίδευση των πολιτών του μέλλοντος τότε και οι επιμορφώσεις καθίσταται αναγκαίες έως και επιτακτικές για την ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή και προώθηση των καινοτομιών. Τέλος το ποσοστό του 13% του δείγματος φάνηκε να θεωρεί «Μέτριας» σημασίας τα επιμορφωτικά προγράμματα για την προώθηση καινοτομιών και αυτό ίσως να συνάδει με το παραπάνω συμπέρασμα αναφορικά με τις ηλικίες. Συγκεκριμένα θεωρείται ότι τα άτομα αυτά ενδεχομένως να ήταν άτομα μεγαλύτερων ηλικιών όπου δεν κρίνουν θετικά τέτοιες δράσεις που ενδεχομένως δρουν σε ένα πλαίσιο αρκετά μακριά από το καθιερωμένο- παραδοσιακό, χωρίς πάλι να επιχειρείται η γενίκευση αυτής της υπόθεσης, σε καμιά περίπτωση

Η τρίτη ενότητα του ερωτηματολογίου για την σύνδεση της καινοτομίας με την ηγεσία, όπου σχετίζεται με το ερευνητικό ερώτημα του αν υφίσταται βοήθεια από την μεριά των εκπαιδευτικών ηγετών (διευθυντών των σχολικών μονάδων), ως προς την προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών. Τα αποτελέσματα θα παρουσιαστούν με τις σειρές όπου δόθηκαν οι ερωτήσεις, ακολουθώντας τα παραπάνω παραδείγματα.

Στην περίπτωση του ερωτήματος: «Η ηγεσία στην σχολική μονάδα που εργάζεστε, ευνοεί την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών καινοτομιών», τα ποσοστά από το σχετικό γράφημα είχαν ως ακολούθως:

Πίνακας 1γ. Η ηγεσία στην σχολική μονάδα που εργάζεστε, ευνοεί την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών καινοτομιών;

■ Πάρα Πολύ ■ Πολύ ■ Μέτρια ■ Λίγο ■ Καθόλου

Ένα 30% απαντάει «Μέτρια» και ένα άλλο 30% να απαντάει «Καθόλου», αναδεικνύοντας μια μάλλον ουδέτερη εικόνα αναφορικά με το ενδιαφέρον των συγκεκριμένων σχολικών ηγεσιών σε αυτό το πεδίο. Ένα άλλο 20% απαντάει «Λίγο» και Μόλις ένα 20% απαντάει «Πολύ». Θα μπορούσε λοιπόν κανείς να παρατηρήσει ότι οι απαντήσεις των ερωτηθέντων για τις σχολικές μονάδες που εργάζονται είναι μάλλον μοιρασμένες.

Τα αποτελέσματα του γραφήματος για το συγκεκριμένο ερώτημα είναι πιθανότατα απαισιόδοξα, αν σκεφτεί κανείς ότι στη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα είναι επιτακτική ανάγκη η καινοτομία σε κάθε μορφή της να επιδιώκεται τόσο από την πολιτεία, όσο και από την εκπαιδευτική ηγεσία με αποτέλεσμα να φθάνει στους άμεσα εμπλεκόμενους, δηλαδή τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευόμενους.

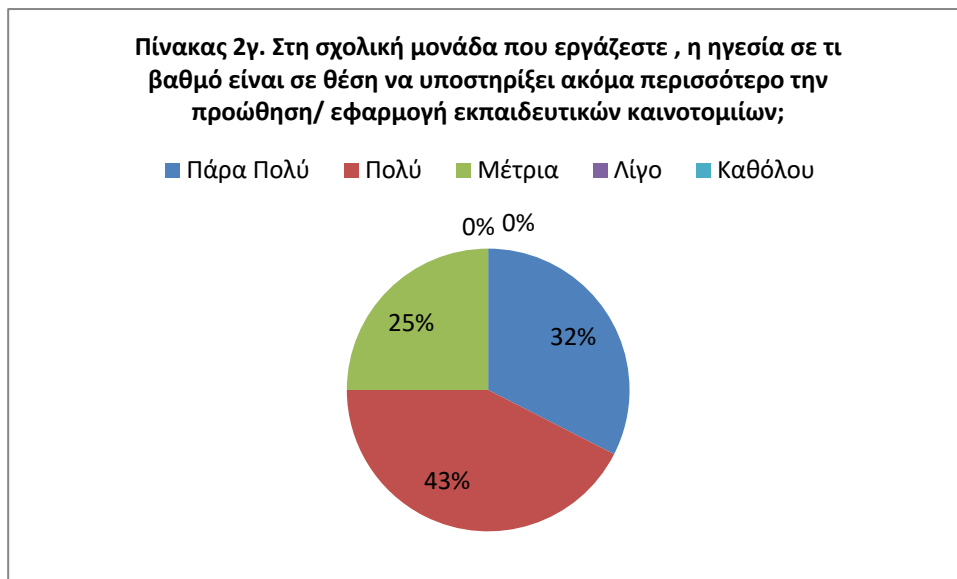
Ταυτόχρονα μια 'νότα' αισιοδοξίας αποτελεί το ποσοστό του 20% το οποίο αντιστοιχεί την απάντηση «Πολύ» το οποίο βέβαια είναι ίσως αμυδρό μπροστά στα υψηλότερα ποσοστά των απαντήσεων «Καθόλου» και «Μέτρια».

Η απάντηση λοιπόν «Μέτρια» αν και είναι περισσότερο θετική από το «Καθόλου» και το «Λίγο», δεν αποτελεί και τόσο σημαντικό δείγμα μίας ευνοϊκής στάσης της εκπαιδευτικής ηγεσία του δείγματος που μελετήσαμε, ως προς της ανάπτυξη καινοτομιών, θα χαρακτηρίζονταν ως μία περισσότερο ουδέτερη στάση τους. Πιο συγκεκριμένα μια καινοτομία σε οποιαδήποτε μορφή, καθίσταται ως μια εξελικτική διαδικασία όπου απαιτεί συνεχή ανατροφοδότηση, αξιολόγηση και επανεφαρμογή των αποτελεσμάτων. Επομένως η εκάστοτε εκπαιδευτική ηγεσία είναι εκείνη, η

οποία θα κατευθύνει, θα διορθώσει και θα παρέμβει στην συνολική διαδικασία ώστε η εφαρμογή μιας καινοτομίας, να προσεγγίσει τον επιθυμητό στόχο. Με αυτή τη σκέψη πιθανότατα όταν οι εκπαιδευτικοί χαρακτηρίζουν ως «Μέτρια» την ανάπτυξη -προώθηση καινοτομιών από την σχολική ηγεσία, να ερμηνεύεται από μία ίσως ελλιπή παρουσία της ίδιας, σε ένα από τα προαναφερθέντα επίπεδα – στάδια, και όχι μιας ουδέτερης ή απαθούς στάσης γενικότερα.

Με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα, ίσως επανερχόμαστε στο ίδιο συμπέρασμα αυτό δηλαδή της ανεπαρκούς προώθησης καινοτομιών από την ίδια την ίδια την πολιτεία, που δεν έχει μεταλαμπαδεύσει στους σχολικούς ηγέτες την αναγκαιότητα ανάπτυξης εκπαιδευτικών καινοτομιών. Όποτε θα μπορούσε να συμπεράνει κάποιος ότι το βάρος των αποτελεσμάτων μεταφέρεται περισσότερο στο ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα παρά στους σχολικούς ηγέτες.

Σχετικά με την περίπτωση του ερωτήματος «Στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, η ηγεσία σε τι βαθμό είναι σε θέση να υποστηρίξει ακόμα περισσότερο την προώθηση/εφαρμογή εκπαιδευτικών καινοτομιών», το σχετικό γράφημα μας δίνει τα ακόλουθα στοιχεία:

Το 32% των ερωτηθέντων κρίνει, πως η σχολική ηγεσία στην σχολική μονάδα που εργάζονται, θα μπορούσε «Πάρα Πολύ» να υποστηρίξει τις εκπαιδευτικές καινοτομίες, τη στιγμή που η πλειοψηφία δηλαδή ένα 43% απαντά «Πολύ». Τέλος, ένα 25% θεωρεί, πως μια τέτοια προοπτική, δηλαδή η υποστήριξη των καινοτομιών από τη σχολική ηγεσία, κρίνεται ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί σε «Μέτριο» επίπεδο. Τα παραπάνω αποτέλεσμα είναι μάλλον θετικά και

ίσως κανείς να θεωρούσε ότι έρχονται σε σύγκρουση με τα παραπάνω δεδομένα που προέκυψαν από την ανάλυση των απαντήσεων του δείγματος.

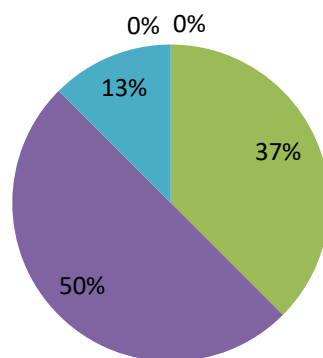
Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος φαίνεται να κρίνουν αρκετά ικανή την ηγεσία των σχολίων που εργάζονται να υποστηρίξει την προώθηση και την εφαρμογή καινοτομιών. Τα μεγάλα ποσοστά ίσως να μας ωθούν στην διαδικασία να σκεφτούμε, εάν εν τέλει το αρνητικό ποσοστό που εμφανίστηκε παραπάνω, αναφορικά με το αν η ηγεσία ευνοεί την ανάπτυξη καινοτομιών, έχει τις ρίζες του όχι τόσο στην ουδέτερη στάση της ηγεσίας απέναντι στην καινοτομία, όσο στην ίδια την πολιτεία όπου δεν ωθεί την ηγεσία σε τέτοιες ενέργειες, επισφραγίζοντας το ανάλογο συμπέρασμα που πρόκυψε το προηγούμενο ερώτημα. Η παρακίνηση αυτή θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί είτε με την παροχή νέων ψηφιακών τεχνολογιών ως αυτούσια καινοτομική μέθοδο διδασκαλίας είτε με την εφαρμογή project κλπ.

Μια ακόμη ερμηνεία θα μπορούσε να ήταν ότι ενώ οι ηγέτες κρίνεται ότι είναι σε θέση να στηρίζουν την προώθηση και εφαρμογή καινοτομιών, ίσως να μην έχουν λάβει την ανάλογη επιμόρφωση- κατάρτιση ώστε με τη σειρά τους να αποτελέσουν ένα προσοδοφόρο έδαφος για την προώθηση καινοτομιών στις σχολικές μονάδες που μελετήθηκαν. Η πιθανή αυτή ερμηνεία αποτελεί ενδεχομένως απόρροια, της ελλιπούς υποστήριξης του εκπαιδευτικού συστήματος, για την ανάδειξη, εφαρμογή και 'εκμετάλλευση' της ικανότητας υποστήριξης για την προώθηση και εφαρμογή καινοτομιών, που κρίνεται, ότι διαθέτουν οι σχολικοί ηγέτες στον μέγιστο βαθμό που θα ήταν εφικτό μέσα από την ανάλογη κατάρτιση τους.

Στην περίπτωση που αφορά το τρίτο ερώτημα, δηλαδή: «Υφίσταται γενικά, η πραγματοποίηση προγραμμάτων για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών μέσω πρωτοβουλιών της ηγεσίας στο σχολείο που εργάζεστε», το γράφημα έχει ως εξής:

Πίνακας 3γ. Υφίσταται γενικά, η πραγματοποίηση προγραμμάτων για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών μέσω πρωτοβουλιών της ηγεσίας στο σχολείο που εργάζεστε;

■ Πάρα Πολύ ■ Πολύ ■ Μέτρια ■ Λίγο ■ Καθόλου

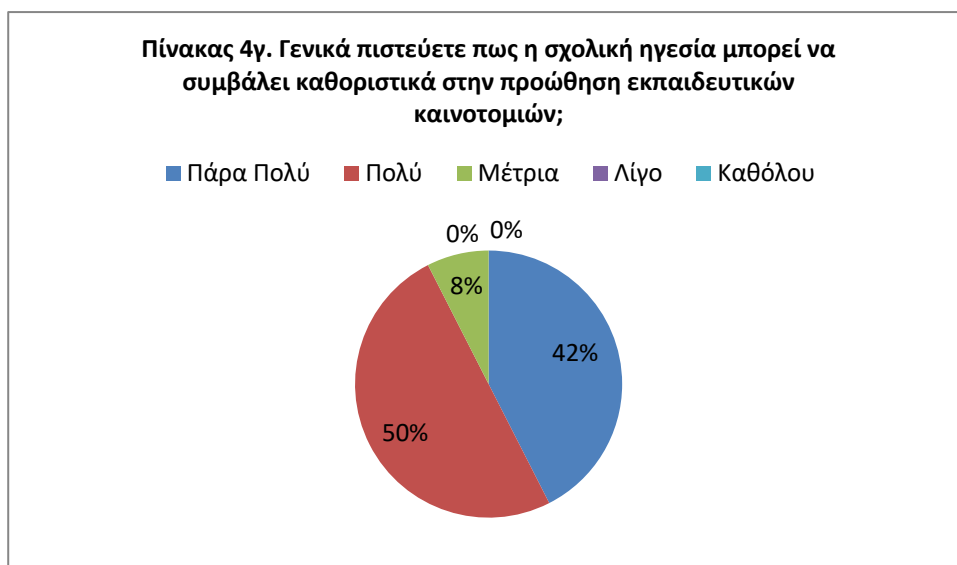
Παρατηρείται ότι ένα 50% των ερωτηθέντων απαντάει «Λίγο», τη στιγμή που ένα 37% απαντάει «Μέτρια». Αντίστοιχα, ένα 13% δίνει την απάντηση «Καθόλου». Τα δεδομένα αυτά που συλλέχτηκαν από τους συμμετέχοντες για τις σχολικές μονάδες που εργάζονται, αναφορικά με τις πρωτοβουλίες της ηγεσίας, ως προς την πραγματοποίηση προγραμμάτων με γνώμονα την ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών, μπορούμε ίσως να χαρακτηρίσουμε τα αποτελέσματα κάπως αποκαρδιωτικά.

Αυτό γιατί φαίνεται να επιβεβαιώνεται τα ευρήματα του πρώτου ερωτήματος αυτής της ενότητας και συνάμα του δεύτερου. Πιο συγκεκριμένα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος δηλώνει ότι, έχουν «Λίγο» πραγματοποιηθεί προγράμματα για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών, τα οποία να αποτελούν πρωτοβουλία της σχολικής ηγεσίας. Αυτό το αποτέλεσμα έρχεται να συνταιριάζει με τα δεδομένα του πρώτου ερωτήματος αυτής τη ενότητας, δηλαδή με το γεγονός ότι το 30% δήλωσε ότι δεν ευνοείται «καθόλου» η ανάπτυξη καινοτομιών από την σχολικά ηγεσία, ενώ ένα 20% απάντησε «Λίγο».

Το παραπάνω λοιπόν επισφραγίζει με ένα τρόπο ότι η πραγματοποιήσει καινοτόμων προγραμμάτων που να προέρχονται από την σχολική ηγεσία είναι ελάχιστα με αποτέλεσμα, να επιβεβαιώνονται και τα συμπεράσματα από το δεύτερο ερώτημα. Δηλαδή ότι μάλλον το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα δεν ωθεί την ηγεσία στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών προς την προώθηση καινοτόμων προγραμμάτων, παρά το γεγονός, ότι οι σχολικοί ηγέτες κρίνεται ότι μπορούν να τα

υποστηρίζουν. Το ποσοστό του 37% όπου έδωσαν την απάντηση «Μέτρια» στο παραπάνω ερώτημα, ίσως να συνάδει με το συμπέρασμα όπου αναφέραμε προηγουμένως, δηλαδή ότι η σχολική ηγεσία είτε ενδεχομένως δεν διαθέτει τις γνώσεις να υποστηρίξουν το σύνολο του προγράμματος, ή ενδεχομένως να μην έχει την ανάλογη καθοδήγηση- κατάρτιση που χρειάζεται ώστε να προχωρήσει στην υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων έπειτα από δική της πρωτοβουλία.

Τέλος, αναφορικά με την τελευταία ερώτηση αυτής της ενότητας, δηλαδή: «Γενικά πιστεύετε πως η σχολική ηγεσία μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών;» παρατηρούμαι τα εξής:

Ένα 42% δίνει την απάντηση «Πάρα Πολύ», τη στιγμή που ένα 50% απαντάει «Πολύ», ενώ μόλις ένα 8% απαντάει «Λίγο». Είναι λοιπόν φανερό, ότι το συντριπτικό ποσοστό των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην εν λόγω έρευνα πιστεύουν κατηγορηματικά πως η εκπαιδευτική ηγεσία ενός σχολείου, όντως μπορεί να συντελέσει στην ύπαρξη και προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών. Όπως έχει προαναφερθεί η σχολική ηγεσία αποδεικνύεται, ότι κρίνεται ως μείζονος σημασίας για την ανάπτυξη τέτοιων πρωτοβουλιών. Σε αυτό το σημείο ίσως θα πρέπει να αναφερθεί ότι ενώ κρίνεται τόσο καθοριστικής σημασίας, φαίνεται να μην μπορεί έμπρακτα να συνδράμει σε αυτές τις δράσεις.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω αναζητώντας τα αίτια αυτών των αποτελεσμάτων, κι προσπαθώντας να γενικευτούν τα αποτελέσματα, ίσως αυτά τα δεδομένα να επισφραγίζουν τόσο την σημασία της ηγεσίας όσο και της ίδιας και καινοτομίας και συνάμα να ‘συμμετάσχουν’ στην

δημιουργία ενός αισθήματος ‘θορύβησης’ για το εκπαιδευτικό σύστημα και το βαθμό που το ίδιο, αν και διαθέτει ‘ικανούς ηγέτες’ να στηρίζουν τέτοιες διαδικασίες, δεν επενδύει ουσιαστικά σε αυτούς και κατ’ επέκταση στην καινοτομία.

4ο. Συμπεράσματα

Η διαχείριση και πρακτική εφαρμογή μιας καινοτομίας στην εκπαίδευση, ακολουθεί τους τρόπους προγραμματισμού και λήψης αποφάσεων που υφίστανται στο πεδίο της. Με άλλα λόγια, είναι αντιληπτό πως, επί παραδείγματι, συντελείται αρχικά η εκτίμηση της εκάστοτε πραγματικότητας και κατάστασης, που επιδιώκεται να αντιμετωπιστεί μέσω της καινοτομίας. Παράλληλα, υφίσταται η γνωστοποίηση του προβλήματος, με αποτέλεσμα να προκύπτουν οι ανάλογες προτάσεις για την επίλυσή του, προτάσεις δηλαδή, οι οποίες όταν εφαρμοστούν, συνιστούν την ίδια την καινοτομία (Παπακωνσταντίνου, 2008).

Οι καινοτομίες, αποτελούν κομμάτι της διαδικασίας μέσω της οποίας λαμβάνει χώρα η μετάδοση της γνώσης εντός της σχολικής τάξης και κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής πράξης και διαδικασίας. Τέτοιες καινοτομίες, επί παραδείγματι, μπορεί να είναι συνδεδεμένες με το ζήτημα των τρόπων διδασκαλίας, με το πώς ο διδάσκων βοηθάει τον εκπαιδευόμενο να προσεγγίσει τη μάθηση και να ανακαλύψει ακόμα και από μόνος του τη γνώση. Μπορεί, οι εν λόγω καινοτομίες από την άλλη μεριά, να είναι συνυφασμένες, πιο συγκεκριμένα, με τον τρόπο προσέγγισης του κάθε μαθητή, ανάλογα με τους ιδιαίτερους και προσωπικούς του ρυθμούς μάθησης ή τις ιδιαίτερες δυνατότητες ή και προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει (όπως μπορεί να συμβαίνει στις περιπτώσεις μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες).

Συγκεντρωτικά, καθίσταται σαφές, ότι η καινοτομία αναμφίβολα αποτελεί μια κεντρική παράμετρο αναφορικά με την προώθηση μιας μορφής εκπαίδευσης, μέσω της οποίας αφενός μεν θα υφίσταται η ανάδειξη νέων μορφών, μεθόδων, τρόπων και διαδικασιών για την μετάδοση της γνώσης. Μάλιστα, το πλέγμα αυτό, που δημιουργείται από την προώθηση των εκπαιδευτικών καινοτομιών, δεν εμπλέκει μόνο τους ίδιους τους συμμετέχοντες, αλλά ένα σύνολο ατόμων, φορέων τοπικών και μη κλπ., φτάνοντας έτσι σε μια ουσιαστικότερη αλλαγή, αυτή της εισχώρησης της καινοτομίας ως κουλτούρας και ως γνώμονα για την εκπαίδευση ατόμων που θα μπορούν να την εφαρμόσουν στην πράξη. Αυτό ενδεχομένως να έχει ως αποτέλεσμα η πολιτεία,

το κράτος να κερδίσει θετικά μιας, και θα ενισχυθεί μελλοντικά τόσο στο κομμάτι της οικονομίας του όσο και της επιχειρηματικότητας του.

Σήμερα, η κύρια εκπαιδευτική τάση είναι η ψηφιακή επανάσταση, που επηρεάζει αφενός, την αγορά εργασίας, στοχεύοντας στο σχηματισμό νέων ικανοτήτων μεταξύ των εκπαιδευτικών, επιδιώκοντας την αναδιάρθρωση του συνόλου του εκπαιδευτικού συστήματος και της όλης εκπαιδευτικής και μαθησιακής διαδικασίας μες ή εκτός της σχολικής τάξης. Οι ειδικοί βλέπουν τις προοπτικές για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος μέσα από τις τεχνολογικές εφαρμογές (Belsuktalnova A.I., etal., 2020).

Το ζήτημα περί καινοτομίας στην εκπαίδευση όπως αναφέρθηκε παραπάνω, λειτουργεί σε συνάρτηση με τα εργαλεία που μπορεί να χρησιμοποιούνται για την επίτευξή της. Τα εργαλεία αυτά αφορούν στα πεδία, όπως εκείνο των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών και εφαρμογών που πραγματικά είναι δυνατόν να συμβάλουν καθοριστικά, στην διαδικασία προώθησης των διαφόρων εκπαιδευτικών καινοτομιών, ή να αποτελέσουν τα ίδια μια εκπαιδευτική καινοτομία. Κάτι τέτοιο, επί παραδείγματι, μπορεί να πραγματοποιηθεί σε περιπτώσεις, όπως αυτή της προσωπικής ενασχόλησης του μαθητή με τη συλλογή γνώσεων και πληροφοριών μέσα από το Internet, κατά την διάρκεια της διεξαγωγής διαφόρων εργασιών που μπορεί να ανατίθενται από τον διδάσκοντα. Η χρήση των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών παράλληλα, μπορεί να είναι συνυφασμένη και με την ανάπτυξη νέων, ειδικών τεχνολογικών εφαρμογών και πλατφορμών, μέσω των οποίων η εκπαιδευτική διαδικασία καθίσταται ευκολότερη, και προσφέρει την δυνατότητα της διδασκαλίας και της επαφής του μαθητή με διάφορα γνωστικά πεδία και επιστημονικά αντικείμενα, δίχως να υφίσταται ο περιορισμός του χώρου και του χρόνου.

Τα ψηφιακά μέσα και η τεχνολογία προσέφερε την δυνατότητα της ανάπτυξης της διάσταση της ασύγχρονης, εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Μάλιστα, σε συνθήκες έκτακτες, όπως αυτές που επρόκειτο να προκύψουν και να αναδειχθούν στην διάρκεια αυτών των δύο τελευταίων ετών και όπου κρίθηκε συγχρόνως αναγκαία η ανάδειξη της κοινωνικής αποστασιοποίησης εξαιτίας του κορωνοϊού, δεν είναι τυχαίο το ότι το Internet και η διαδικτυακή εκπαίδευση με την χρήση διαφόρων ειδικών πλατφορμών που σχεδιάστηκαν ειδικά για αυτό το λόγο, αναδείχθηκαν ως κύριο μέσω εκπαίδευσης.

Η ανάπτυξη καινοτομιών στην εκπαίδευση, όπως έχει ήδη επισημανθεί δεν αφορά μόνο στην σύγχρονη ψηφιακή τεχνολογία. Μια άλλη σημαντική παράμετρος που συντελεί στην

αποδοτικότερη εφαρμογή και προώθηση καινοτομιών στο σχολικό περιβάλλον, είναι αυτή της διαδικασίας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Η επιμόρφωσή τους είναι εξάλλου πολύ αποτελεσματικό εργαλείο και μέσο, σχετικά με την προσπάθεια της ανάπτυξης και εφαρμογής ποικίλων καινοτομιών στο τομέα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών μπορεί να είναι συνδεδεμένη, επί παραδείγματι, όπως τονίστηκε και στα πλαίσια της παρούσης έρευνας, με την εκμάθηση νέων τεχνολογιών που είναι χρήσιμες από πρακτικής άποψης για την ανάδειξη εκπαιδευτικών καινοτομιών κλπ.. Η επιμόρφωση επιπρόσθετα μπορεί, να σχετίζεται με την διαδικασία της εκμάθησης νέων παιδαγωγικών μεθόδων, που θα αποτελέσουν οι ίδιες καινοτομία. Πιο συγκριμένα να συντονίζονται επιμορφώσεις, για την καλύτερη κατάρτιση των εκπαιδευτικών πάνω στις διαδικασίες των τρόπων εκείνων, με βάση τις οποίους λαμβάνει χώρα η μετάδοση γνώσεων και πληροφοριών προς τους μαθητές, οι οποίες συνάμα καθίστανται καινοτόμες εν γένει.

Η επιμόρφωση πάνω στην επίτευξη νέων εκπαιδευτικών στόχων που αποτελούν οι ίδιοι καινοτομίες, θα μπορούσε να επισημανθεί ως μείζων ζήτημα, λόγω της αναγκαιότητας επαναξιολόγησης των υπαρχόντων. Η οριοθέτηση εξ αρχής των στόχων που επιδιώκονται από την προώθηση καινοτομιών στην εκπαίδευση αποτελεί καθοριστικό παράγοντα τόσο για την ορθή επιμόρφωση όσο και για την συνολική πορεία μιας διαδικασίας. Για να γίνει κάτι τέτοιο ωστόσο, οι στόχοι θα πρέπει να είναι σαφείς και προκαθορισμένοι. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχει υποστήριξη μεταξύ των εκπαιδευτικών, ώστε και αυτοί με τη σειρά τους να μπορέσουν να επιφέρουν τις κατάλληλες λύσεις στις νέες προκλήσεις που μπορεί να αναδυθούν στην πορεία και να μην γίνουν εμπόδια για τις αλλαγές και τις καινοτομίες. (Salmon, 2014).

Επιπλέον είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι, η επιμόρφωση θα μπορούσε να αφορά όχι μόνο τους εκπαιδευτικούς κάθε σχολικής μονάδας, άλλα και τους σχολικούς ηγέτες οι οποίοι θα πρέπει να είναι εξ αρχής καταρτισμένοι και πλήρως ενημερωμένοι για το σύνολο των διαδικασιών και ενεργειών που εμπλέκονται στην εφαρμογή της εκπαιδευτικής καινοτομίας.

Μιας και αναφερθήκαμε στη σχολική ηγεσία, θα ήταν εφικτό να τονιστεί, πως η ίδια μπορεί και πρέπει να αποτελέσει άλλον ένα παράγοντα και βασική συνισταμένη, αναφορικά με το ζήτημα περί προώθησης των καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η ηγεσία, πιο συγκεκριμένα, όπως τονίστηκε και πιο πάνω, συνδέεται με στοιχεία και διαδικασίες που έχουν να κάνουν με την προσπάθεια του να πειστούν οι εκπαιδευτικοί ή αντίστοιχα οι διδασκόμενοι,

ως προς την υιοθέτηση των ίδιων των εκπαιδευτικών καινοτομιών (πχ. αναφορικά με μια νέα μορφή εκπαιδευτικής διαδικασίας, με μια τεχνολογική εφαρμογή που μπορεί να αφορά τον τρόπο οργάνωσης και διδασκαλίας της διδακτέας ύλης κλπ). Ο ρόλος της ηγεσίας, είναι συνδεδεμένος ειδικά με την παροχή όλων εκείνων των υλικών τρόπων, διαμέσου των οποίων θα είναι εφικτή η πρακτική εφαρμογή των εκπαιδευτικών καινοτομιών ή μπορεί αντίστοιχα, να σχετίζεται με την παροχή κινήτρων προς τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευόμενους, αναφορικά με την εφαρμογή των ποικίλων εκπαιδευτικών καινοτομιών.

Την ίδια στιγμή, ο ρόλος της εκπαιδευτικής ηγεσίας αφορά και την προσπάθεια για την προώθηση ποικίλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τα οποία είναι σχετικά με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Άλλωστε, μέσα από μια τέτοια προσπάθεια, πιο συγκεκριμένα, είναι ενδεικτικό, το ότι στη συνέχεια η εφαρμογή των εκπαιδευτικών καινοτομιών μπορεί να είναι περισσότερο εφικτή και ικανοποιητική.

Από την άλλη μεριά, τα διάφορα ρυθμιστικά πλαίσια που αφορούν και καθορίζουν τις δομές υποστήριξης σε μια εκπαιδευτική μονάδα, όπως επίσης και οι ποικίλες ρυθμιστικές διατάξεις, αναφορικά με την λειτουργία και οργάνωση του εκπαιδευτικού προγράμματος μιας χώρας ή σχετικά με τον ρόλο των διευθυντών και της εκπαιδευτικής ηγεσίας, είναι επίσης αναγκαίο να στηρίζουν όσο το δυνατόν περισσότερο την καινοτομία στην εκπαίδευση. Πάντως, πέραν της προσωπικής τους στήριξης προς μια καινοτομία, οι διάφοροι εμπλεκόμενοι, όπως οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, εννοείται συγχρόνως, πως θα πρέπει να έχουν και την κατάλληλη υποστήριξη (Κοντάκος, κ.α., 2007).

Η υποστήριξη που θα μπορούσε κάνεις να συμπεράνει ότι, αποτελεί σημαντικό κομμάτι μιας αποτελεσματικής ηγεσίας, είναι συνδεδεμένη με διαδικασίες, όπως η κατάλληλη επιμόρφωση και εξειδίκευση, μέσω της οποίας οι εκπαιδευτικοί θα εκπαιδευτούν ώστε να γνωρίζουν πώς να εφαρμόσουν μια καινοτομία κατά την εκπαιδευτική πράξη (για παράδειγμα, η εκμάθηση της χρήσης μιας ψηφιακής τεχνολογικής εφαρμογής κλπ). Η υποστήριξη του σχολικού ηγέτη και των ίδιων των εκπαιδευτικών από το εκπαιδευτικό σύστημα, είναι δυνατό εδώ να μεταφραστεί, για παράδειγμα, στην παροχή και του κατάλληλου υλικού εξοπλισμού, όπως είναι τα διάφορα εποπτικά μέσα ή αντίστοιχα από την άλλη μεριά, η παροχή των κατάλληλων οικονομικών πόρων (Yunetal., 2020).

Αναφορικά με όλα όσα παρουσιάστηκαν στο ερευνητικό μέρος της μελέτης μας, τα οποία προέκυψαν με τη συμμετοχή των 40 εκπαιδευτικών που κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο που τους ετέθη, μπορούμε καταρχάς να αντιληφθούμε, ότι αναφορικά με την διάσταση περί τεχνολογίας και καινοτομίας στην εκπαίδευση, οι εκπαιδευτικοί των συγκεκριμένων σχολικών μονάδων στην εν λόγω περιοχή της Κρήτης, θεωρούν, πως η παρουσία των υποδομών υψηλής τεχνολογίας που υφίστανται σε αυτά τα σχολεία δεν είναι γενικότερα επαρκείς αναφορικά με την προώθηση των εκπαιδευτικών καινοτομιών. Εδώ πάντως γενικότερα, μπορούμε να διαπιστώσουμε το ότι οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί κρίνουν πως στις σχολικές τους μονάδες, το εκπαιδευτικό προσωπικό εμφανίζει σχετικά καλά επίπεδα εξοικείωσης με τις σύγχρονες τεχνολογίες, με το 80% να κινείται μεταξύ του «Καλά» και του «Μέτρια».

Φυσικά οι μαθητές, από την άλλη μεριά είναι ακόμα περισσότερο εξοικειωμένοι με τις σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες. Κάτι τέτοιο μάλιστα, είναι απόλυτα φυσιολογικό, αν λάβει κάποιος υπόψη του το σύγχρονο περιβάλλον εντός του οποίου μεγαλώνουν οι νεώτερες γενιές, ένα περιβάλλον που παγκοσμίως έχει «σημαδευτεί» από την μαζική χρήση αυτών των τεχνολογιών και την κυριαρχία τους σε πολλαπλές πτυχές και πεδία του καθημερινού βίου. Πάντως, μέσα από την έρευνα, είναι χαρακτηριστικό εδώ και το ότι οι συμμετέχοντες κρίνουν πως υφίστανται σοβαρές προοπτικές αναφορικά και με την περαιτέρω εξοικείωση κι εκπαίδευση, των διδασκόντων και των διδασκόμενων σε αυτές τις σχολικές μονάδες, στις νέες τεχνολογικές εφαρμογές και κατ' επέκταση στην προώθηση καινοτομιών μέσω αυτών.

Αναφορικά με το πόσο σημαντικά κρίνουν οι εκπαιδευτικοί, ότι μπορεί να συμβάλει η ψηφιακή τεχνολογία στην προώθηση καινοτομιών, οι απαντήσεις φάνηκαν να δείχνουν ξεκάθαρα την αρκετά μεγάλη αξία που προσδίδουν σε αυτές, ως προς τον τομέα της ανάπτυξης και εφαρμογής εκπαιδευτικών καινοτομιών.

Σχετικά με το ζήτημα, της θέλησης των εκπαιδευτικών των συγκεκριμένων σχολικών μονάδων, στο να συμμετέχουν σε προγράμματα επιμόρφωσής τους, οι απόψεις μάλλον είναι μοιρασμένες. Μέσω των σχετικών απαντήσεων, είναι πιθανόν εδώ να συμπεραθεί, ότι ίσως δεν υφίσταται το κατάλληλο επίπεδο προώθησης, στους εκπαιδευτικούς της Ελλάδας, από την μεριά του εκπαιδευτικού συστήματος ευρύτερα, αναφορικά με το ζήτημα του ρόλου, της σημασίας και

προσφοράς των προγραμμάτων επιμόρφωσής τους, σε συνάρτηση ειδικότερα με την προώθηση των καινοτομιών στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Ίσως μάλιστα, αυτή η διφορούμενη και όχι απόλυτα θετική στάση των εκπαιδευτικών να πρέπει, να συσχετιστεί και με τα αποτελέσματα των απαντήσεων, σχετικά με το αν υφίστανται προγράμματα επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς στις σχολικές μονάδες που εργάζονται οι ερωτηθέντες. Με βάση τις σχετικές απαντήσεις, είναι χαρακτηριστικό, πως η παρουσία τέτοιων προγραμμάτων είναι σε χαμηλότατο ή μέτριο επίπεδο, τη στιγμή που με βάση τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών κάτι τέτοιο είναι συνυφασμένο παράλληλα και με το ότι τα ίδια τα Αναλυτικά Προγράμματα δεν προωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό τα προγράμματα επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς. Προγράμματα που είναι άκρως σημαντικά, σχετικά με την προσπάθεια προώθησης των εκπαιδευτικών καινοτομιών.

Αυτή η κατάσταση μάλιστα, είναι ενδεικτικό εδώ πως έρχεται σε πλήρη αντίθεση και προς τις προσωπικές θέσεις των ίδιων των εκπαιδευτικών, σχετικά με το αν θεωρούν σημαντικά τα προγράμματα επιμόρφωσης για την προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών. Με άλλα λόγια, είναι σαφές, εν προκειμένω, το ότι για τους ίδιους τους ερωτηθέντες, η σημασία τέτοιων προγραμμάτων και σε συνάρτηση φυσικά πάντα προς την ανάδειξη των ποικίλων εκπαιδευτικών καινοτομιών είναι δεδομένη. Εντούτοις όμως, είναι σαφές, μέσα από την έρευνά μας, πως σε πρακτικό επίπεδο συχνά δεν δίνεται τόσο μεγάλη βαρύτητα από τους σχεδιαστές των εκπαιδευτικών πολιτικών, ως προς την προώθηση τέτοιων προγραμμάτων.

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα σχετικά με την σύνδεση της σχολικής ηγεσίας και της εκπαιδευτικής καινοτομίας, οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν σε αυτήν την έρευνα, φαίνεται να υφίσταται μια μορφή ‘δυστοκίας’ εκ μέρους των εκπαιδευτικών ηγετών στις συγκεκριμένες σχολικές μονάδες στο να προωθούν προγράμματα εκπαιδευτικών καινοτομιών. Μια ερμηνεία εδώ έχει να κάνει με το ότι, ενώ από τη μια μεριά οι ηγέτες των σχολικών μονάδων που μελετήθηκαν να έχουν την δυνατότητα και να είναι σε θέση να προωθήσουν την εκπαιδευτική καινοτομία, όμως από την άλλη να μην έχουν την ανάλογη επιμόρφωση και κατάρτιση πάνω σε καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα, στοιχείο που συνακόλουθα θα τους οδηγούσε στο να παρακωλυθεί από μεριάς τους ή να μην μπορεί να υποστηριχθεί σε σημείο ολικής διεκπεραίωσης η εφαρμογή καινοτομιών,

Μια τέτοια ερμηνεία είναι αφενός μεν αρκετά πιθανή και αφετέρου επίσης θα μπορούσε κάποιος γενικεύοντας την, να καταλήξει ξανά στο συμπέρασμα ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δεν λειτουργεί υποστηρικτικά τόσο απέναντι στην ηγεσία των σχολίων, για την ανάδειξη, 'εκμετάλλευση' της ικανότητας των ηγεσιών, να σταθούν αποτελεσματικά στην προώθηση και εφαρμογή καινοτομιών, που κρίνεται, ότι διαθέτουν οι ίδιες, μιας και δεν επιδιώκεται η ανάλογη κατάρτιση τους. Όπου ως μεγαλύτερη εικόνα η συνθήκη αυτή, παρεμποδίζει συνάμα και την ανάπτυξη καινοτομιών, τόσο μέσα στα συγκεκριμένα σχολικά περιβάλλοντα, όσο και ενδεχομένως στο σύνολο της Ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας, δημιουργώντας ένα αίσθημα ίσως θλίψης γύρω από αυτό το πιθανό συμπέρασμα.

Προσπαθώντας τώρα να παρουσιαστούν τα αποτελέσματα σε συνάρτηση με τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί, παρατηρούμε τα παρακάτω:

Αναφορικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα του αν: «Μπορούν να θεωρηθούν οι σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες, βάσει της άποψης των εκπαιδευτικών, πως μπορούν να συμβάλουν στην προώθηση καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;» Φάνηκε ότι οι συμμετέχοντες κρίνουν άκρως σημαντική τη συμβολή της τεχνολογίας στην ανάπτυξη καινοτομιών, καθώς η πλειοψηφία του δείγματος απάντησε «Πάρα πολύ» και «Πολύ» στο ανάλογο ερώτημα. Ως τόσο φάνηκε πως οι σχολικές μονάδες που εργάζονται οι εκπαιδευτικοί του δείγματος είναι μάλλον μη ικανοποιητικά στελεχώνες ως προς την ύπαρξη τεχνολογικών μέσων που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στην προώθηση καινοτομιών.

Αναφορικά με το ερευνητικό ερώτημα αν: «Υφίσταται επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ως προς την εφαρμογή καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;». Τα δεδομένα έδειξαν ότι η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος απάντησε «Καθόλου» οδηγώντας έτσι στο συμπέρασμα πως μάλλον, δεν επιδιώκονται επιμορφωτικά προγράμματα από το εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ ο μεγαλύτερος αριθμός του συνόλου κρίνει μείζονος σημασίας τα επιμορφωτικά προγράμματα για την ανάπτυξη καινοτομιών στην εκπαίδευση.

Σχετικά με το ερώτημα αν: «Θεωρούν οι ερωτώμενοι, ότι είναι τέτοια η δομή του Αναλυτικού Προγράμματος σπουδών στα σχολεία, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα προώθησης εκπαιδευτικών καινοτομιών;», δόθηκε η απάντηση «Καθόλου» από τη πλειοψηφία του δείγματος οδηγώντας μας, έτσι στην επισφράγιση του παραπάνω συμπεράσματος, πως μάλλον το ζήτημα της ελλιπούς προώθησης καινοτομιών είναι περισσότερο απόρροια του συστήματος.

Τέλος αναφορικά με το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα: «Υφίσταται βοήθεια από την μεριά των εκπαιδευτικών ηγετών (διευθυντών των σχολικών μονάδων), ως προς την προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών;». Εντοπίστηκε ότι οι απαντήσεις ήταν γενικά μοιρασμένες, ανάμεσα στο «Καθόλου» και στο «Μέτρια» οδηγώντας στο συμπέρασμα πως μάλλον, η σχολική ηγεσία των εκπαιδευτικών του δείγματος είναι πιθανότατα ουδέτερη ως προς την προώθηση καινοτομιών. Τα προβλήματα αυτά ενδεχομένως να οφείλονται σε ένα βαθμό, εκτός των προαναφερθέντων και στην ελλιπή χρηματοδότηση, των σχολίων για την ανάπτυξη καινοτομιών από τους εκάστοτε αρμόδιους φορείς και όχι τόσο στην ‘ουδέτερη’ όπως χαρακτηρίστηκε στάση των σχολικών ηγεσιών του δείγματος (Bakkenes I., et al., 2010; Dweck C., 2000; Bandura A., 1989; Spillane et al., 2004).

5ο. Συζήτηση:

Σύμφωνα με το διάγγελμα του Υπουργείου Παιδεία το 2021 αναφορικά με τις μεταρρυθμίσεις στον χώρο της εκπαίδευσης, οι αρμόδιοι εξήγγειλαν κάποια στοιχεία που μπορούν να συνδεθούν σημαντικά με την καινοτομία στο χώρο της εκπαίδευσης και όσα έχουν ήδη συζητηθεί.

Συγκριμένα αναφέρθηκε ότι θα επιχειρηθεί να καλλιεργηθούν εντόνως οι ψηφιακές δεξιότητες των εκπαιδευόμενων, με την παροχή πλούσιου εκπαιδευτικού ψηφιακού υλικού και μέσων, συγκεκριμένα τονίστηκε ότι θα εισαχθεί οριζοντίως η ψηφιακή διάσταση στην εκπαίδευση. Αυτή η επιδίωξη όπως φάνηκε και στην έρευνα μας, χρήζει μέριμνας μιας και οι εκπαιδευτικοί του δείγματος χαρακτήρισαν ότι, τα ψηφιακά εργαλεία που διαθέτουν, οι σχολικές μονάδες δεν είναι και τόσο επαρκή, ποσό μάλλον για την προώθηση καινοτομιών. Συγκεκριμένα οι αρμόδιοι ανέφεραν, ότι κομμάτι της ενίσχυσης των ψηφιακών δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων προβλέπει εικονικές περιηγήσεις σε πολλά μέρη του κόσμου και τη χαρτογραφία μέσα από ψηφιακά μέσα, που από μόνες τους σας διαδικασίες, μάλλον καινοτόμες μπορούν να χαρακτηριστούν. Επομένως εδώ πιθανότατα να επιβεβαιώνεται πως μέσα από την επαρκή τεχνολογική υποδομή και την ορθή χρήση της, η καινοτομία στον χώρο της εκπαίδευσης έχει αρκετές πιθανότητες να ανθίσει.

Επιπρόσθετα, όπως αναφέρθηκε τα μαθήματα στοχεύετε, να εκσυγχρονιστούν, με την αξιοποίηση της διεπιστημονικότητας και της διαθεματικότητας πχ. με την προσθήκη της ηθικής

της τεχνητής νοημοσύνης και της βιοηθικής στη φιλοσοφία. Η στείρα αποστήθιση αντικαθίσταται από την κριτική προσέγγιση και την ουσιαστική γνώση. Μέσω της έρευνας των Belsuktalnova A.I., et al., (2020), και των απαντήσεων που δόθηκαν από 550 μαθητές και διδασκάλους σε τρία σχολεία μέσης εκπαίδευσης σε πόλεις της Ρωσίας, παρατηρήθηκε πως το αποτέλεσμα της εισαγωγής των εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης στο πεδίο της εκπαίδευσης, είναι δυνατόν να δημιουργηθούν μονοπάτια, λαμβάνοντας υπόψη τις ικανότητες, γνώσεις και προτιμήσεις του καθενός. Η ανάλυση μιας ευρύτατης γκάμας δεδομένων επιτρέπουν στους συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία να παρακολουθούν τα μαθησιακά αποτελέσματα. Οι διάφορες λύσεις, που προκύπτουν μέσα από την χρήση της σύγχρονης ψηφιακής τεχνολογίας, παρέχουν την ταχύτερη πρόσβαση στις πιο πρόσφατες τεχνολογίες και την εφαρμογή τους στην πράξη. Οι αναφορές λοιπόν στα παραδείγματα, όπου θα προστεθούν στα εκπαιδευτικά προγράμματα αποτελούν από μόνα τους μια καινοτομία, ειδικά σε μια χώρα όπου τα προηγούμενα δεδομένα δεν συνάδουν καθόλου με τις νέες αυτές προοπτικές.

Μέσα σε αυτή την μεταρρυθμιστική διαδικασία προσπάθησαν να εντοπιστούν τα οφέλη που θα αποκομίσουν οι μαθητές, με κυριότερο εκείνο της άμεσης επαφής με τη σύγχρονη γνώση στη βάση κοινωνικών και επιστημονικών εξελίξεων. Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω για την ύπαρξη καινοτομιών στο χώρο της εκπαίδευσης βασικό παράγοντα διαδραματίζει, η μελέτη των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτισμικών απαιτήσεων και αναγκών, όπου μέσω των μεταβολών που επιφέρουν, οδηγεί την ίδια την εκπαίδευση σε μια διαφορετική στοχοθεσία ανά την εποχή. Ίσως λοιπόν, οι νέες αυτές μεταρρυθμίσεις, να έχουν ως γνώμονα την ίδια την καινοτομία και την αλλαγή. Ο παραπάνω στόχος προβλέπεται να επιτευχτεί όπως αναφέρθηκε από την κυβέρνηση μέσω νέων και συμμετοχικών μεθόδων διδασκαλίας.

Οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκε ότι, ενδυναμώνονται με σκοπό να γίνουν σχεδιαστές και συντονιστές ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος μάθησης, ενθαρρύνονται να οραματιστούν και να καινοτομήσουν. Εδώ λοιπόν σε συνάρτηση και με την έρευνα μας μπορεί να επισημανθεί η σημαντικότητα να επιδιωχθεί οι εκπαιδευτικοί να καταρτιστούν κατάλληλα, με τα απαραίτητα εφόδια για να στηρίξουν τα νέα δεδομένα και συνάμα το ίδιο το σχολικό σύστημα να προσφέρει σε κάθε μονάδα και εκπαιδευτική ηγεσία μια μεγαλύτερη δυνατότητα προς την αυτονομία και μεγαλύτερη λοιπόν ευελιξία προς την ανάπτυξη καινοτομιών.

Τέλος το μεταρρυθμιστικό αυτό πρόγραμμα προβλέπεται να μετατρέψει το σχολικό περιβάλλον σε ένα ζωντανό εργαστήριο έρευνας, επικοινωνίας, δράσης και έκφρασης, που κρατάει ζωντανό το ενδιαφέρον των παιδιών, γίνεται ελκυστικό κεντρίζοντας την περιέργειά τους. Το μεταρρυθμιστικό λοιπόν πλέγμα, περιλαμβάνει το πολλαπλό βιβλίο, τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων, την αξιολόγηση και την θεσμοθέτηση της ελληνικής PISA. Όποτε θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει, πως μάλλον πρόκειται για μια σειρά καινοτομιών που επιδιώκεται να εισαχθούν στα σχολικά περιβάλλοντα, τονίζοντας πιθανότατα έτσι την αναγκαιότητα ύπαρξης τους και ταυτόχρονα επιτάσσοντας την εισχώρηση της έννοιας αυτής, σε πρακτικό επίπεδο στην κουλτούρα όλων όσων απαρτίζουν, μια σχολική μονάδα και εν τέλει ολόκληρου του εκπαιδευτικού συνόλου.

Παραρτήματα

Παρουσιάζεται αναλυτικά το ερωτηματολόγιο που μοιράστηκε στο δείγμα:

Δημογραφικά και προσωπικά στοιχεία

Φύλο: Άρρεν – Θήλυ

Ηλικία: 20 – 35, 36-50, 51 – 65

Επίπεδο Μόρφωσης: Προπτυχιακό, Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό, Μεταδιδακτορικό

Βαθμίδα εκπαίδευσης όπου υπηρετούν οι ερωτώμενοι: Πρωτοβάθμια - Δευτεροβάθμια

A. Καινοτομία και Τεχνολογία

1. Θεωρείτε πως στη σχολική μονάδα που εργάζεστε τα εργαλεία ψηφιακής τεχνολογίας που υφίστανται, είναι επαρκή για την προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

2. Θεωρείτε πως στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, οι εκπαιδευτικοί είναι εξοικειωμένοι με την χρήση των νέων τεχνολογιών;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

3. Θεωρείτε πως στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με την χρήση των νέων τεχνολογιών;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

4. Στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, σε τί βαθμό θα μπορούσαν, οι εκπαιδευτικοί να βελτιωθούν ως προς την χρήση των νέων τεχνολογιών;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

5. Στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, σε τι βαθμό θα μπορούσαν, οι μαθητές να βελτιωθούν ως προς την χρήση των νέων τεχνολογιών;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

6. Γενικά πιστεύετε, πως οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην προώθηση καινοτομιών;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

B. Καινοτομία και επιμόρφωση εκπαιδευτικών

1. Θεωρείτε πως στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, οι εκπαιδευτικοί είναι θετικοί με την συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης περί εκπαιδευτικών καινοτομιών;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

2. Θεωρείτε πως στην εκπαιδευτική μονάδα που εργάζεστε, υφίστανται δράσεις επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών ως προς τις εκπαιδευτικές καινοτομίες;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

3. Θεωρείτε πως γενικότερα μέσω των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών, αναδύεται η δυνατότητα για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε προγράμματα εκπαιδευτικής καινοτομίας;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

4. Πιστεύετε προσωπικά, πως τα προγράμματα επιμόρφωσης είναι σημαντικά για την ύπαρξη καινοτομιών στην εκπαίδευση;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

Γ. Καινοτομία και σχολική ηγεσία – διεύθυνση

1. Η ηγεσία στην σχολική μονάδα που εργάζεστε, ευνοεί την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών καινοτομιών;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

2. Στη σχολική μονάδα που εργάζεστε, η ηγεσία σε τι βαθμό είναι σε θέση να υποστηρίξει ακόμα περισσότερο την προώθηση/ εφαρμογή εκπαιδευτικών καινοτομιών

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

3. Υφίσταται γενικά, η πραγματοποίηση προγραμμάτων για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών καινοτομιών μέσω πρωτοβουλιών της ηγεσίας στο σχολείο που εργάζεστε;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

4. Γενικά πιστεύετε πως η σχολική ηγεσία μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών;

A. Πάρα Πολύ B. Πολύ, Γ. Μέτρια, Δ. Λίγο, E. Καθόλου

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία:

Ανδριώτης Κ., (2003). *Ποσοτική Έρευνα και Ανάλυση Δεδομένων με την Χρήση του SPSS 11.5*, Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Βαβουράκη Α., (2006). Εκπαιδευτική καινοτομία και αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση – Επιμόρφωση εκπαιδευτικών ή αλληλεπιδραστικός επαγγελματισμός; Στο Μπαγάκης, Γ. (επιμ.), *Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*, σ. 389-397. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δημητρακοπούλου Αγγ., (2002). *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση, Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή*, Ρόδος, 26-29 Σεπτεμβρίου 2002, Αθήνα: Καστανιώτης.

Καπραβέλου Αλ., (2011). «Η σημασία των θεωριών μάθησης στο πλαίσιο των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση», στο *Open Education – The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Volume 7, Number 1: 98 -117.

Καράμπελας Κ., Kelly Α., & Φωκιάλη Π., (2006). «Η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία μέσα στο σχολικό χώρο ως ουσιώδης προϋπόθεση για επιτυχημένη και βιώσιμη εκπαιδευτική αλλαγή», στο Γ. Μπαγάκης (επιμέλεια). *Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κόμης Β.Ι., (2004). *Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*, Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.

Κοντάκος Α., & Αγγελάκου Ε.Π., (2016). «Από τις θεωρίες του σχολείου στη σχολική ανάπτυξη», στο *Θέματα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (Όγδοος Τόμος) – Συστημική ανάπτυξη εκπαιδευτικών μονάδων: τεχνολογική και παιδαγωγική συνύφανση*, Αθήνα: Διαδράση.

Κρουσταλάκης Γ., (1998). *Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο - Ψυχοπαιδαγωγική Παρέμβαση*, Γ΄ έκδοση, Αθήνα: έκδοση του ιδίου.

Κυριακώδη Δ., & Τζιμογιάννης Α., (2015). Οι εκπαιδευτικές καινοτομίες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Μελέτη των βραβευμένων έργων της δράσης «Θεσμός Αριστείας και Ανάδειξη Καλών Πρακτικών», στο *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 8(3): 123 – 151.

Λαϊνας Α., (2000). «Διοίκηση και προγραμματισμός σχολικών μονάδων: επιστημονικές προσεγγίσεις και ελληνική πραγματικότητα», στο Παπαναούμ Ζ., (επιμέλεια). *Ο Προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα*, Θεσσαλονίκη: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Λιόβας Δ., Βαϊνάς Κ., Βαγγέλας Ι., Βλειώρας Γ., (2011). «Πρόταση διδακτικής οργάνωσης των ΠΑΔ της ΑΣΠΑΙΤΕ», στο *2^ο Επιστημονικό Συνέδριο του Συλλόγου Εκπαιδευτικού Προσωπικού της ΑΣΠΑΙΤΕ*, Αθήνα, 16 -17 Δεκεμβρίου 2011.

Μαυροσκούφης Δ., (2002). *Η Εισαγωγή και η Υποδοχή των Καινοτομιών στα Σχολεία: Θεωρητικό Πλαίσιο και Πρακτικά Προβλήματα*, Αθήνα: Νέα Παιδεία.

Μπάμπα Μ., & Κουλουμπαρίτση Α., (2013). «Εκπαιδευτικές καινοτομίες και επιμόρφωση εκπαιδευτικών: Σύγχρονες Τάσεις», στο *Επιστήμες Αγωγής*, 3: 7 -22.

Μπάρλα Α., (2017). *Εισαγωγή Καινοτομιών στην ελληνική εκπαίδευση: ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας και του μάνατζμεντ*, Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών – Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού.

Παπακωνσταντίνου Γ., (2008). «Εισαγωγή καινοτομιών στην εκπαιδευτική μονάδα: ο ρόλος του διευθυντή», στο *Ένταξη παιδιών και παλλινοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο (γυμνάσιο)*, Δ.Κ. Μαυροσκούφης (επιμέλεια), Οδηγός Επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή, Θεσσαλονίκη: ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Μπελαδάκης Μ., (2007). *Καινοτομίες στην Εκπαίδευση – Έννοια, εφαρμογή, διαχείριση, αξιολόγηση, εμπειρική προσέγγιση: «Η περίπτωση του ολόημερου δημοτικού σχολείου»*, Αθήνα: Μετασπουδή.

Ράπτης Ν., (2006). Η διαχείριση της καινοτομίας από τη σχολική ηγεσία. *Επιστημονικό Βήμα*, 6: 32- 42.

Σεραφείμ Κ., & Φεσάκης Γ., (2010). «Εκπαιδευτικές Εφαρμογές ψηφιακής αφήγησης: Διδακτική προσέγγιση για το Νηπιαγωγείο», στο *Πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή, Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση*, Τόμος ΙΙ, σ.σ. 521 -528, Κόρινθος 23-26 Σεπτεμβρίου 2010.

Σολομών Ι., (2000). «Το κλειστό σχολείο έχει πεθάνει», στο Γ. Μπαγάκης (επιμέλεια). *Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση*, Αθήνα: Μεταίχιμο.

Σπυροπούλου Δ., Αναστασάκη Α., Δελιγιάννη Δ., Κούτρα Χρ., Μούρας Σ., (2008). «Τα καινοτόμα προγράμματα στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: λειτουργική διεισδυτικότητα και βιωσιμότητα», στο *Εκπαίδευση και Ποιότητα στο Ελληνικό Σχολείο*, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο – Τμήμα Ποιότητας της Εκπαίδευσης, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, σ.σ. 88- 101.

Χαλικιάς, Μ., (2015). *Μεθοδολογία έρευνας και εισαγωγή στη στατιστική ανάλυση δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*, Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Ξένη Βιβλιογραφία:

Alimisis D., (2009). *Teacher Education on Robotics -Enhanced Constructivist Pedagogical Methods*, Athens: ASPETE.

Arbaugh J., (2000). “Virtual classroom characteristics and student satisfaction with internet-based MBA courses,” *J. Manage. Educ.*, vol. 24, no. 1, pp. 32–54.

Balnaves M., & Caputi P., (2001). *Introduction to Quantitative research Methods*, London: SAGE.

Barber M., Katellyn D., Rizvi S., & Summers I., (2013). *An avalanche is coming: Higher Education and the Revolution ahead*, London UK: Institute for Public Policy Research.

Bates T., & Sangra A., (2013). *Managing Technology in Higher Education. Strategies for Transforming Teaching and Learning*, San Francisco California: Wiley – Jossey Bass.

- Carswell L., Thomas P., Petre M., Price B., and Richards M., (1999). "Understanding the 'electronic' student: Analysis of functional requirements for distributed education," *Journal of Asynchronous Learning Networks*, vol. 3, no. 1, pp. 7–18.
- Chiuli R.M., (1999). *Quantitative Analysis: An Introduction*, London: Routledge.
- Creswell J.W., Guetterman T.C., (2019). *Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*, London: Pearson.
- Dumcius R., Peeters J., Hayes N., Van Landeghem G., Siarova H., Peciukonyte L., Generic I., Hulpia H., (2014). *Study on the effective use of early childhood education and care (ECEC) in preventing early school leaving (ESL): Annex 1. Literature review*, Publications Office of the European Union, Luxemburg .
- Edgecombe K.P.S., Monahan K., Monica Meyer S., LePage S., (2013). *Clinical Simulation in nursing: a literature review and guidelines for practice*, Wellington: Ako Aotearoa, National Centre for Tertiary Teaching Excellence.
- Estrada A.C.M., et al., (2019). Clinical Reasoning Assessment Methods: A Scoping Review and Practical Guidance, *Academic Medicine* 94(6): 902 -912.
- Franzoni, A. L., & Assar, S. (2009). Student Learning Styles Adaptation Method Based on Teaching Strategies and Electronic Media. *Educational Technology & Society*, 12 (4), 15–29.
- Hedberg B., & Larson U.S., (2010). *Environmental elements affecting decision -making process in nursing practice*. *Journal of Clinical Nursing* 13(3): 316 -24.
- Hopkins D., (2001). *School Improvement for real*, London: Routledge.
- Hoy W.K., & Miskel C.G., (2008). *Educational Administration: Theory, research and practice*, New York: McGraw Hill.
- Law J., Roulstone S., Clegg J., & Rush R., (2011). *Investigating the Role of Language in Children's Early Educational Outcomes*, Research Report DFE -RR134, London: Department of Education.
- Montonen T., & Erikson P., (2013). Reaching and Learning innovation practice: A case study from Finland. *International Journal of Human Resources Development and Management* 13(2/3): 107 -118.
- Psootka J., (2013). Educational Games and Virtual Reality as Disruptive Technologies. *Educational Technology & Society*, 16 (2), 69–80.

Salmon G., (2014). Learning Innovation: A Framework for Transformation. *European Journal of Open Distance and E-Learning*, 17(2): 220- 236.

Salmon G., & Wright P., (2001). “Transforming Future teaching through Carpe Diem learning design”. In *Education Sciences*, 4(1): 52 -63.

Schein E.H., (1985). *Organizational Culture and Leadership*. San Francisco: Jossey Bass Publishers.

Siemens G., (2013). Learning Analytics: The Emergence of a Discipline. *SAGE Journals*, 57(10): 1380- 1400.

Varma K., Husik F., Linn M., (2004). Targeted support for using technology – entranced science inquiry modules. *Journal of Science Education and Technology*, 17, p.p. 341 -356.

Wyatt – Smith C., Klenowski V., Colbert P., (2014). *Designing Assessment for Quality Learning*, New York: Springer.

Διαδικτυακοί Τόποι

<https://www.teachthought.com/the-future-of-learning/innovation-higher-ed/>

<https://www.protagon.gr/epikairotita/mitsotakis-keramews-parousiasan-ta-166-nea-sygxrona-programmata-spoudwn-44342398279>